

PROTIV ZABORAVA

iskazi svjedoka u suđenjima
povodom ratnih zločina

UK Government

Projekat "Ka pravdi za žrtve ratnih zločina" je podržala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, u okviru Regionalnog projekta o ratnim zločinima (RWC) koji implementira Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP)

PROTIV ZABORAVA

**iskazi svjedoka
u suđenjima povodom
ratnih zločina**

**Podgorica,
septembar 2021.**

Protiv zaborava - iskazi svjedoka u suđenjima povodom ratnih zločina

Izdavač

Akcija za ljudska prava
Human Rights Action (HRA)

Bulevar Svetog Petra Cetinskog 130/II
81 000 Podgorica, Crna Gora
Tel: 020/232 348, 232/358; Fax: 020/232 122
hra@t-com.me
www.hraction.org

Za izdavača

Tea Gorjanc Prelević

Uredile

Tea Gorjanc Prelević
Marija Vesković

Fotografija na naslovnoj strani

Ulla Jensen

Prelom i dizajn

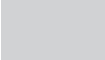
Artbuk doo

Tiraž

200

Izveštaj je pripremljen i objavljen u okviru projekta "Ka pravdi za žrtve ratnih zločina" koji Akcija za ljudska prava sprovodi u okviru Regionalnog projekta o ratnim zločinima (RWC), koji implementira Program Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) uz podršku Vlade Velike Britanije. Sadržaj ovog izveštaja ne odražava nužno stavove UNDP i Vlade Velike Britanije i za njega je isključivo odgovorna Akcija za ljudska prava.

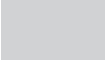

SADRŽAJ

Uvod	6
Logor Morinj (1991-1992)	13
Tomislav Šagolj	14
Rikard Kužnin	15
Antun Banović	19
Zlatko Bagoje	21
Zoran Dragović	24
Deportacija izbjeglica (1992)	27
Narcisa Bosno	28
Vahida Isaković	30
Sanja Bošnjak	35
Hamed Čelik	39
Munib Hadžić	42
Vlastimir Stanišić	48
Klapuh (1992)	56
Vidoje Golubović	57
Marinko Dunderski	62

Štrpci (1993)	65
Zoran Milikić	66
Đorđije Vujović	68
Sanija Zupčević	71
Radenko Grujičić	76
Slobodan Ičević.....	78
Nebojša Ranisavljević.....	84
 Bukovica (1992-1995)	91
Šaban Rizvanović	92
Jakub Durgut	96
Osman Durgut	98
Zlatija Stovrag	100
Himzo Tahirović.....	101
Veselin Veljović.....	105
 Kaluđerski laz (1999)	112
Brahim Ljajić	113
Hadži Ahmeti.....	120
Dema Ramović.....	130
Šemso Dedeić	138
 Zmajević (1999)	149
Arment Kadriu.	150
Danijel Čolić.....	151
Damir Nović	155
Vlado Zmajević.....	158

UVOD

Uvod

U poznavanje sa svjedočenjima sa suđenja povodom ratnih zločina u Crnoj Gori doprinosi da se ti strašni događaji sagledaju prije svega kao ljudske tragedije, kako za one koji su njima prvi pogođeni, tako i za društvo koje je dozvolilo da do njih dođe.

U današnje vrijeme kada se nacionalizam ponovo podstiče s vrhova vlasti, treba se podsjetiti atmosfere koja odzvanja iz ove knjige, a koja je ratnih devedesetih omogućila da se organizovano otimaju, zlostavljaju i ubijaju ljudi čija je jedina „greška“ bila nacionalnost njihovih roditelja.

Crna Gora je zemlja u kojoj je čojstvo ili čovječnost tradicionalno važna. Ona zbog toga ima i posebnu obavezu da se suoči sa događajima i ljudima koji su tu vrlinu u njeno ime poništavali.

Akcija za ljudska prava, koja objavljuje ovu knjigu, zalaže se godinama za ostvarivanje prava žrtava ratnih zločina, smatrajući to važnim ciljem i za društvo u cjelini. Država ne može da dosegne vladavinu prava bez suočavanja i sa ratnim zločinima.

Sedam predmeta ratnih zločina je do sada procesuirano u Crnoj Gori. U tim zločinima je smrtno stradalo preko stotinu ljudi, više stotina je unesrećeno. Samo u četiri predmeta je utvrđena odgovornost ukupno jedanaest izvršilaca, dok je 26 optuženih oslobođeno.

Kažnjena su sedmorica, od kojih četvorica za zločine protiv ratnih zarobljenika u logoru Morinj, jedan od petorice osuđenih za ratni zločin protiv civilnog stanovništva zbog ubist-

va članova porodice Klapuh, jedan osuđen za učešće u otmici i ubistvu dvadeset putnika iz voza u stanici Štrpci i jedan osuđen zbog ubistva četiri civila na Kosovu.

Oslobođeni su odgovornosti svi optuženi za etničko čišćenje u Bukovici na granici Crne Gore sa Bosnom i Hercegovinom (BiH), za nezakonito hapšenje i deportaciju izbjeglica vojske Republike Srpske i za ubistva civila u Kaluđerskom lazcu*. Crnogorski krivični sudovi u tri slučaja nijesu utvrdili da se radilo o ratnim zločinima, iako su žrtve tih zločina nesporne. S druge strane, strani pravni stručnjaci oko toga nemaju dileme, pa već godinama i Evropska Unija i Ujedinjene nacije uporno zahtijevaju od Crne Gore da uozbilji pristup i ratne zločine istraži, procesuiraj i kazni u skladu sa međunarodnim pravom.

*Kako i zašto
pročitajte u
izvještajima

Akcije za
ljudska prava
„Suđenja za
ratne zločine
u Crnoj Gori
(2009-2015)“,
Bogdan
Ivanišević,
Tea Gorjanc
Prelević,
Podgorica,
2016,
„Primjena
Strategije za
istraživanje
ratnih zločina

Državnog
tužilaštva
Crne Gore
(2015-2021)“,
Tea Gorjanc
Prelević,
Đorđije Drinčić,
Podgorica,
2021.

U ovoj zbirci je zbog ograničenog prostora napravljen izbor iskaza svjedoka među više stotina onih koji su svjedočili na suđenjima povodom ratnih zločina u Crnoj Gori. Odabrana su svjedočenja koja slikovito predstavljaju događaje i kontekst koji ih je omogućio, u kojima se pominju ličnosti koje su u tom vremenu bile veoma važne i od kojih je mogao da zavisi život, kao što su komandant vojne formacije, predsjednik države, predsjednik Crvenog krsta ili dobri čovjek koji je obećao da će razgovarati s nekim od njih.

U svakom poglavlju su uz iskaze žrtava predstavljeni i iskazi bar po jednog državnog službenika ili vojnika, koji su svjedočili u krivičnom postupku. U slučaju logora Morinj, pored svjedočenja četvorice bivših zarobljenika, objavili smo i iskaz islednika, jedinog od više njih koji su bili nadležni za zaro-

bljenike, koji je na sudu bar donekle progovorio da je u tom logoru bilo zlostavljanja. Više detalja o ovom slučaju je dostupno u spisima predmeta koje je objavio Centar za građansko obrazovanje (CGO).*

U slučaju Deportacija izbjeglica, odabrani su iskazi po jedne ćerke, sestre i supruge stradalih žrtava, koji predstavljaju košmar u kome su se u Crnoj Gori našle porodice, po pravilu žene sa malom djecom, za vrijeme i neposredno poslije policijske akcije hapšenja i deportacije. Dvojica deportovanih izbjeglica su svjedočili o hapšenju i postupanju crnogorske policije prema njima, a potom i o strahotama koje su doživjeli kao zarobljenici vojske Republike Srpske kojoj su izručeni iz Crne Gore. Na kraju je predstavljen i iskaz službenika policije, malo poznat javnosti, koji je svjedočio o hapšenju izbjeglica, opisao komandni lanac i ukazao na dokaze koji upućuju na to ko je sve o toj akciji bio obaviješten, i koji je ispričao kako su on i kolega u Kotoru tog maja 1992. godine razmišljali što bi se uhapšenim Muslimanima moglo dogoditi ako ih izruče Bosanskim Srbima, pa su odlučili da petoricu njih puste na slobodu i zbog toga rizikuju službu. Mnogi drugi iskazi i dokumenta važna za ovaj slučaj objavljeni su u knjizi „Kobna sloboda“, Šekija Radončića u izdanju Fonda za humanitarno pravo, dok su spisi ovog krivičnog predmeta dostupni u izdanju CGO.

*Proces suočavanja sa prošlošću u Crnoj Gori - Slučaj "Morinji", 2014, dostupno na: <http://media.cgo-cce.org/2014/12/cgo-cce-proces-suočavanja-sa-prosloscu-u-cg-slucaj-morinj.pdf>

U slučaju Klapuh, suđenje petorici optuženih za ubistvo tri člana fočanske porodice Klapuh, koja je od rata izbjegla u Crnu Goru, vođeno je u ratno vrijeme 1993-1996. godine, i bilo je sigurno jedno od prvih suđenja za ratni zločin tih godina u

bivšoj Jugoslaviji. Suđenju nisu prisustvovali srodnici stradalih, kao ni većina optuženih. Izdvojili smo iskaz čovjeka koji je osuđen kao pomagač izvršiocima zločina i iskaz policajca sa granice, koji je opisao grupu ljudi koja je ispratila porodicu Klapuh preko granice iz BiH u Crnu Goru, da bi ih zatim ubili na mostu na brani Mratinje u kanjonu Pive. Osuđena četvorica izvršilaca zločina ni jedan dan zbog toga nisu provela u zatvoru. Jedan od njih je izvršio samoubistvo, drugi se nalazi u BiH, treći u Srbiji, a četvrtom je nepoznato prebivalište. Dvojica su izdržala kazne na koje ih je osudio Haški tribunal zbog drugih zločina. Sporazum Crne Gore i BiH o izručenju ne obuhvata sopstvene državljane osuđene za ratne zločine, pa izvršenje pravde u ovom slučaju sada zavisi od volje nadležnih u BiH. S druge strane, Ministarstvo pravde Republike Srbije punih pet godina nije odlučilo o zahtjevu za izručenje jednog od osuđenih, izjašnjavajući se da je postupak izručenja „u toku“.

Slučaj otmice i ubistva putnika iz voza na pruzi Beograd – Bar, do koje je došlo 27. februara 1992. godine u stanici Štrpci, na dijelu te pruge koji prolazi kroz Republiku Srpsku (BiH), predstavljen je kroz iskaz čovjeka koji je pokušao da spriječi otmicu mladog saputnika, kroz svjedočenje rođaka otetog putnika koji je uspio da dođe do komandanta Milana Lukića, i kroz svjedočenje supruge koja je prisustvovala odvođenju muža iz voza. Iskazi državnih službenika, konduktera iz voza i otpravnička vozova iz stanice Štrpci, dodaju djelove mozaika, koga na kraju u svom iskazu detaljno opisuje osuđeni Nebojša Ranišavljević. Međutim, njegov iskaz samo naizgled zaokružuje tu tragediju. Dokumenta objavljena na suđenju u Bijelom Polju, koja je sakupio i objavio Fond za humanitarno pravo*, upućuju

* „Otmica u Štrpcima: analiza suđenja za ratni zločin“, Fond za humanitarno pravo iz Beograda, 2003. godine, dostupno na: <https://www.hlc-rdc.org/images/stories/publikacije/Strpci.pdf>

na to da su i Ranisavljević i njegov komandant, Milan Lukić, bili izvršioci zločina čiji je nalogodavac bio neko drugi, iz vrha vlasti tadašnje Savezne Republike Jugoslavije, koju su činile Srbija i Crna Gora, kao i vlasti Republike Srpske.*

Slučaj Bukovica, koji se tiče protjerivanja muslimanskog stanovništva iz graničnog područja sa BiH na sjeveru Crne Gore, u opštini Pljevlja, u periodu od 1992-1995. godine, predstavljamo kroz odabrane iskaze Bukovčana koji su u istrazi i na suđenju u kontinuitetu svjedočili o prebijanju i zastrašivanju koje su pretrpjeli, zbog čega je i suprug jedne od njih sebi oduzeo život. To što njihovi iskazi nijesu dokazali da su oni koji su bili optuženi „vršili sistematsko zlostavljanje muslimanskog življa u Bukovici, prisiljavajući ih na taj način da napuštaju svoje domove“, ne znači da su bukovički Muslimani bez prinude napuštali Crnu Goru.** Pored iskaza oštećenih, objavljujemo i iskaz bivšeg dugogodišnjeg šefa crnogorske policije, koji je u godinama ubrzanog iseljavanja stanovništva Bukovice obavljao dužnost komandira policije u Pljevljima.

* „Otmica u Štrpcima: analiza suđenja za ratni zločin“, op.cit, analiza advokata Dragoljuba Todorovića, str. 43.

**Detaljnije vidi „Suđenja za ratne zločine u Crnoj Gori (2009-2015)“, op. cit, str. 22; Proces suočavanja s prošlošću u Crnoj Gori - Slučaj Bukovica, Centar za građansko obrazovanje, 2020.

Slučaj Kaluđerski laz, nazvan je po nazivu sela na sjevero-istoku Crne Gore, u opštini Rožaje, u kome su 18. aprila 1999. godine pripadnici Vojske Jugoslavije ubili šestoro izbjeglica albanske nacionalnosti, koje su sa ratom zahvaćenog Kosova, bježeći od bombardovanja i gladi prešle u Crnu Goru. Pred Višim sudom u Bijelom Polju, zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva u vidu ubistva jedanaest civila u Kaluđerskom laz u okolnim selima, suđeno je pripadnicima Vojske Jugoslavije, koji su svi oslobođeni zbog nedostatka dokaza o tome ko je pucao na civile. Zločin u Kaluđerskom laz u je predstavljen kroz iskaze mještana tog sela, jednog od ljudi iz izbjegličke kolone i dvojice pripadnika crnogorske policije,

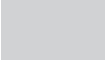
od kojih je jedan bio neposredni svjedok, a drugi njegov pretpostavljeni, koji opisuje situaciju u graničnom području u vrijeme rata Savezne Republike Jugoslavije (Srbije i Crne Gore) sa NATO, koji je počeo nepunih mjesec dana ranije.

Suđenje Vladu Zmajeviću za ratni zločin protiv civilnog stanovništva zbog ubistva četvoro civila na Kosovu 1999. godine, bilo je posljednje suđenje za ratni zločin u Crnoj Gori okončano 2019. godine. Izdvojili smo iskaze predstavnika oštećenih porodica, svjedoka i iskaz optuženog, koji je priznao tri ubistva. Zmajević je osuđen na 14 godina zatvora i nalazi se na izdržavanju kazne.

Zahvaljujemo se Programu Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i Vladi Velike Britanije na podršci projektu „Ka pravdi za žrtve ratnih zločina“ koji je doveo i do objavljivanja ove publikacije.

Za veliku pomoć u pripremi publikacije zahvaljujemo se posebno advokatici Jovani Pavlović i advokatu Veliji Muriću, sekretarki Višeg suda u Podgorici Slavki Nešović i arhivaru Mladenu Radovanoviću i službenicama pisarnice Višeg suda u Bijelom Polju.

Tea Gorjanc Prelević i Marija Vesković,
urednice

LOGOR MORINJ

1991-1992

Tomislav*
Šagolj

Dana 11. maja 1992. godine uhapšen sam u Bijelom Polju – Vrapčići, kao civil. Uhapsila me je vojska JNA. Ta lica su bila uniformisana. Prilikom hapšenja sam bio pretučen od strane uniformisanih lica vojske JNA i odatle su me povelili u Mostar – Sjeverni logor. Nakon toga su me povezli u Bileću, gdje sam ostao nekoliko dana, i odatle su me povelili u logor Morinj, gdje sam proveo 96 dana do 14. avgusta 1992. godine.

Imao sam 98 kg kada su me zarobili, a nakon oslobađanja imao sam 79 kg. U logoru sam bio mučen, tučen svim i svačim, ni medvjeda ne bi tako tukli, kundacima, palicama, toljagama od kukrike. Imao sam pet rebara slomljenih, s jedne strane tri, a sa druge strane dva slomljena rebra. Kičma mi je bila povrijeđena, nisam mogao da ustajem, odbijen mi je bio lijevi kuk, sve od torture koju su sprovodili nada mnom u logoru Morinj. Sve ove povrede su konstatovane nakon mog oslobađanja, odmah 15. avgusta 1992. godine, znači sjutra dan nakon oslobađanja iz logora, o čemu posjedujem medicinsku dokumentaciju i koju ću dostaviti sudu, ako sud to bude zahtijevao.

Po 8-9 sati smo morali da sjedimo na podu sa rukama iznad potiljka i da pjevamo pjesme koje su nam govorili da pjevamo. Hrana je bila loša, nikakva, o čemu govori i činjenica da sam ja toliko kilograma smršao u logoru Morinj. Jednom sam se za vrijeme boravka u logoru Morinj kupao i to pod šlaufom sa ledenom vodom. U barakama u kojima sam bio smješten zajedno sa još nekih stotinjak, čak i do 130 ljudi, na sredini se nalazila kanta gdje smo vršili malu nuždu, a jednom dnevno su nas izvodili napolje u jedan poljski wc, gdje smo mogli vršiti veću nuždu, ali je bilo bolje da nas nisu izvodili, jer su nas tom prilikom bacali sa zida. Primorali su me da nosim neku vojnu odjeću, da je prenosim iz magacina

*Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P.
br. 5031/14,
15. april 2015.
godine.

u magacin. Ja sam pod tim teretom pao, jer sam bio nejak, a vojnik je mislio da ja glumim nemoć i onda mi je naslonio pušku u potiljak. Meni tada nije bilo stalo, pa čak i da mi je pucao u glavu.

Dijelili su nam grah – pasulj iz vojne šerpe. Kada bi nam sipali u porcije nalazio bih čep od piva ili opušak u toj porciji. Morali smo da jedemo klečeći na koljenima, a prethodno ustanemo, prekrstimo se sa tri prsta, kažemo: „Živio Slobodan Milošević!“, a onda kleknemo i tako jedemo. Ukoliko bi se čulo grebanje kašike o porciju, onda bi dobijali i batine, udarali bi nas po leđima, glavi, gdje bi stigli. Spavali smo na betonu, ja sam pod glavom imao svoje cipele, jednu deku sam dobio, ali bolje i da nisam, jer je toliko smrdjela, da je bolje da je ne prinosiš sebi.

Rikard
Kučnin*

Ja sam od strane pripadnika vojske Jugoslavije zarobljen 17. oktobra 1991. godine kao vojnik hrvatske vojske u mjestu Cavtat. Odveden sam u logor Morinj i tamo sam se nalazio do 12. decembra 1991. godine.

Ja sam zarobljen u svojoj kući u Cavtatu zajedno sa mojim ocem u jutarnjim satima. Od strane pripadnika vojske Jugoslavije odveden sam u prostorije vrtića u Cavtatu i tu sam dobio prve batine, jer su dva vojnika stajala u prostorijama sa puškama uperenim u mene i treći me je pitao da priznam nešto na šta ja nijesam znao odgovor i, kako ja nijesam odgovarao, dobijao sam batine od tog istog vojnika u predjelu cijelog tijela. Ja sam imao modrice po čitavom tijelu, a i po licu. Moj otac je prisustvovao tom činu. Iz vrtića su mene i mog oca povelu u policijsku stanicu u Cavtatu, a i mog oca su maltretirali fizički, kako mi je on rekao, mada ja to nijesam vi-

* Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P. br.
4857/14 od 5.
februar 2015.
godine

dio. U policiji u Cavtatu smo zatekli još petoro zarobljenika i u stanici više nijesmo bili fizički maltretirani. Pripadnici vojske su nas ukrkali u maricu i sproveli u logor Morinj. Nijesmo bili vezani putem, niti nas je ko maltretirao, ali nam niko nije objasnio zbog čega nas i gdje vode.

Dolaskom u Morinj bilo je već veče i potpuni mrak. Vrata marice su se otvorila, izveli su mi oca i zatvorili vrata i ja sam čuo: „Ubij ga, zakolji ga!”, riječi koje su meni dale do znanja da je moj otac mrtav, nakon čega sam čuo rafal i vrata su se ponovo otvorila i mene su izvukli vani. Kad sam izašao, krv i tijelo svog oca nijesam našao, nego su me gurnuli sa strane u jednu baraku. U stvari, to je bila namještaljka kako bi se mi koji slušamo strašili, a moj otac je, u stvari, bio živ, i nalazio se u toj baraci. Nakon što je svih 7 ljudi prošlo isti postupak, ušli smo u baraku i u baraci smo dobili batine. Tukli su nas stražari i isti vojnici koji su nas doveli do barake. Mene su tukli dobrih pet, šest minuta, što šakama, što kundakom od puške po leđima, jer smo bili svi okrenuti prema zidu. Nakon tih batina, oni su se udaljili i nastala je tišina, a mi smo shvatili da smo dovedeni negdje gdje se već nalazio izvjestan broj ljudi. Ja sam vidio da su mi tu tukli oca, u toj istoj situaciji, jer je i on bio okrenut licem prema zidu i dobio je batine u predjelu leđa.

Sledećeg jutra, mene i oca su izvukli iz te barake, vezali nas liscama i odveli na ispitivanje niže od barake nekih 200-300 metara, u neki kontejner. Tamo je bio samo jedan kapetan i ispitivao me o stanju na ratištu i situaciji u Cavtatu i Dubrovniku i opet su to bila pitanja na koja ja nijesam imao odgovor. Od njega nijesam dobijao batine, ali tokom ispitivanja on bi izlazio, a ulazila bi dva vojnika i od strane njih sam ponovo bio pretučen isto po leđima i čitavom tijelu. Kad je završeno ispitivanje vraćali su nas u baraku. Bilo je nekoliko

dana pauze što se tiče fizičkog zlostavljanja, a psihičkog zlostavljanja je bilo stalno i to se ogledalo u tome što smo zatvoreni i ne znamo da li ćemo preživjeti i to je trajalo sve dok nijesmo popisani od strane Crvenog krsta.

Stražari dolaze na vrata i kažu: „Slušaj vamo!” i tada moramo svi ustati na noge i okrenuti se licem prema zidu, a kad kažu: „Otvaram vrata!”, stavljali bi ruke na potiljak i kad bi ušli uzimali bi nekog i istukli bi ga nekad pred nama, a nekad bi ga izveli vani ili bi ga odveli na ispitivanje. Sve vrijeme je prisutan strah da li ću biti odabran ja, moj otac ili neko od mojih poznanika kojih je bilo među zarobljenima. Nakon određenog perioda sam ponovo odveden na ispitivanje kod kapetana i, nakon što ponovo nije dobio odgovore na pitanja koja mi je postavio, odveden sam u samicu. Samica se nalazila u blizini kontejnera u kome sam ispitivan, a to je, u stvari, drugi brodski kontejner, koji, za razliku od ovog u kome sam ispitivan, nema nikakve otvore, odnosno nema prozore, sem vrata. U samici sam proveo 7 dana i pri svakom obroku kojih je bilo 2-3 dnevno, kako kad, dobijao sam batine od strane vojnika koji su mi dostavljali hranu. U tom kontejneru se nalazio drveni pod i tu sam vršio nuždu. U blizini tog kontejnera (samice) je očigledno bila prostorija u kojoj su boravili stražari, odnosno vojnici, a to sam zaključio tako što je svake večeri ispućano bezbroj metaka i bačeno bezbroj bombi, tako da ni spavanje u tim okolnostima nije bilo moguće, a strah za život je bio prisutan i očigledan. Ne mogu se tačno sjetiti, ali mislim da sam iz samice izašao onog dana kad je došao Crveni krst i kad je izvršen popis zarobljenika o kom sam naprijed govorio. Nakon toga se ne mogu sjetiti da li sam više fizički maltretiran za vrijeme boravka u logoru.

Iz logora sam izašao 12. decembra 1991. godine, jer se radilo o razmjeni zarobljenika, tako da smo iz te barake odve-

deni autobusima u pratnji vojske Jugoslavije i došli smo mislim do Zelenike. Kad smo došli u Zeleniku, ponuđena nam je mogućnost da li da idemo u Cavtat ili Split, a ja sam se odlučio, po nagovoru oca, da idem u Cavtat, jer se on nije mogao vratiti kući bez mene. Iz ovog autobusa mislim da smo ušli u neki drugi autobus, odvedeni u Cavtat, a mislim da nas je pratila vojska. Za sve vrijeme puta nije bilo nikakvog ni fizičkog, ni psihičkog zlostavljanja.

Ja nijesam imao povreda koje bi ostavile trajne posljedice, s tim što sam zbog psihičkog zlostavljanja invalid 40%, što mi je utvrđeno po završetku rata krajem 1992. godine, odnosno kad sam prvi put pošao na pregled, a nakon izlaska iz logora nijesam se odmah javljao ljekaru ni zbog psihičkih, ni zbog fizičkih povreda, odnosno mislim da sam se javljao ljekaru opšte prakse u Cavtatu, ali se sad toga ne sjećam. Tada sam imao 20 godina i to je bio veliki košmar. Ja sam kao i moj otac bio saslušan kao oštećeni u postupku koji je vođen pred Višim sudom u Podgorici. Kad sam bio zarobljen, nijesam bio zaposlen, a nakon završetka rata radio sam kao sportski novinar u lokalnim medijima u Dubrovniku. Hranom i vodom, po mom sudu, nijesam bio dovoljno snabdjeven, a radilo se o tri obroka dnevno koja su se sastojala: za doručak paketić bakinog kolača, za ručak paketić bakinog kolača i sardinu i za večeru opet paketić bakinog kolača. Ne sjećam se da je bilo za vrijeme boravka neko kuvano jelo, a bakin kolač je bio ukusan. Pošto je i moj otac bio tamo, on je nekad dijelio svoj obrok sa mnom. Uopšte se ne sjećam kako smo bili snabdjeveni vodom, a znam da su izvan barake postojale česme. Prvih 29 dana uopšte nijesmo bili u wc-u, odnosno nijesam vršio veliku nuždu, a velika nužda se vršila van barake, a ja to nijesam smio uraditi, jer ću dobiti batine ako odem, a malu nuždu smo svi vršili u nekoj kantici koja se nalazila u baraci. Kad bi se kantica napunila, čuvali smo omote od bakinog

kolača i tu bi vršili malu nuždu. Jedanput tokom čitavog boravka smo se istuširali i to pred odlazak, ispred barake u montažnim tuševima.

Antun^{*}
Banović

Zarobljen sam 18. oktobra 1991. godine, kao civil, u Cavtatu, od strane JNA, kojom prilikom su pripadnici JNA vikali na mene. Nije me niko fizički u tom momentu dirao, nakon čega su me tog istog dana prebacili u logor Morinj, gdje je bilo još zarobljenika i tom prilikom su takođe vikali.

Prvo su me izveli iz kamiona i tražili osobnu kartu, nakon čega su nas jednog po jednog sprovodili do jednog kontejnera i tom prilikom ovaj čovjek koji je mene sprovodio me je tukao pendrekom po leđima. Nakon toga su nas smjestili u taj kontejner gdje smo proveli četiri dana. Primijetio sam, dok su nas sprovodili do kontejnera, da je bilo prisutnih vojnika u različitim uniformama, a poslednju noć su, u ovaj kontejner gdje smo bili smješteni, ušla petorica vojnika, koji su nas u tom kontejneru pretukli. U kontejneru nas je tom prilikom bilo osam zarobljenika.

Sjutradan su me odveli kod nekog pravника, koji je bio na službi u Vojsci, koji me je detaljno ispitivao i uzimao podatke od mene, nakon čega su me sproveli u „Dvojku“, a postojala je i pored „Dvojke“ i „Jedinica“ i „Trojka“. Zapravo, to su bile skladišta gdje su nas smještali. Jedno vrijeme sam gore bio miran. Međutim, zavisno od smjene koja bi bila na radu, povremeno su nas i maltretirali na način što bi nas tjerali da pjevamo, ponekoga bi i fizički pretukli, i to, otprilike, po troje do četvoro zatvorenika u smjeni. Mene su jednom prilikom

*Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P.
br. 5032/14,
5. april 2016.
godine.

fizički pretukli. U ovom logoru sam proveo sve do 9. januara 1992. godine, kada je bila razmjena.

Za vrijeme boravka u logoru sam konstantno osjećao bol u rebrima, tako da ni tada, ni danas ne znam da li su u tom periodu bila polomljena. Mogu da kažem i to da sam nakon izlaska iz logora izgubio dosta zuba, da su me zubi boljeli i ispadale plombe, a takode sam osjećao i psihičke smetnje. Međutim, i dan danas koristim terapiju koju mi je prepisala ljekar, psihijatar. Povremeno sam imao i košmare. Moram da kažem da su za vrijeme boravka u logoru provokacije bile izražene, u smislu prozivanja na nacionalnoj osnovi. U stvari, radilo se o psiho-fizičkom maltretiranju.

U početku smo imali samo jedno ili dva ćebeta, a kasnije kada je došao Međunarodni crveni križ, dobili smo još i podmetače i prekrivače, a inače do njihovog dolaska spavali smo na drvenom podu.

Za doručak su nam davali po pola mesnog nareška, za ručak po pola porcije nešto malo graha i jedan komad hljeba – kruha. Večere nije bilo s početka, posle su nešto davali za večeru, neku sitnicu: vojni keks i sl.

Higijenski uslovi su bili katastrofalni, nikakvi, tek 10-tog dana su doveli cistijernu kojom su nas sve okupali i to je bilo sve do kraja. Dakle, samo to jedno kupanje. Za 29. novembar donijeli su pet brijajača na nas 85 ljudi.

Zlatko^{*}
Bagoje

Ja sam zarobljen 3. oktobra 1991. godine, kao pripadnik Narodne zaštite. Dakle, radilo se ne o čisto vojnoj formaciji. Naime, nismo bili u civilu, ali smo imali po nešto od oružja i predstavljali smo, u stvari, zaštitu sela i gradova.

Zarobljen sam u mjestu Miholjci, nakon čega su odmah doveli još jednog civila i zajedno me sa njim odveli na brdo Resnica, gdje su se nalazili već ostali zarobljeni pripadnici, tako da su nas sve zajedno odveli najprije u Đuriniće, a odatle kamionom do Prevlake, a iz Prevlake nekim transportnim brodom, meni se čini do Morinja, a da li je bio Morinj ili Zeleznika, manje je bitno.

Prilikom zarobljavanja smo doživjeli i prva fizička maltretiranja. Vezali su nam ruke nekom žicom. U Morinj smo stigli u kasnim noćnim satima i bilo je jezivo slušati kako izvode jednog po jednog i njihove jauke koji su se čuli dok su prolazili kroz špalir vojnika koji ih je dočekivao udarcima, a vi za to vrijeme sjedite u kamionu i ne znate šta se napolju dešava dok ne dođe red i na vas. Odatle su nas smjestili u jednu baraku i mi smo bili prvi koji su dovedeni u logor Morinj u kome se, u tom momentu, nije nalazilo ništa osim tih praznih baraka. Ležali smo na golom drvenom podu, a nakon par dana dobili smo za pokrivanje po jedno čebe koje je bilo potpuno mokro, tako da ga ja nisam koristio ni u narednih par dana dok se nije osušilo. Najstrašnije je bilo to što nismo imali gdje vršiti nuždu, pa su nas onako vezane, dvojicu po dvojicu, vodili da vršimo nuždu na neki slivnik, pri čemu smo svaki put bili batinjani. Sve ovo je teško padalo, naročito starijim ljudima, koji ionako imaju problema sa vršenjem nužde, pa se najčešće dešavalo da istu izvrše ispod sebe što je izazivalo nesnosan smrad u spavaoni. Jednom prilikom, jedan od starijih zarobljenika, izuzetno hrabar čovjek, kazao je stražarima: „Ja sam bio zarobljenik u ustaškom logoru, pa smo i tamo imali

*Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P. br.
4687/14, 21.
januar 2015.
godine.

kantu u kojoj smo vršili nuždu!“. U tom momentu mi mlađi okrenuti prema zidu sa rukama iznad glave smo mislili da će nad njim izvršiti egzekuciju, što se nije dogodilo, već je nastao muk. Sjutradan su donijeli dvije kante u kojima smo svi vršili nuždu, pored kojih su ljudi spavali, a nakon određenog vremena napravili su poljski wc, ali smo izbjegavali da idemo tamo obzirom da je svaki odlazak značio i dobijanje batina. Batinama je bio praćen i svaki obrok koji smo dobili, jer bi nas nakon toga odvodili iza kantuna i tu bi dobijali nove batine, a kakvi su obroci bili govori činjenica da su dva zarobljenika dijelila jednu paštetu, pa sam ja za period boravka u Morinju smršao najmanje 25 kg.

Nakon dolaska Crvenog krsta stanje se donekle promijenilo, u smislu da su i stražari donekle promijenili odnos prema nama, tačnije, nije bilo konstantnog batinanja, ali više se promijenilo na našem psihičkom planu, jer se u nama rodila nada da ćemo preživjeti logorovanje, što se i ispostavilo tačnim. Za mene je posebno čudna činjenica da niko od nas nije dobio neku težu zaraznu bolest obzirom da smo se za to vrijeme samo jednom okupali i obzirom da nismo imali osnovne potrepštine vode za pranje ruku, sapuna ili, eventualno, toalet papira. Takođe, ističem da su mi na psihičkom planu naročito teško pala dugotrajna ispitivanja, koja su, u mom slučaju, trajala nekih 7 - 8 sati, gdje su od mene tražili da im dam podatke koje ja nisam znao i gdje se od nas tražilo da kažemo kojoj partiji pripadamo, za koga smo glasali, pri čemu su imali većinu podataka i dobro znali i genezu naših porodica i svega ostalog, pa su pravili sami konstrukcije kako to njima odgovara. Najteži šok sam doživio onda kada se već naveliko pričalo o razmjeni i znalo se da ćemo biti razmijenjeni svi za sve i kada su mene u jednom momentu odveli u Bileću, gdje sam proveo tri dana u samici, gdje sam uporno ispitivan, pri čemu su valjda mislili da ću ja pod pritiskom reći

nešto što su očekivali da znam. Tada sam zaista bio ubijeđen da ja neću biti razmijenjen, a moje ubjeđenje je pojačao i izjavom jedan vodnik koji je ušao kod mene u tamnicu, u koju su, u međuvremenu, doveli još dva, tri zarobljenika, koje su tih dana uhvatili na ratištu, i koji je rekao da se ja ne nalazim na spisku za razmjenu. Tu cijelu noć sam bio budan i ponavljao ovima iz tamnice moje ime i prezime, kako bi isti sjutra mogli posvjedočiti gdje sam se nalazio ako bi me likvidirali i slično. Međutim, mene su vratili u Morinj i, srećom, bio sam dio razmjene.

Nakon izlaska iz Morinja, najveću podršku imao sam u svojoj porodici, ženi i djetetu, iako se ja nisam vratio na oslobođenu teritoriju. Dakle, rat je i dalje bio u Hrvatskoj, samo što je bilo mnogo lakše nego u logoru. Ja imam dijagnostifikovan PTS (post-traumatski stresni poremećaj), imao sam problema i sa kičmom u donjem i gornjem dijelu, imao sam raznih zdravstvenih problema koji su sanirani, osim, što je najvažnije, psihičke stabilnosti, koju je nemoguće uspostaviti, jer će vrijeme provedeno u logoru Morinj svakako obilježiti moj život do njegovog kraja.

Zoran^{*}
Dragović

Dragović Zoran, saslušan u svojstvu svjedoka, u bitnom je naveo da se nakon otpočinjanja ratnih dejstava javio jedinici u Kumboru Mornaričko-graničnom odredu, gdje je trebalo da preuzme komandu nad jednim bo-
njim brodom, s obzirom da je bio kapetan korvete, ali kako su njegovim dolaskom sva mjesta već bila popunjena, Krsto Đurović mu je predložio da se priključi kontraobavještajnoj grupi (KOG-u), koja je već bila oformljena i čiji je starješina bio Krluš Mirsad a načelnik bezbjednosti Kunić Huso.

Kako je oružani sukob počeo i počeli su pristizati prvi zarobljenici, donijeta je odluka o formiranju Sabirnog centra u Morinju i Bileći. U Morinju su se nalazila tri hangara pokrivena crijepom od čvrstog materijala, a on je bio odredjen za jednog od članova isledničkog tima. U isledničkom timu su bili Tarle Zlatko, Goranović Radomir i Kravić Predrag, dok im je starješina bio Krluš Mirsad. Imena članova isledničkog tima koja su naknadno dolazila radi ispomoći se ne sjeća.

Raspored saslušanja zarobljenika pravio je Krluš Mirsad i on je postupao po tom rasporedu, a ispitivanja su vršena u kontejnerima koji su se nalazili blizu ulazne kapije. Plan rada je davao Krluš. U principu, najveći broj zarobljenika je ispitivan jedan put, a ukoliko bi neko bio operativno interesantan saslušan je više puta. O svim ispitivanjima su sačinjavani zapisnici, koji su bili u formularu, koji su dobili od Uprave bezbjednosti i u prvom dijelu zapisnika su pisane izjave lica koje saslušava, a zatim je tekst pisan u prvom licu jednine jer je to ustvari iskaz lica koje se ispituje nakon čega bi to lice pročitalo zapisnik i potpisalo ga dok oni kao islednici nijesu potpisivali zapisnike jer su na taj način sakrivali svoj identitet, nakon čega bi isti bili unošeni u kompjuter, a pojedini razgovori su i video zapisivani a odnosili su se na zarobljenike koji su prihvatili saradnju. Zapisnike o saslušanju predavali su svom prvom starješini Krlušu i to svakodnevno i nakon uno-

*Iz spisa
predmeta
Višeg suda u
Podgorici K. br.
214/08, Ks. br.
33/10 i Ks. br.
19/12.

šenja sadržine zapisnika u kompjuter jedan primjerak je dostavljan Odjeljenju bezbjednosti IX VPS-a jedan upravi bezbjednosti, dok mu nije poznato gdje je išao treći zapisnik.

Straža u Morinju je bila iz sastava pripadnika rezervnog sastava teritorijalne odbrane, a komandir stražarske službe je bio Gligić Boro koji je, kako je on imao saznanje, dozvoljavao da zarobljenici jedan put dnevno idu u toalet, a što je vjerovatno i njemu naredjeno.

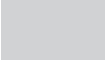
Starješina jednog odjeljenja straže je bio Budimir Pejaković, koji je tukao zarobljenike, koji su se njemu lično žalili, a jedan od takvih zarobljenika je bio Šikić Miljenko, sa kojim je on imao saradnju, i koji je zbog privilegija koje je imao, jer mu je on dozvoljavao da ode da vidi porodicu i da se okupa, doživio strašne batine u Morinju od kojih je jedva preživio, a nakon napuštanja Morinja je morao izvršiti nekoliko operacija, a nije mu saopštio, a nije ni znao da mu saopšti, ime lica koje ga je fizički maltretiralo. Na zahtjev isledničkog tima Budimir Pejaković je uklonjen iz Sabirnog centra, kao i njegova jedinica, a poznato mu je da je Budo izvodio zarobljenike i na njima trenirao boks.

U Morinju je bilo udaranja i ćuškanja zarobljenika, jer to postoji u svakom zatvoru, a prilikom obavljanja razgovora sa zarobljenicima u četiri - pet slučajeva su mu se zarobljenici žalili da ga je stražar ošamario, ćušnuo ali on na to nije obraćao pažnju jer na zarobljeniku nije bilo vidnih povreda, i to nije navodio u zapisniku već su u zapisnik unošeni samo ekstremni slučajevi. Ni jedan zatvorenik nije znao ko ga je udarao jer im se lice koje ih je udaralo nije predstavljalo. Zarobljenici Šikić i Borozan su mu saopštili da je neko od oficira naredjivao da tokom vikenda kada islednički tim nije u Sabirnom centru odvedu zarobljenike u poseban kontejner da ih tamo zatvore 24 sata i da sa spoljne strane kamenjem gadjaju kon-

tejner i pendrecima lupaju po kontejneru, ali odgovorno tvrdi da nije bilo pucanja i bacanja bombi na kontejner. Misli da su to radili svi stražari osim nekih izuzetaka koji to nijesu htjeli da rade, a najgore su bile grupe stražara iz Herceg Novog, jer su se oni poistovjećivali sa likovima iz filmova kao što su Rambo, Sandokan, i ponosili su se siledžijskim odnosom, a da nisu pridavali značaj časti i uniformi koju nose, i to su lica koja su željela da idu na ratište pa su i na samom ratištu stvarala probleme.

Uslovi u tom kontejneru što se tiče boravka su bili teži i lošiji od onih u objektima. U centru je bilo alkohola, pijanih, puno se pilo i bančilo jer je dosta alkohola dolazilo u Morinj, ali nikada nije vidio Špira Lučića i Iva Gojnića da konzumiraju alkohol. Špira Lučića zna iz Herceg Novog i sjeća jednog detalja kada je jednom od zarobljenika koji nije htio da priča ga pitao da li će da priča ili će da ga Crnogorac, misleći na Špira Lučića, vodi napolje da ga bije, našto mu je Lučić Špiro odgovorio »a nemojte tako kapetane, ja to ne mogu«.

Na Iva Gojnića, koji je bio jedan od komandira odjeljene straže i koji je bio u mornaričkoj uniformi, se nije žalio niko od zarobljenika. Govedarica nije bio u sistemu komandovanja, jer je bio načelnik bezbjednosti baze, što je jaka i odgovorna struktura gdje su uvijek išla najbolji pitomci jer jedan put ga je vidio u Morinju kada je došao da provjeri da li je postavljena cistijerna i kontejneri nakon čega je otišao, a možda su ga stariješine konsultovale oko nekih imena lica koja su se nalazila u Morinj. Tarle Zlatko je bio član isledničkog tima koji nije ispoljavao ništa od onoga zašto se optužuje. Gligić Boro je bio nezainteresovan za vrstu posla koji je obavljao. Sabirni centar Morinj je funkcionisao od 20.09.1991. godine pa do 12.12.1991. godine, kada je bila zadnja razmjena, i nije mi poznato da li je neko nakon toga dovođen u Morinj.

DEPORTACIJA IZBJEGLICA

1992

Narcisa*
Bosno

Uvijek ću se sjećati očiju moga oca, koje su me gledale kroz prozor od auta s kojim je on nestao. Želim da znate da sam bila dovoljno velika da shvatim šta se dešavalo, ali to je bilo tako davno da se danas ne mogu sjetiti lica ljudi koji su pretresali kuću u kojoj smo boravili ili lica onih policajaca koji su nam prijetili između psovki. Sjećam se straha, još uvijek živi u meni i nosiću ga uvijek sa sobom. Sjećam se momenta kada sam shvatila da nešto nije u redu, onda kada su nepoznati ljudi počeli da pretresaju kuću u kojoj smo boravili. Sjećam se da se minut prije njihovog dolaska moj otac obrijao i da sam ga ljubila po glatkom obrazu posljednji put. Sjećam se da je nestao autom.

Sjećam se straha kada su mama i Hazbija krenule u policiju. Sjećam se da sam nosala bebu Ajlu, jer Bahrija nije mogla od plača. Sjećam se da su se mama i Hazbija vratile bez njih, bez moga oca Esada, Azema, Asima i Hazima. Sjećam se da sam se sutradan tajno stidjela što nisam htjela da idem u policiju, jer sam se bojala. Sjećam se da su nam policajci psovali balijsku majku, da su nam govorili da idemo u Tursku. Sjećam se da smo mi djeca morali sjedjeti na suncu jer nam policajci nisu dali da sjedimo u sjeni policijske zgrade da ne bi «pravili ciganluk». Sjećam se da je jedan od policajaca uhvatio Nerminu, moju mlađu sestru, za kosu i digao je od zemlje. Sjećam se da je rekao da će nas on klati. Nermina se upiškala od straha, a ja sam po prvi put od kako su mi odveli oca zaplakala. Molila sam mamu da nas odvede. Otišli smo nazad u Emilovu kuću.

Sjećam se da, to jutro kada smo krenuli za Plav, nismo smjeli ići zajedno u jednoj grupi. Naše majke su se bojale da će neko shvatiti ko smo i da napuštamo Herceg Novi. Bojale su se da nas ne spriječe u tome i da ne odvedu i Mehmeda, kojeg su u haosu zaboravili onaj dan kad su odveli mog oca i

*Iz spisa
predmeta
Osnovnog suda
u Podgorici, P.
br. 851/05.

ostale muškarce. Dok ovo pišem, zaista osjećam da riječi i jezik nisu dovoljni. Željela bih vam opisati strah koji je djevojčica od deset godina doživjela. Strah kao kada se čitav svijet smrska u milion komada. Kad osoba, moj otac, koji me štiti i čuvao od svega, kojem nikada ništa nije trebalo da se desi, nestane tada zavlada strah. Ja sam sa mojim ocem izgubila sigurnost, vjeru u ljude, nadu u pravdu i danas kao mlada žena shvatam da sam izgubila smjelost da budem bliska sa drugim ljudima, od straha da ću i njih izgubiti.

Poslije izvjesnog vremena mama, Nermina i ja smo došle u Švedsku. U školi su brzo shvatili da mi je potrebna psihološka pomoć jer, pored toga što sam bila veoma tužna, ponašala sam se previše ozbiljno za moje godine. To ustvari nije bilo ni čudno jer od onoga dana kada su mi odveli oca, uzela sam na sebe odgovornost da pomažem mami u svemu. Mama i Nermina su bile sve što sam imala na ovom svijetu i htjela sam da im olakšam koliko god sam mogla, često zaboravljajući samu sebe i svoje potrebe. Uz pomoć školskih psihologa shvatila sam mnoge stvari. Između ostalog da sam dugo godina sebe krivila za smrt mog oca, jer smo otišli u Herceg Novi da bi, on i mama, Nerminu i mene spasili od rata u Bosni.

Danas kada sam odrasla žena uvidjela sam da mi je djetinjstvo oteto. Tokom svih godina mog djetinjstva, posle nestanka moga oca, bilo mi je teško zbližiti se sa drugima, iako sam prije rata, kao dijete u Srebrenici, bila poznata po mojoj mogućnosti da veselo pričam i družim se sa svima. Posle nestanka mog oca, izgubila sam kao dijete želju da se pridružim bilo kakvim sekcijama. Najviše sam voljela biti kući i pisati stihove i priče o mom životu. Učila sam i uvijek bila među najboljima u školi, jer sam se sjećala da je to moj otac cijenio.

Boljelo me u grudima onaj dan kada je nečiji tuđi otac odvezao Nerminu u bolnicu, kad je slomila lakat. Tužna sam došla kući onaj dan, sa vozačkom u ruci, jer babo (moj otac) nije bio tu da se ponosi sa mnom. Plakala sam onaj dan kad sam maturirala, jer babo nije bio tu da mi čestita. Tužna sam bila što on nije bio pored mame u ambulantnom vozilu onaj dan kada ju je udarilo auto. Znam da ću plakati u junu 2005. kada budem magistrirala i za deset godina kada me moje dijete bude pitalo zašto ono nema dedu. Znam da nikada neću saznati zašto, ali se nadam da ćete mi vi pomoći da saznam kako i gdje.

Zahvalna sam svima onima koji pročitaju ove riječi i svima onima koji mi pomognu da nađem kosti moga oca, koji mi dozvole da mu podarim mir, jer on to zaslužuje.

Vahida*
Isaković

Prije 1992. godine sa svojom porodicom živjela sam u Goraždu gdje imamo kuću. U njoj sam živjela sa mužem, dvoje djece i svekrvom. U toj kući je moj brat Enes imao jednu malu prodavnicu, a u sklopu te prodavnice je bio jedan stančić. U njoj je prodavao prehrambenu robu. Radila je i njegova žena Sabina, pa kako je imala malo dijete, Kerima, taj mali stančić, koji je bio u sklopu prodavnice, koristili su tokom cijelog dana i tu su držali dijete dok rade. Nijesu spavali u tom stanu, nego su imali posebno svoju porodičnu kuću u sklopu sa roditeljskom kućom gdje je u svom dijelu živjela majka, a posebno su živjeli Sabina, Enes i tada rođeni Kerim.

Ja sam se sa porodicom 15. aprila 1992. godine sklonila u Herceg Novi u Kumbor, s obzirom da je moj muž Ismet imao širok krug prijatelja i u Crnoj Gori. A radio je u Crnoj Gori kao

*Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P. br.
1512/06,
9. februar
2007. godine.

muzičar i poznao je direktora hotela "Plaža" koji mu je i savjetovao da se sa porodicom skloni u Kumbor, jer u Goraždu već nije bilo bezbjedno. Ja sam sa porodicom 15. aprila došla u Kumbor. Deset ili petnaest dana posle toga, 7. ili 8. maja, i moj brat je, na moj poziv, sa svojom porodicom izašao iz Goražda, ali se on prvo sklonio u Priboj, a kasnije je došao u Kumbor. U tom smještaju živjeli smo zajedno nas dvije porodice sve do 25. maja 1992. godine, kada je moj brat, zajedno sa mojim mužem i Droca Bogoslavom, pošao na pijacu. Sa tog mjesta, tačnije iz Meljina, moj brat i moj muž su pokupljeni, a o tome nas je lično obavijestio Droca, kojeg su pustili, jer nije imao oko i ruku. Bio je invalid. Pošto mi je saopštio šta se desilo, spremila sam se sa Sabinom i pošla u MUP u Herceg Novi da vidim o čemu se radi.

Pred MUP-om je bilo dosta ljudi, porodica lica koji su bili privedeni. Znam da je bilo lica i muslimanske i srpske nacionalnosti. Policajci su nam savjetovali da se udaljimo. Međutim, ja sam se malo sklonila, ali sam se kasnije vratila da vidim šta se radi i zbog čega su ih priveli. Jedan policajac je bio tu i pitala sam ga zbog čega su ih priveli i šta su zgriješili. On je odgovorio da treba da izvade dva kila muslimanskih očiju da predaju Aliji. Ja sam ga nešto opsovala, a on je uperio pištolj u mene i rekao "Ubiću te!". Ruka mu je drhtala. Tom prilikom pištolj je bio repetiran. Vidjevši to, neko od pripadnika MUP-a povikao mu je da spusti pištolj. On u trenutku nije htio da to uradi, ali mu je ovaj nasilno pištolj izvukao iz ruku. Kasnije sam saznala da je to lice mjesec dana suspendovano, jer mi je to lično rekao Šljivančanin. Kasnije je vraćen na posao. Često sam ga susretala gradom i tada bih bila jako uplašena. Tom prilikom sam dobila obavještenje da lica koja su priveli vode za Foču. Tu su bila parkirana i dva autobusa crnogorskih tablica.

U jednom trenutku, pripadnik MUP-a je počeo prozivku sa lista papira koji je držao u ruci i kako je prozivao tako su u koloni izlazili privedena lica iz stanice policije i ulazili u autobus. Prvo su ulazili u jedan autobus, dok se nije napunio. Bilo ih je i muslimanske i srpske nacionalnosti i dva Hrvata, a kasnije su ulazili i u drugi autobus. Koliko ih je tu bilo ne znam. Saznala sam da su ti autobusi došli do Plužina, gdje su lica koja su privedena u Herceg Novi prešla u autobus Republike Srpske. Zatim su se puni autobusi uputili prema logoru u Foči, a ovi prazni su vraćeni u Herceg Novi.

Obraćala sam se da dobijem informacije različitim licima i za vrijeme dok sam se nalazila u Herceg Novom, a i kasnije pošto smo svi porodično prešli u Dansku. Obraćala sam se Pavlu Bulatoviću, jer sam saznala da je on direktni nalogo-davac svih tih hapšenja i zahtjevala sam da me on lično primi. Međutim, on me nije mogao lično primiti nego me uputio na njegovog sekretara. Sekretaru sam ispričala sve kako se desilo i on je zapisivao moje riječi. Kada sam odlazila, susre-la sam Bulatovića i trčeći za njim pokušavala da mu objas-nim zbog čega sam došla. Međutim, on se nije okretao prema meni i rekao mi je da će to njegov sekretar zapisati i da ću dobiti pismeni odgovor na adresu koju sam dala u Kumboru. Međutim, taj pismeni odgovor nikada nijesmo dobili.

Kad sam se posle 15 dana uputila u Podgoricu, sa zahtje-vom da me primi Momir Bulatović, tadašnji predsjednik Re-publike Crne Gore, dobila sam informaciju da je on zauzet, ali sam ja bila uporna da čekam sve dok me ne primi. Posle zatvaranja predsjedništva ostala sam na stepenicama. Cijelu noć. Ujutru me portir ponudio da nešto pojedem, pa pošto su dobili informaciju da čekam, portir mi je rekao da se obratim sekretarici predsjednika, što sam i uradila. Ona je zapisala moje ime i prezime i moju adresu i rekla da će pokušati da me

predsjednik primi za nekih 20 dana. Tada je Momir Bulatović izašao iz kancelarije, vidjela sam ga preko puta, i u prolazu mi je rekao da će ovo pitanje biti raspravljeno na Skupštini. Te noći je i stvarno bilo na vijestima oko pitanja lica koja su bila privedena. Na Skupštini su pričali o tom pitanju, što je ukazivalo na to da su bili informisani o sudbini tih ljudi, a ništa nijesu htjeli da kažu. Naše je osnovno pravo na informaciju o sudbini tih ljudi.

Obraćala sam se i Zoranu Kaleziću. Obraćala sam se i Dizdareviću, koji je tada bio potpredsjednik Skupštine, te je on tad i upozorio na dešavanja. Pismom je upozorio Međunarodni Crveni krst i još neke institucije o hapšenjima koja su se dešavala u Herceg Novom, pa je 27. maja i prestalo hapšenje, a i pušteno je pet do šest ljudi koji su već bili uhapšeni. Obraćala sam se i predsjedniku Crvenog krsta Kaleziću i gospodinu Ivanoviću koji je tada radio u MUP Herceg Novi, kako bih dobila informaciju zbog čega su uhapšeni i hoće li ih vratiti. Jedino što sam dobila je potvrda od gospodina Šljivančanina da su uhapšeni kao i ostali koji su tada uhapšeni po nalogu MUP.

Za vrijeme našeg boravka u Herceg Novom, u Kumboru nas je posjećivala policija i noću više puta, pretresali su stan, podizali bebu iz kreveta, vjerovatno tražeći novac, a jednom su i izričito tražili novac i zlato. Kako mi nijesmo imali ni novca ni zlata već nešto malo iz novčanika, to nam nijesu uzimali. Od tada smo ja i Sabina dežurale naizmjenično. Dok je jedna spavala, druga je dežurala. O tome sam obavijestila i Šljivančanina.

Dobili smo nalog, odnosno, jedne prilike su došli i rekli da moramo dati auto policiji. Pošto smo imali dva auta a jedan od njih je bio uništen, ja to drugo auto nijesam dala jer nam je bilo

neophodno, iako ni ja ni Sabina nijesmo imale vozačku dozvolu. I o tome sam takođe obavijestila Šljivančanina koji mi je rekao da ako budemo imali još problema da ga pozovemo. Od tada nas više nijesu posjećivali. Za to vrijeme boravka u Herceg Novom, između drugih neprijatnosti koje sam doživljavala, doživjela sam i to da sam tri dana provela u MUP-u, gdje su me ispitali u vezi sa brojevima telefona koji su bili upisani u rokovnik moga muža, tako da sam za svako ime i broj telefona morala da kažem ko je ko, što je bilo veliko maltretiranje za mene, a doživljavala sam i strah. Nije prijatno kada vam u sred noći neko lupa i kaže "Policija!", jer nijesmo mogle znati da li je to stvarno policija, obzirom da je vrijeme bilo rovitno, a nijesmo ni imale nekog posebnog povjerenja u njih. Iz moje i Sabinine izjave jasno je da sam ja uzela obavezu glave porodice, sve obaveze i aktivnosti sam preuzimala na sebe, i to činim i dan danas. Sad kad je Kerim napunio 18 godina, digla sam kredit i kupila mu auto. Nije lako živjeti od socijalne pomoći.

Inače Sabina je i psihički i fizički u teškom stanju od kad je doživjela šok, kada je konačno saznala da je njen muž ubijen. Svih 15 godina gajili smo neku nadu da je Enes živ, ali se sada i ta nada srušila s obzirom na to da su ekshumirane njegove kosti.

Nakon što smo se preselili u Dansku 1992. godine, ja sam dolazila u Crnu Goru i u Beograd sa ciljem da saznam nešto više o tome. O Enesu sam se više interesovala, jer sam u međuvremenu dobila informaciju da je Ismet u Rudom i da su zajedno bili u Foči tačno 110 dana, a nakon toga je Ismet prebačen u Rudo.

Tim pismom, koje je Crveni krst meni uručio u Priboju 1993. godine, dobila sam informaciju da je Ismet u Rudom,

a da je Enes poveden sa još nekim licima na razmjenu, ali da mu se od tada gubi svaki trag. Tada sam već i znala što je moglo s njim da se desi, mada to nikad nijesam mogla da priznam majci i njenoj ženi, tada se gubi svaki trag.

Moja uloga je bila strašno teška, jer iako sam znala šta bi moglo da se desi sa njim, morala sam biti jaka, iako sam bila, u suštini, slaba pred Sabinom i Ramizom (majkom), ne bi li im pružila bar neku nadu. Čitava porodica je očekivala od mene informacije, pogotovo kad sam se vraćala s tih mojih putovanja, pa čak i mali Kerim, koji je u mene gledao i vjerovatno znao o čemu ja pričam.

Sanja*
Bošnjak

Muhameda sam upoznala 1985. godine i zabavljali smo se oko sedam godina. On je bio izuzetan student, izuzetan čovjek. Fakultet je završio u veoma kratkom roku sa visokim prosjekom i bio je zaposlen u fabrici "Zrak" koja se bavila izradom optičkih mjerila. Pošto se zaposlio, pomagao je porodicu i školovao sestru i brata. Njegov otac je planirao da sruši kuću i da podigne novu, a Muhamed je podigao kredit kako bi mu pomogao. Imali smo planove da živimo zajedno i počeli smo da se kućimo. Međutim, u Bosni je takva situacija bila da je svakome bilo jasno da će uskoro biti rat.

Muhamed je bio ambiciozan i želio je da napreduje na svim poljima. Godinu dana prije rata pokrenuo je proces za iselj enje u Australiju. Taj proces dugo traje pa je oko pola godine radio u Njemačkoj, i to ne posao za koji je bio školovan, nego bilo šta, kako bi prikupio novac za sebe i svoju porodicu. Rat u Bosni je počeo 6. aprila 1992. godine, a mi 15. aprila 1992. godine izlazimo iz Sokolović kolonije, naselja u blizini Sara-

*Osnovni sud
u Podgorici,
Zapisnik
o glavnoj
raspravi, P.
br. 3659/04,
26. jun 2006.
godine.

jeva. To je bila zadnja prilika, jer je to naselje od tada bilo blokirano. Situacija u Sarajevu se mijenja, pa pokušavamo da nađemo izlaz. Moj brat i Muhamed prate me 15. aprila 1992. godine u Rajlovac, naselje blizu Sarajeva, gdje pokušavam da se smjestim u vojni avion zvani "Kikaš", što mi ne uspijeva. Vraćam se u Sarajevo i stupam u vezu sa Muhamedom i bratom koji su napustili Sarajevo i pošli za Tuzlu. Dana 23. aprila 1992. godine napuštam Sarajevo i zadnjim vozom polazim za Tuzlu.

U to vrijeme zajedno napuštam Tuzlu i polazimo za Beograd gdje se smještamo u hotel "Slavija". Postupak za iseljenje dugo traje i svi imaju određene rokove za prikupljanje dokumentacije. Tu čekamo medicinsku dokumentaciju za regulisanje odlaska u Australiju, ali Muhamed smatra da smo tu nesigurni, pa odlazimo za Crnu Goru, u Herceg Novi. On smatra da smo tamo sigurniji, pošto tamo poznaje neke ljude jer je službeno dolazio.

U Herceg Novom se smještamo u Institut "Simo Milošević" gdje boravimo izvjesno vrijeme. Politička situacija je užasna i preko sredstava informisanja se čuju razne protivuriječne vijesti. Tih dana Kilibarda izjavljuje da bosanske izbjeglice žive u miru, dok srpska djeca i muškarci ginu. Tih dana ponovo odlazimo u Beograd radi nalaza za regulisanje dozvole za odlazak u Australiju. Dana 25. maja 1992. godine, u Herceg Novom, od žene koju Muhamed poznaje, čujemo da je u toku mobilizacija i da policija hvata ljude i šalje u Bosnu. Vraćamo se u sobu gdje spremamo stvari i te stvari su po sobi. Onda 26. maja 1992. godine odlazimo u šetnju gdje zatičemo veći broj policajaca oko hotela, što smo smatrali normalnim, jer je to posao policije. Oko 10h u sobu dolaze dva službenika policije koji se legitimišu i saopštavaju da Muhameda vode na informativni razgovor. Kasnije saznajem da su postupa-

li po zahtjevu za mobilizaciju Republike Srpske. Muhamed mi nalaže da ostanem u sobi da ga čekam što shvatam kao naređenje. U tom iščekivanju prolaze sati da bi nakon toga opet došla ista dva policajca koji su me držali u toj sobi otprilike oko pola sata. Govorili su mi stalno "Gdje ti je muž? On je pobjegao i mora da se vrati". Kad sam počela da plačem, govorili su mi "Zašto si se udala za Muslimana?!". Stalno su ponavljali da on mora da se vrati. Preko radio veze bili su u kontaktu sa drugim policajcem, pa po priči čujem prijetnju "Vidjeće on svoga boga!". Saznajem da je Muhamed uhapšen, nakon čega policija odlazi. Prethodnog dana pokušavam da stupim u kontakt sa izvjesnom S. koju je Muhamed poznao, ali ona se nije javljala. Nakon što se ovo desilo, stupam u kontakt s njom pa mi ona saopštava da je sinoć kod nje dolazio jedan čovjek koji je morao da promijeni identitet da ga ne bi uhapsili i tražio je od njenog zeta da ga preveze do Beograda, što je ovaj i učinio.

Pokušali smo u policiji da saznamo nešto više, ali niko nije htio da razgovara o tome. I žene su mnoge bile tu, a često su u rukama imale i djecu. Sjutradan uspijevam da stupim u kontakt sa šefom policije, koji se zvao Šljivančanin, koji mi je hladno saopštio "Vaš muž je pokušao da pobjegne, uhvatili smo ga i deportovali u Bratunac". Tražila sam da mi objasni šta on ima sa Bratuncem kad je iz Tuzle?! Rekao je da su to uradili po proglašenju mobilizacije Republike Srpske i da su hvatali Muslimane, Srbe i Hrvate.

Nakon toga dolazi moj otac, koji je porijeklom iz Bijelog Polja, pa odlazim kod rođaka u Bijelo Polje, odnosno kod tetke. Tu se zadržavam nekih 11 mjeseci i pokušavam da saznam nešto više o Muhamedu. Pošto sa Bosnom nemam kontakta, sa Muhamedovom porodicom održavam vezu preko radio veze. Pokušavam da uspostavim bilo kakav kontakt i saznam

šta je sa njim. Preko Crvenog krsta Crne Gore, Crvenog krsta Jugoslavije, telefonom i na sve moguće načine. Od tetke saznajem da je u Bijelom Polju Asim Dizdarević i sa njim uspostavljamo kontakt, pa nam on saopštava da će to pitanje postaviti na Skupštini, a i on mi je saopštio da je prije par dana nestao i njegov rođak.

Dajem oglas u "Večernjim novostima" na koji mi se javlja Danijela Titorić, čiji je suprug Alenko odveden sa Muhamedom. Od nje saznajem da je Sunčan Pavlović pušten u Užicu, i da su pušteni svi Srbi i Hrvati. Na njen savjet pišem Skupštini Republike Crne Gore (RCG), predsjedniku Savezne Republike Jugoslavije, tražim obavještenje o Muhamedovoj sudbini. Od Skupštine RCG dobijam pismo da je Muhamed predat radnicima MUP Republike Srpske i od tada prestaje svaka saradnja sa njima. Pišem i dalje, između ostalog, Ujedinjenim nacijama i svakom koga se sjetim da bi mogao dati neku informaciju. Jedino što znam je da je Muhamed deportovan iz Herceg Novog za Bosnu i Hercegovinu i da to smatram kršenjem ljudskih prava.

U Bijelom Polju upoznajem V. B, koji se vjerovatno sažalio na mene i rekao mi tih dana da ide na jednu svadbu na kojoj će biti tadašnji predsjednik Crne Gore Momir Bulatović. Od njega saznajem da mu je on saopštio da su ti ljudi likvidirani čim su prešli granicu. Prestankom ratnih dejstava u Bosni prestaje i nada da će se Muhamed odnekle pojaviti jer se raspuštaju svi logori. I dalje održavam prisne veze sa Muhamedovom porodicom.

Punomoćnik tužioca ističe da je u slobodnom izlaganju tužilja istakla da Crna Gora ne daje nikakve informacije niti izvinjenje pa ih to posebno pogađa.

Punomoćnik tužioca bez pitanja i bez prigovora.

Zakonski zastupnik tuženog ističe da je tužilja u svom izlaganju istakla da joj je Šljivančanin u razgovoru pokazao spiskove da su pohapšeni deportovani u Bratunac, Foču, Go-
ražde, Srebrenicu.

Na pitanje zakonskog zastupnika tuženog tužilja ističe da je na tom spisku bilo i ime njenog muža.

Zakonski zastupnik tuženog traži da se tužilja izjasni da li je ikada više i od koga čula bilo što o sudbini njenog muža. Tužilja ističe da od dana kada je uhapšen ona nije vidjela svog supruga, a u policiji su joj rekli, kad je pokušala da mu doda džemper, da on više nije tu.

Hamed*
Čelik

dmah nakon izbijanja rata u Bosni i Hercegovini, aprila 1992. godine, došao sam u Crnu Goru u Igalo, kod jednog svog prijatelja Čurić Todora. Došao sam sam, bez porodice, porodica je ostala u Bosni, prijavio sam se uredno vlastima i dobio prijavu boravka.

Nakon nekoliko dana, ne mogu tačno da se sjetim vremenom, bio sam priveden od strane radnika CB Herceg Novi na informativni razgovor i nakon saslušanja vraćen kući. Uglavnom su me pitali kada sam došao, kod koga sam došao, izvršili su provjeru dokumenata. Deset dana nakon toga, tačnije 25. maja 1992. godine, ponovo su došli i tražili da odem sa njima na informativni razgovor. Negodovao sam ističući da sam prije nekoliko dana vođen na razgovor, da imam kod sebe dokumenta, ali nijesam imao izbora i odveden sam u CB Herceg Novi. Molio sam radnika CB da sam dođem svojim

*Spisi
predmeta
Osnovnog suda
u Podgorici, P.
br. 1287/06.

vozilom, ali mi to nijesu dozvolili. Kada sam došao u CB tražio sam da razgovaram sa komandirirom, a na moj zahtjev dobio sam podrugljiv odgovor od radnika "Da možda ne bi da razgovaraš sa ministrom?! Razgovaraćeš se ti do mile volje...", a nakon toga grubo su me rukom gurnili niz stepenice, gdje sam se dokotrljao do jedne sobe u kojoj je bilo dvadesetak ljudi, bili su nabijeni, jedan do drugog, jako zagušljivo. Među njima sam vidio poznata lica iz Foče i od njih saznao da se sa područja Opštine Bar, Herceg Novi, Ulcinj, kupe sva lica koja su pobjegla iz Bosne.

Nakon dva sata boravka izvedeni smo u jednu prostoriju, a odatle direktno u autobus. Preko Nikšića, prebačeni smo do Foče, odnosno u Kazneno-popravni dom (KPD) Foča, gdje smo predati milicajcima ili kome, nije mi poznato, uglavnom fočanskim vlastima. Bili smo postrojeni uza zid rukama podignutim i ukrštenim iznad glave i licem prema zidu. Pretreseni smo i uzeto nam je sve što smo imali u džepovima, a zatim gurnuti u zatvor. Tamo sam doživio fizičko maltretiranje, najstrašnija poniženja. Za svo vrijeme nijesam znao ništa o svojoj porodici. Kada padne noć ulazili su stražari, odvodili nekog od nas, a nakon toga čuli su se jaući, poslije toga mnogi od njih više se nijesu vraćali. Svake noći strepio sam da ne budem jedan od izabranih. Fizički bol koji sam pretrpio, a koji nije mali, nemjerljiv je sa strahom i psihičkim bolom koji sam tamo preživio.

Nakon četiri mjeseca iz zatvora u Foči prebačen sam u zatvor Kalinovik i tada sam po zadatku dobio da vozim vozilo po minskom polju. Nije potrebno objašnjavati koliko je stresno obavljati takav posao, ali izbora nijesam imao. U slučaju da sam negodovao, vjerovatno bih bio ubijen. Tamo sam dobio i povredu uva na način što mi je jedan od bosanskih vojnika noktom probio ušnu školjku, to je krvarilo, nakon toga

mjesecima nije moglo da zaraste, inficiralo se. Nakon razmjene operisan sam i skinut mi je jedan dio ušne školjke zbog komplikacije. Najstrašnije poniženje doživio sam prilikom razmjene, odnosno vožnje, bio sam u vozilu sa šest vojnika sa velikim bradama i kamama, mogu reći da su bili četnici. Sjeli su me među njima u karoseriju vozila. Rečeno mi je "Ne ideš ti ni na kakvu razmjenu, sad ćemo te ubiti!". Kada smo došli do vode rekli su mi "Ajde izlazi, ovdje ćemo te ubiti". Krenuo sam da izlazim, onda mi je rečeno da se vratim. Tražili su od mene da pjevam četničke pjesme, da lajem kao pseto, da psujem Alijinu kćerku. Rekao sam im nemojte me tjerati da psujem Alijinu kćerku, ja ne bih mogao psovati ni kćerku Radovana Karadžića, ali morao sam. Sve sam to izdržao i na kraju bio razmijenjen. Pušten sam nakon dva dana koja sam proveo u Sarajevu u Kuli. Tada me je Umprofor sjeo u transporter i na aerodromu je došlo do razmjene. Prihvaćen sam od strane Crvenog krsta i ostao živ, ali sam tek krajem rata, uz pomoć radio emitera, uspostavio kontakt sa svojom porodicom.

Svjedok je u svom slobodnom izlaganju izjavio da je prilikom boravka u zatvoru u Kalinovik od strane jednog od stražara zadobio jak udarac pesnicom u glavu i to u lijevi dio glave i da je nekoliko dana nakon toga prilikom hoda zanošio na desnu stranu i da nije bio u mogućnosti da održi ravnotežu. I dan danas u tom predjelu glave osjeti kratko jako probadanje. Naveo je i to da je prilikom boravka u zatvoru u Foči za četiri mjeseca smršao 31 kilogram i da ih nikada više nije nadoknadio.

Munib^{*}
Hadžić

Sa svojom porodicom stalno sam živio u mjestu Foča, a 7. aprila 1992. godine, napustili smo Foču i otišli u mjesto Vranići kod Goražda. U tom mjestu smo ostali sve do 2. maja 1992. godine. Tog dana sam sa cijelom porodicom i bratanićem Esadom Hadžićem, pošto sam došao do raskrsnice prema Sarajevu, upućen da idemo prema Višegradu, što smo i uradili. Na tom putu smo bili usmjereni da idemo prema Rudom. Sve sam to pojasnio u izjavi koju sam priložio uz tužbu. Dana 2. maja 1992, stigli smo u Ulcinj u Crnoj Gori. U Ulcinju smo potražili smještaj i našli smo ga privatno. Tamo smo ostali do 22. maja 1992.

Tog dana 22. maja 1992, u kuću gdje sam bio smješten sa svojom porodicom, došla je policija i saopštila nam da sva moja porodica i još dva lica koja su naknadno došla tu, i bila sa nama u istoj kući, da treba da idemo sa njima u SUP, a nijesu nam dali objašnjenje zbog čega. Nakon toga smo svi pošli u policiju. Dolaskom u stanicu policije zatekli smo još jedno 15 lica, od kojih su neka bila iz Foče, a neka su mi bila nepoznata. Dok smo svi čekali u holu, naišao je S. M. iz Foče, koji je bio moj bivši učenik, i tom prilikom me pozdravio i otišao. Pola sata nakon čekanja u holu stanice policije u Ulcinju, izašao je inspektor i saopštio da ostanemo ja, moj bratanić Hadžić Esad i Vojo Nedžib, a da ostali mogu da idu. Nakon što smo ušli u kancelariju u kojoj nam je rečeno, sve što sam imao kod sebe (novac, ključeve od vozila, lična dokumenta) sve sam ostavio na stolu. U kancelariji, u koju smo ušli, mislim da su bila dva policajca i jedan inspektor. Nakon deset minuta uz prisustvo policije odvođe nas u podrumski dio zgrade u koji je smještena stanica policije. U jednu prostoriju su smjestili nas trojicu. U toj prostoji je bilo jedno čebe kojim je pokriven izmet nekoga ko je tu bio prije nas. Dok smo se nalazili u kancelariji niko me nije ništa pitao. Ja sam trojici pripadnika policije, koja su se tu nalazila, postavio pitanje da

*Spisi
predmeta
Osnovnog suda
u Podgorici P.
br. 1994/05;
svjedok je
u svojstvu
oštećenog
dao iskaz i
u krivičnom
postupku,
presuda K. s.
6/12, od
22. 11. 2012.

nam objasne zašto su nas uhapsili, na što su mi odgovorili da će nas tu noć saslušati.

Oko osam sati naveče istog dana, došao je jedan policajac u dio u kojem smo bili smješteni i rekao mi da idem sa njim, što sam i uradio. Kada sam izašao iz tog podruma, na hodniku sam vidio moju suprugu i kćerku. Policajac mi je omogućio da 10 do 15 minuta razgovaram sa mojom porodicom. U razgovoru sa suprugom i kćerkom rekao sam im da kada me povedu odavde, a ne znam gdje će me povesti, da ona, kćerka i sin negdje pobjegnu i napuste Ulcinj, da ne bi imali problema. Nakon toga ponovo me odvođe u samicu koja se nalazi u istoj zgradi u podrumskom dijelu gdje nema svijetla. Prenoćio sam u toj samici. Na njoj nije bilo prozora, već je bio lim sa malim rupama kroz koje sam, kada je svanulo, vidio moju suprugu i kćerku koje su stajale na prostoru ispred zgrade MUP-a. Sjutra dan, negdje oko 12h, izvode me iz samice, kao i mog bratanića Esada kome su na ruke stavili lisice, i svu trojicu nas uvode u auto. Nijesu nam dali da se pozdravimo sa porodicom prije nego uđemo u auto.

Iz Ulcinja nas odvođe u policijsku stanicu u Baru. Kada smo ušli u hol policijske stanice u Baru, jedno 5-6 policajaca počelo je da nas tuče i rukama i nogama. Prilikom silaska u podrumске prostoje, isti policajci koji su nas tukli na hodniku, ponovo su počeli da nas tuku rukama i nogama po glavi i cijelom tijelu. Uveli su nas u samicu u kojoj su se nalazila još četvorica izbjeglica iz Foče koje sam poznavao i to: Ćema Ekrema, Babić Asima, Kamerić Abdulaha i Kubat Šefka, a od nas sedmorice samo smo ja i Ćemo Ekrem preživjeli. Tu su nas zadržali oko sat, sat i po, a nakon toga svu sedmoricu nas odvodi policija ispred zgrade MUP-a gdje se nalazilo policijsko vozilo marica. Od momenta kada smo se popeli uz stepenice do hola, preciznije od hola do vozila marica, ti isti

policajci koje sam prethodno pomenuo, ponovo su nas tukli rukama po glavi i nogama i po ostalim djelovima tijela, dok smo prolazili između njih.

U tom vozilu su bila četiri sjedišta, a pošto je nas bilo sedmorica čuo sam da je neki od policajaca koji su se tu nalazili rekao "ugurajte ih sve i oni će se snaći". Tako smo nas sedmorica ušli u maricu, gdje je bilo tijesno i gdje nije bilo vazduha. Mi nijesmo znali kuda nas vode. U vozilu je bilo jako zagušljivo i bila je velika vrućina, a moj bratanić Esad je zbog toga počeo da se guši i da traži pomoć. Tada smo tražili pomoć, dozivali i lupali, ali niko na to nije reagovao. Ne znam koliko je vremenski trajala ta vožnja. Kada je vozilo stalo, otvorila su se vrata od vozila i tada smo vidjeli da se nalazimo na trajektu Lepetani. Na tom trajektu je bilo dosta naroda, a dva policajca koja su vozila rekli su ljudima, kojih je bilo više, da smo mi ekstremisti, a za sve to vrijeme mi smo sjedjeli u vozilu i bili mokri od vrućine. S obzirom na to da su nas policajci predstavili kao ekstremiste, jedna grupa ljudi koja se tu nalazila je pljuvala u našem pravcu.

Nakon toga smo stigli u stanicu policije u Herceg Novom. U jednoj prostoriji su nam uzeli podatke i nas sedmoricu smjestili u podrum, gdje je na samom vrhu bio mali prozor i tu smo nas sedmorica zadržani 48 časova. Kako je to bila subota, negdje oko 15h, a ostali smo do ponedjeljka do 12h, za sve to vrijeme niko nam nije donosio ni hranu, ni vodu, nije nam omogućavan odlazak u WC radi vršenja fizioloških potreba. Prostorija u kojoj smo bili smješteni je bila dosta mala, jedan čovjek je vršio nuždu u najlon kesi koju smo uspjele nekako da izbacimo kroz taj prozor. I mi ostali smo vršili malu nuždu u toj istoj prostoriji. U toku dana u nedelju je doveden još jedan čovjek u susjednu prostoriju koji je svu noć zapomagao, a naknadno sam saznao da je to Čardaklija Alija

rodom iz Pljevalja. Imao je kuću u Herceg Novom, a živio je u Goraždu.

U ponedjeljak ujutro, negdje oko 8h, policija je dovodila jednu po jednu osobu i bilo nas je oko 20 u jednoj prostoriji. Dok je policajac uvodio jednog po jednog u prostoriju gdje smo se nalazila nas sedmorica, ja sam tada vidio da se u hodniku nalazi WC i voda i zamolio sam policajca da me pusti da pijem vodu. Nakon što mi je dozvolio da pijem, u momentu dok sam htio da se umijem, policajac me rukom udario u predjelu vrata, uhvatio me za kragnu i gurnuo me u prostoriju gdje sam inače bio smješten. Od udarca sam pao. Kada su vidjeli šta se meni desilo, ostali nijesu tražili ni da piju vodu niti odlazak u WC. Neka od lica koja su dovedena, njih 13, su kod sebe imali cigare i pušili su, tako da je u tom malom prostoru praktično došlo do gušenja.

Negdje oko 12h, policajci su nas sve izveli ispred zgrade MUP-a, gdje se nalazio autobus, i prije nego što smo ušli u autobus sve su nas popisali. Neko je od prisutnih pitao gdje idemo, na što je jedan policajac odgovorio "idemo na ratište u Trebinje". Mi nijesmo znali gdje nas vode. U tom autobusu bilo je i nekih Srba koji nijesu htjeli da idu na ratište. Kada smo stigli do Nikšića, vojska je zaustavila autobus i u autobus je ušao jedan vojnik, pogledao je spisak lica koja su bila u istom, a kako su se na tom spisku prvo nalazili Srbi, misleći da smo svi Srbi, vojnik je rekao "ja sam došao iz Srbije da vas branim, a vi ste pobjegli da se ne borite". Nakon toga vojnik je izašao, a autobus je nastavio dalje. Dolaskom u Plužine svi smo izašli iz autobusa i čekali smo da dođe drugi autobus. Nakon sat vremena došao je drugi autobus iz Foče i mi smo u njega ušli, a samo je jedan momak, koji je bio Hrvat, ostao u Plužinama. U tom autobusu se nalazilo ukupno nas 21 i tri policajca. Naveče oko 9h stigli smo u Foču. Nakon

izlaska iz autobusa vidio sam dosta policajaca. Dovedi su nas do zida Kazneno-popravnog doma (KPD) gdje su nas u red postrojili, okrenuti licem prema zidu i rukama dignutima uz zid. Nakon toga su nas pretresli i jedan od policajaca koji nas je pretresao je rekao da nam neće faliti dlaka sa glave dok smo u KPD. Jedan drugi policajac je rekao policajcu koji nas je pretresao da od nas 21 ostavi pet lica njemu, jer će da nas vodi na most. Pojašnjavam da je most koji je pomenuo taj policajac na udaljenosti oko 30m od KPD-a, nalazi se na rijeci Drini. Ja i moj bratanić Esad smo bili među tih pet ljudi. Međutim, nas pet nijesu odvojili nego su nas sve 21, jedan po jedan, uveli u sobu br. 20 na trećem spratu KPD u Foči.

Od 25. maja naveče do 30. avgusta 1992. godine, ostajem u koncentracionom logoru KPD Foča. Devedesetdevet noći sam bio u tom logoru, a tri dana sam bio, kako sam prethodno naveo, u Crnoj Gori. U jednoj prostoriji bilo nas je smješteno oko 70 osoba. Iz prostorije nijesam izlazio sem u vrijeme objeda. Nakon mjesec dana sam počeo raditi u radnom vodu. U radnom vodu nas je bilo oko 70 i sve što je bilo potrebno da se radi mi smo radili. Za doručak su nam davali malu krišku hleba, koja se može u jednom zalogaju pojesti, i šolju čaja, a za ručak takođe isto takva kriška hleba i makarone kuvane na vodu, bez ičega. Ako je ostalo nešto od ručka jelo se za večeru i tako svaki dan za vrijeme boravka tamo. Zbog toga sam nakon mjesec dana izgubio 15 kg težine.

Povremeno su me tukli. Tako su jednog dana, negdje 15-20 dana nakon dolaska u logor, izdvojili nas petoricu i odveli u prostoriju koja je bila tamna, a policajac koji je bio u uniformi i imao je maskirnu kapu, tukao me nogama i rukama sve dok nijesam pao i dok nijesam izgubio svijest. Probudio sam se u nekoj drugoj samici koja je bila otrilike dva sa metar kvadratni, bio sam sam. Kada sam se probudio bila je noć. Tu sam

bio sve do ujutro kada je došao jedan policajac i poveo me u prostoriju odakle su me i doveli. Svakodnevno su policajci dolazili i nekoga odvodili, od kojih su se neki vratili živi, a neki se nijesu nikada vratili. Neko je rekao da odvede one koji su radili u metalnom pogonu odnosno radnom vodu, u kojem sam i ja radio, i kada sam to čuo ja sam odlučio da ukoliko mene budu htjeli da odvedu skočim kroz prozor na betonsku ploču i da izvršim samoubistvo. Napomenuo bih da se ta prostorija nalazila na trećem spratu KPD. Mene su, za ta tri mjeseca boravka u koncentracionom logoru, tukli jedno 10 puta rukama i nogama, dok sam od nekih čuo da su ih tukli kablovima, šipkama itd.

Dana 30. avgusta 1992. godine sam pušten, pa sam sa grupom od 55 ljudi autobusom prebačen do Nikšića, da bi nas potom opet vratili za Foču, gdje su odvojili 20 ljudi, a nas 35 vratili u Podgoricu. Autobus je vozio preko Podgorice, a ja sam ovdje izašao da bih pošao do Ulcinja jer sam se nadao da mi je tamo porodica, odnosno da saznam gdje je. Nakon toga, meni je onaj Katana, kod koga smo bili smješteni, rekao da je moja porodica ubrzo poslije toga pošla, a da su ostavili kola. Dao mi je telefon. Sjetio sam se broja Esadove supruge, jer znam da je ona bila u Njemačkoj, pa sam preko nje saznao da je moja porodica u Rijeci kod Esadovog brata Jusa.

Poslije logora u KPD Foča, a kao posljedica svega naprijed navedenog, imam teži oblik glavobolje, nesanicu i nervozu. Penzionisao sam se 1997. godine. Prilažem medicinsku dokumentaciju koju sam dobio od strane nadležnih ljekara, s obzirom da se stalno liječim.

Vlastimir*
Stanišić

Ja ću vam sve ispričati. Sve ono čega se sjećam. U to vrijeme sam bio načelnik Odjeljenja bezbjednosti (OB) Kotor, koje je teritorijalno pripadalo Herceg Novom, isto kao i OB Tivat.

Načelnik Centra bezbjednosti (CB) u Herceg Novom bio je Ivanović Milorad, i dobro se sjećam da je njegov pomoćnik u Sektoru javne bezbjednosti bio Turković Damjan. Ali, u tom vremenu je rađena reorganizacija rada centara, jer je do tada načelnik CB u Herceg Novom Ivanović Milorad imao pomoćnika i po sektoru državne bezbjednosti, a to je bio Radunović Radoje. To je bio princip uređenja na nivou svih centara bezbjednosti u Republici. Znam dobro da se radilo na reorganizaciji rada tako što bi se sektor Državne bezbjednosti izdvojio iz nadležnosti načelnika CB i ovaj ne bi imao nad njima nikakve ingerencije. Da li je to bilo u to vrijeme već urađeno ili ne, ne znam. Uostalom, to se može provjeriti u upravi MUP-a, jer o tome moraju postojati papiri. Ipak se radi o reorganizaciji rada jednog tako važnog sektora.

S obzirom na sva dešavanja u okruženju u to vrijeme, a tu mislim na rat u Hrvatskoj i Bosni, pripravnost svih centara i odjeljenja je bila na većem nivou, tako da su starješine dolazile u centre ili odjeljenja i van radnog vremena. Konkretno, govorim o OB Kotor. Ja sam dolazio i kad nijesam formalno pravno bio obavezan da budem tu. Već sam rekao da živim u Herceg Novom, pa sam iz Herceg Novog znao doći u Kotor. Ne mogu da se sjetim tačno datuma, ali znam sa sigurnošću da je bio najvjerovatnije petak, moguće subota, da je bio maj 1992. godine i da je to bilo u večernjim satima, oko 22h, prije ili kasnije 10 minuta. Dodem u OB Kotor, uđem unutra gdje je dežurna služba, mislim da se to ni danas nije promijenilo, i na klupama se, tamo gdje je dežurni u odjeljenju, nalazi toliko ljudi. Ispred mene izađe dežurni starješina, ne sjećam

*Viši sud u Podgorici, Ki. br. 239/05, zapisnik o saslušanju svjedoka od 29.5.2008. i 3.11.2008. i Ks. br. 3/09, zapisnik sa glavnog pretresa od 7.10.2010; presuda Ks. br. 6/12 od 22.11.2012.

se imena njegovog, i ja ga pitam šta je ovo, što su ovi ljudi tu. On meni odgovara: „Ovo je po naređenju iz CB Herceg Novi“, a na moje pitanje ko je ovim rukovodio i ko je konkretno u Kotoru naredio da se ovo radi, on meni kaže da je to naredio komandir stanice milicije mog odjeljenja Dobrica Bulatović, koji danas živi u Kotoru, u penziji je.

Ja kažem dežurnom da idem gore u svoju kancelariju koja je na spratu i naređujem mu da mi pozove Dobricu Bulatovića. Dok Dobrica nije došao, ja preko specijalne veze zovem dežurnu službu CB Herceg Novi. Ne znam stvarno ko mi se javio sa centrale, znam da je muško, i pitam ga da li je u Centru načelnik Ivanović, na što mi ovaj odgovara da nije i da je otišao za Podgoricu. Zatim ga pitam da li je tu Damjan Turković, na što mi on odgovara: „Bio je, ali je izašao na teren“. Čak mi je rekao, vjerovatno će se vratiti u Centar malo kasnije. Tada u kancelariju ulazi Dobrica i ja prekidam svaku vezu sa CB Herceg Novi. Pitam Dobricu da me izvijesti o čemu se radi. On meni odgovara otprilike sljedeće, pričam vam onoga čega se sjećam. Kaže, stiglo je naređenje telefonskim putem iz CB Herceg Novi, moguće je da mi je kazao i ime čovjeka ko je to naređenje telefonskim putem prenio, da je iz Ministarstva unutrašnjih poslova (MUP) RCG iz Podgorice stigla depeša da se sva lica srpske i muslimanske nacionalnosti od 18 do 60 godina, i to muškog pola, koja su iz BiH, a nalaze se na području opštine Kotor, privedu. Da se nakon privođenja obavijesti ponovo CB u Herceg Novom kako bi se tražile dalje instrukcije iz Podgorice šta da se radi. Dobro se sjećam da mi je Dobrica Bulatović rekao ovo i da mi je rekao da je to bilo usmeno, odnosno putem telefona njemu saopšteno. Da li on danas zna ko mu je to rekao, ja ne znam, vi pitajte njega. Rekao sam vam da sam, po mojoj procjeni, u holu vidio 20 osoba. Svi su bili muškarci i ja tada o njima nijesam znao ništa. Ja i Dobrica pričamo nekako neformalno

da li je to u redu, da li ovo ima pravno uporište, jer se radi o licima koja imaju status izbjeglice, i koji je pravni osnov da se ova lica privode, i sjećam se da mi je rekao da se ovo radi po zahtjevu policije Republike Srpske.

Bilo mi je čudno. Razmišljao sam - ajde što traže Srbe kao vojne obaveznike, i to vlasti Republike Srpske, ali mi je sve bilo nejasno kada su u pogledu ljudi koji su muslimanske vjeroispovijesti i pogotovo oni koji i nijesu bili sa područja Republike Srpske. Rekao mi je B. da među privedenima ima četiri ili pet Muslimana. Sigurniji sam da je bilo pet, a da su ostalo Srbi.

Razgovarajući tako ja i Bulatović, kao drugovi, a ne kao starješina i potčinjeni, pričamo i o tome što bi se desilo ovim Muslimanima ako budu predati vlastima Republike Srpske. Tada dolazimo do jednog zaključka, da bi između ostalog mogli biti i ubijeni. Usred moje kancelarije zajednički donosimo odluku da njih petoricu pustimo, da im Dobrica kaže da se izgube sa područja opštine Kotor, jer ih sjutradan može neko drugi uhapsiti, pošto se ne zna koliko akcija može vremenski da traje. Dogovaramo se da Dobrica preuzme na sebe obavezu, jer ih je svih petoro privela jedna patrola, da on opriča sa ljudima iz te patrole i da im kaže da se o ovome čuti. Bili smo svjesni da na kraju možemo da snosimo posljedice. Makar najmanje što bi nas čekalo je to da bi nas izbacili sa posla. Dobrica to prihvata, a ja mu kažem da u slučaju da ovo procuri ja preuzimam odgovornost na sebe, kao da sam ja to naredio. To je i učinjeno, ovi ljudi su pušteni.

Ja sam tada pošao za Herceg Novi, a Bulatoviću sam rekao da me o svemu obavijesti, i da ovaj dogovor sprovede u djelo. Sjutradan on me obavještava, jer ja nijesam dolazio u Kotor, da je onih petoro muslimana pustio. Da je pustio još jednog

od 12 ili 14 privedenih Srba na intervenciju opštine Kotor, jer je bio grbljanski zet, što sam mu ja i odobrio, da je zvao u CB Herceg Novi i rekao da među privedenim licima nema Muslimana i da pitao je šta da radi sa ovim Srbima. Iz CB Herceg Novi su mu rekli da ih dovede, što je on i učinio, angažujući autobus „Autoboke“. Ova lica su spovedena u Herceg Novi te iste noći. U koje vrijeme, stvarno ne znam. Po ovom pitanju na području opštine Kotor više nikakvih aktivnosti nije bilo, a nijesmo ni dobijali naređenja da se u pogledu ove akcije bilo što više radi.

Pravilo je bilo da načelnik CB u Herceg Novom svakog četvrtka, odnosno jednom sedmično, zakazuje i održava kolegijum kome prisustvuju on kao načelnik, njegovi pomoćnici i načelnici OB. Milorad Ivanović me je pozvao preko sekretarice, koja mi saopštava da dođem sat vremena prije početka sastanka. Nije mi baš bilo prijatno, jer sam prvo pomislio da je procurilo ono što sam vam pričao, ali sam pošao u dogovoreno vrijeme. Taj sat vremena mi smo razgovarali o nekom drugom problemu, nevezano za deportaciju, kako smo mi zvali akciju privođenja, već o nečemu sasvim drugom. Taj problem nije u vezi sa ovim što me ispituje i o tome sam ga ja odmah izvijestio. Ali, bilo je priče o deportaciji, jer sam bio u kancelariji dok su ovi drugi došli. Sjećam se da mi je on doslovno rekao, nazivajući me po nadimku: „Bajo, o ovome, očiju mi, ništa ne znam i niti sam znao dok nijesam u ponedjeljak došao na posao“. Da li je rekao „očiju mi“, ne znam, ali znam da mi je suštinski ovo rekao. Došli smo i do razgovora koji je bio pravni osnov ovog privođenja Muslimana i Srba. Pominjali smo i Međunarodnu konvenciju i došli do zajedničkog zaključka da pravnog osnova nema i da ovo nije trebalo raditi.

Sada dolaze ovi drugi što treba da dođu. Nakon ovog su se okupile i druge stariješine koje treba da dođu na kolegijum, a koliko se ja sjećam, na kolegijumu u vezi sa deportacijom nije bilo nikakve priče. Ne mogu se čak ni sjetiti ko je bio na tom sastanku. Ja se mog prolaza pored CB, kad sam se vratio iz Kotoru, ne sjećam, tako da ne mogu da se izjasnim da li je ispred Centra bilo naroda ili bilo kakvih aktivnosti. Ali, tog dana kada je održan kolegijum, stanje je bilo sasvim normalno i redovno. Sve ljude čija ste mi imena pročitali u zahtjevu jako dobro poznajem, izuzev Boška Bojovića, sa kojim sam se možda dva puta sreo. Ja ne znam po kojem se oni osnovu krive za ovo i koju su ulogu imali u svemu ovome. Neka se oni izjasne za ovo. Penzionisan sam 1994. godine, i to bez moje saglasnosti.

Na posebno pitanje suda svjedok odgovara:

Prošle su godine, bilo je razgovora u raznim društvima i sa raznim ljudima o ovoj akciji. Moje ubjeđenje, a to za postupak ne mora značiti ništa, je da su o ovome znali, odnosno morali su znati najveći rukovodioci MUP-a RCG. Jer, ja znam kako je važio sistem informisanja u MUP-u u to vrijeme, pa prema tome, s obzirom na to da nije bila beznačajna akcija, o ovome su morali znati i Pejaković i Bulatović, a i drugi koji su bili tada na visokim funkcijama u MUP-u RCG, a bogami i u državi. Ja depešu nikada nijesam očima vidio, a čuo sam priču da je depešu potpisao pokojni Pavle Bulatović, koji je u to vrijeme bio ministar unutrašnjih poslova u MUP-u RCG. Neću ništa ružno pričati, a pogotovo što sam Pavla Bulatovića i tada i sada visoko cijenio.

Na posebno pitanje suda svjedok odgovara:

Pričao sam o reorganizaciji centara. Da li je ona bila urađena u vrijeme ove akcije ili ne, rekao sam da ne znam. Odnosno, ne znam da li je služba DB bila potpuno samostalna u odnosu na javnu bezbjednost. U OB Kotor bilo je odjeljenje državne bezbjednosti u istoj zgradi i koristili su drugi ulaz. Ja s njima nijesam imao ništa, niti sam im ja mogao što naređivati, kao ni oni meni, niti smo bili dužni polagati račune. Jedino su oni mogli mene opservirati ako je bio neki razlog.

...

Kakav je dalji način prevoza i predaje lica koja su bila deportovana, o tome nemam pojma. Koliko se sjećam, ova akcija, koju smo mi nazvali privođenje, je bila u drugoj polovini maja mjeseca 1992. godine, mada se to već naveliko čita kroz štampu u kom periodu je to bilo. Da li je to moglo biti prije 23. maja, stvarno ne znam.

...

Na posebno pitanje suda svjedok odgovara:

Tada je na nivou Republike bio Dežurni operativni centar (DOC) i svako jutro prije početka radnog vremena dežurne službe iz centara ili odjeljenja o svemu što se događalo za prethodna 24 sata su obavještavale DOC, da li telefonski samo ili možda i teleprinterom, to nijesam siguran. DOC je na osnovu takvih informacija sačinjavao dnevni bilten o svim bezbjednosno interesantnim podacima, pojavama i događajima koji su se dešavali na području Crne Gore. Taj dnevni

bilten nije rađen vikendom. Prema tome, vrh policije morao je znati šta se događa u Crnoj Gori, jer su te informacije sa-državale čak i naplaćene novčane kazne, a kamoli šta drugo.

Na posebno pitanje suda svjedok odgovara:

U svakom odjeljenju i centru bezbjednosti postojale su tzv. dnevne informacije dežurne službe i tu su bili svi podaci o svemu što se događalo na području odjeljenja i centra tokom 24h. Tu su sadržani bili i podaci ako je neko lice privedeno i zbog saobraćajnog prekršaja, ko ga je priveo, zbog čega, da li je zadržan ili ako je trebalo i neke druge informacije. Ja sam to ujutro dobijao na svom stolu. Izvještaji su sačinjavani, a da li ih danas ima u Područnoj jedinici u Kotoru i da li su u arhivi i gdje, ne znam, ali su morali biti sačinjavani i morali su biti čuvani i to složeni po godinama. Nijesam siguran, mislim da je pravilo bilo da se čuvaju 10 godina.

Na pitanje zamjenika VDT-a svjedok odgovara:

Ovi dnevni izvještaji po pravilu su morali biti dostavljani svim načelnicima, bilo odjeljenja bezbjednosti, bilo centara bezbjednosti. Kao što sam ih ja dobijao ujutro, tako su ga morali dobijati i ostali načelnici i to je bio osnov za jutarnji ko-legijum i za dalji rad, a za događaje koji su se događali 24 sata ranije. Radoje Radunović nije smio ništa napraviti, a da za to nije imao naređenje iz vrha policije. Odnosno, kad kažem na nekog višeg, mislim isključivo na Boška Bojovića. Kad kažem linija rada, to znači da se po liniji rada javne bezbjednosti znalo šta ko radi, a po liniji državne bezbjednosti nije, jer je to Zakon o unutrašnjim poslovima uređivao šta su poslovi javne, a šta državne bezbjednosti. Uzeću za primjer Bakrač Duška. Mada ja ne znam što je on radio, o tome se ne izjašnjavam. Ako je bilo šta napravio u toj akciji to je mogao samo napraviti

po naređenju iz Službe državne bezbjednosti koja je po hijerarhiji iznad njega. To znači i podrazumijeva liniju rada.

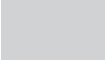
Ja sam u Kotor one večeri pošao samoinicijativno. Niko me nije ni pozvao, niti naredio da pođem. Ja ni od koga nijesam imao naređenje direktno da postupam, a rekao sam da mi je Dobrica saopštio da je od nekog dobio naređenje. Što se tiče mojih saznanja o trajanju ove akcije u Kotoru - ona je trajala tu noć, ni prije, ni poslije toga više. Dnevni bilten su dobijali najviši funkcioneri države, predsjednik Vlade, Skupštine, Republike i dr. Ne znam kad je BiH priznata kao međunarodna država.

Osim biltena, kao sredstva informisanja, moje mišljenje je da je konkretno načelnik službe SDB, u to vrijeme Bojović, imao i druge izvore informisanja, a po liniji rada DB. Međutim, to su moje pretpostavke. Uostalom, je li moguće da toliko ljudi bude uhapšeno, a da ne zna Državna bezbjednost da se radi o izbjeglicama i da se isti predaju drugoj državi? Ja i Dobrica Bulatović smo se dogovorili da o ovome ne pričamo, kako sam to rekao, jer smo se plašili disciplinske odgovornosti, gubljenja posla, jer smo odbili da izvršimo naređenje, a taj dogovor se odnosio samo na lica muslimanske vjeroispovijesti. Taj događaj uopšte nijesmo pomenuli u svom izvještaju prema DOC-u. Da li su možda neki događaji prećutani u drugim centrima, ja ne znam.

...

* Viši sud u
Podgorici,
Zapisnik
sa Glavnog
pretresa u
predmetu
Ks.br. 3/09, od
7.10.2010.

Konstatuje se da svjedok izjavi* kao na zapisniku kod istražnog sudije Višeg suda u Podgorici od 29.5.2008. i 3.11.2008. godine s tim što dodaje: Moje mišljenje je da Pavle Bulatović nije mogao narediti ovakvu vrstu akcije bez konsultacije Državnog vrha.

KLAPUH

1992

Vidoje*
Golubović

Ja već četiri godine živim u Foči, a od prije dva mjeseca od kako se vodi rat upoznao sam Janjić Janka, Vuković Zorana, Kovač Milomira i Radomira i Simović Zorana. Tačnije, ja se sa njima nalazim u specijalnoj jedinici odred „Dragan Nikolić“ u Foči.

Znao sam da je Janjić Janko lice koje se bavi kriminalnim radnjama, dok se sa ostalima nijesam bliže poznavao. Dana 6. jula 1992. godine, u jutarnjim časovima, prolazeći kroz Foču sreo sam brata Šogot Rada iz Foče koji me je zamolio mogu li i ja da pođem do Šćepan Polja da mu propratim brata koji treba da ide za Herceg Novi. Šogot se prethodno dogovorio sa Janjićem, Vukovićem i dvojicom Kovača, kao i Simovićem, da ga proprate, pa je isti i mene zamolio. Šogot se nalazio u društvu sa pomenutima i ja sam se pridružio da bi njemu pomogao, a i na njihov zahtjev.

Ja sam pošao svojim vozilom „Tavrija“ GZ 480-98 i u moje vozilo je sjeo Janjić Janko. Na licu mjesta, tačnije ispred zgrade privredne banke, nalazili su se sa Vukovićem, Janjićem, Kovačima i Simovićem i Klapuh Hasan, Ferida i Sena, pa su u vozilo „Ford“ Vuković Zorana sjeli Klapuh Hasan, Ferida i Sena i mislim da je u to vozilo sjeo i Simović Zoran, dok su u vozilo „Lada“ sjeli braća Kovač, Milomir i Radomir.

Odmah pri polasku iz Foče, Janjić Janko mi je rekao da će da ubije Klapuh Hasana zbog toga što mu je maltretirao oca dok je radio u Foči, a Klapuh bio na odgovornim funkcijama. Janjić je imao namjeru da ih ubije odmah po izlasku iz grada Foče, ali sam ga u tome sprečavao znajući da je on lak da potegne oružje za malu sitnicu. Ja se istom nijesam smio suprotstavljati fizički bojeći se za svoj život. Na Šćepan Polje smo sa sva tri vozila svi došli. Sa kim je Simović Zoran produžio sa Šćepan Polja i u kom vozilu meni nije poznato. Nas

*Viši sud u
Podgorici,
zapisnik iz
istrage od 13.
avgusta 1992.
i sa glavnog
pretresa od
29. aprila 1993,
K. br. 20/93.

je zaustavila patrola milicije, odnosno mene prvog, jer sam bio prvi sa vozilom i utvrdili identitet kod svih nas na osnovu ličnih karata i oduzeli nam automatske puške, dok pištolje nijesu oduzimali, a svi smo ih imali, osim Klapuha. Zadržali smo se u kafani na Šćepan Polju. Ja sam sjedio sa Šogot ne znam kako mu je ime, a znam da je brat Rada Šogota. Klapuh Hasan je sjedio za posebnim stolom sa Jankom Janjićem, dok Ferida i Sena nijesu ulazile u kafanu. Koliko se sjećam, Klapuh Hasan je plaćao uslugu prevoza markama, ali se ne mogu sjetiti da li je plaćao Janjić Janku ili Vuković Zoranu. U kafani smo se zadržali oko 15 minuta i nastavili put prema Plužinama. Prvo sam išao ja vozilom i u moje vozilo Janjić, zatim Vuković Zoran i u njegovom vozilu troje Klapuha, a zatim Kovač Milomir sa svojim vozilom u kojem je bio brat.

Dolaskom na most Obrada Cicmila u blizini Šćepan Polja od 16h do 17h Janjić Janko je meni naredio da zaustavim vozilo, a zatim zaustavio Vuković Zorana koji je odmah išao iza mene, koji je odmah išao iza mene. Pozvao je Klapuh Hasana da izađe iz vozila, ja sam za to vrijeme sjedio u vozilu, čim ga je izveo čuo sam pucanj i zapazio da Janjić Janko drži pištolj u ruci. Ne znam da li je jedan od braće Kovača ili Janjić odvuкао leš Klapuha preko mosta i bacio sa mosta, jer sam se još nalazio u vozilu. Jedan od braće Kovača, Milomir ili Radomir, su ubili iz pištolja Klapuh Feridu, odnosno ispravljam se, moguće je da su je ubili automatskom puškom, jer znam da su jednu pronijeli u vozilo koju patrola nije pronašla. Ja sam izašao iz vozila i po naređenju Janjića posipao pijesak na tragove krvi koji su poticali od Hasana i Feride. Ćerka Klapuha Sena je vrištala i molila da je ne ubiju i uputila se prema brani tunelom, a za istom su pošli Simović Zoran i Vuković Zoran. Ja sam prošao pored istih sa kolima, a u tunelu se čuo pucanj i sačekao ih jedno 150 met. od mosta. Ja sam sačekao Janjića u kolima i pošli prema Plužinama, a za nama vozilom

„Lada“ braća Kovači. Simović i Vuković Zoran su se zadržali na lice mjesta, jer su se u kolima Vukovića nalazile stvari Klapuha, pa su ostali da pretresu i došli su u Plužine nakon 15 minuta poslije nas.

U Plužine smo navratili u kafanu, vlasništvo Bakrač Milete, na autobuskoj stanici i sjeli u društvo sa Jokanović Bogićem, sin Mila. U Plužinama smo se zadržali jedno pola sata i vratili se na Šćepan Polje gdje nam je patrola milicije povratila oružje – automatske puške. Naše pravilo naše specijalne jedinice je kada se neko ubije, bilo u borbi, bilo u čišćenju terena, da se o tome ne komentariše, pa ni u ovom slučaju nije bilo komentara iz kojih razloga ja nijesam mogao doći drugih činjenica, osim koje sam naprijed istakao.

U momentu kada sam saznao od Janjić Janka da je njegov glavni cilj dolaska likvidiranje Klapuh Hasana, ja nijesam bio u stanju istoga spriječiti, jer mi je prijetila neposredna opasnost po život od Janjić Janka, jer je isti sklon lakom potezaju oružja, pa sam morao da postupam onako kako mi je isti naređivao.

Ja sam kod sebe imao pištolj „TT“, Janjić Janko kratku ili dugu devetku stariji model pištolja, dvojica Kovača su imali pištolje 7,65, S. Z. pištolj „TT“, dok kod Klapuha nije bilo oružja.

Da sam ranije znao šta će se dogoditi možda bih našao načina da se izvučem, ali je od momenta sjedanja u kola Janjić Janka bilo nemoguće izmijeniti bilo šta.

U saznanju sam da je Vuković Zoran odmah po povratku u Foču ušao u stan porodice Klapuh, a u to sam se i lično uvjerio.

U vezi prednjeg nemam više šta da izjavim, izjavu sam lično davao, primam je za svoju i kao takvu potpisujem.

Optuženi Golubović Vidoje pozvan da iznese svoju odbranu kaza:

U svemu bez izmjene i dopune kao na zapisniku kod istražnog sudije ovog suda od 13. avgusta 1992. godine, s tim što posebno objašnjava:

Ja nijesam lično poznavao porodicu Klapuh, pa otuda nijesam mogao pretpostaviti šta će se desiti u toku našeg puta prema Plužinama. Takođe, nijesam znao da li je postojao kakav dogovor između ostalih optuženih s ovom porodicom - da ih prevedu i tome slično i da li su oni za to uzeli kakvu protivvrijednost u novcu. Znam samo da smo svratili u onu kafanu na Šćepan Polju, optuženi Janjić je sjedio sa pokojnim Klapuh Hasanom, ali nijesam čuo šta su njih dvojica razgovarali. Supruga i kćerka pokojnog Hasana sa nama nijesu izlazile.

Nijesam dobro poznavao ostale optužene. Sa njima sam se upoznao možda dva mjeseca prije ovog događaja, a upoznao sam ih kada smo svi postali pripadnici jedinice za specijalna dejstva Teritorijalne odbrane Srpske republike Bosne i Hercegovine.

Kada smo došli kod onog mosta meni je Janjić kazao, pošto smo išli prvi kolima, da stanem. Ja sam se zaustavio i Janjić je izašao iz vozila. Praktično je on meni naredio da zaustavim vozilo.

Kad sam vidio da je ubijen Hasan od strane Janjića, ja sam bio šokiran i iznenađen takvim postupkom, pa kada su njegova supruga i kćerka počele da vrište, ja sam pokušao da

intervenirao i da spriječim da i njih dvije liše života. Janjić me u tome prekinuo, uperio pištolj u mene i kazao mi: „Mali, neka ti priče i pokrij ove tragove krvi koji su bili na asfaltu!“. Uplašio sam se od takvog njegovog postupka, pa sam ga poslušao i pokrio tragove krvi bacajući pijesak, a u međuvremenu su ubijene supruga i kćerka Hasana. Od toga mi se smučilo, pa sam otišao jedno 10m, a oni su bacili tijela u kanjon. Pozvali su me i uputili smo se prema Plužinama. Dolaskom u Plužine, svratili smo u jednu kafanu i tu smo sjedjeli svi skupa i nakon kraćeg zadržavanja ponovo smo se vratili za Foču. Dolaskom u Foču ja o ovome nikom nisam pričao.

Ne sumnjajući da sam bilo šta odgovoran za ovaj događaj, ja sam nakon mjesec dana od ovog događaja krenuo iz Foče za Plužine da bih posjetio svoju porodicu. To mi je bio prvi povratak nakon ovog događaja i tada sam lišen slobode, od kada se nalazim u istražnom zatvoru.

Marinko*
Dunđerski

Ja radim kao milicionar u Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Crne Gore, a pripadam Centru bezbjednosti u Nikšiću. U julu 1992. godine, a i sada, poslove milicionara obavljam na graničnom prelazu u Kanjonu Pive, gdje se inače Crna Gora graniči sa Bosnom i Hercegovinom.

U ovom svojstvu radio sam i 6. jula 1992. godine kada je granični prelaz bio na Šćepan Polju. Kao dežurni milicionar na ovom prelazu radio sam od 6h ujutro do 18h poslijepodne. Sa mnom na ovom prelazu radila su još dvojica pripadnika rezervnog sastava milicije i to Vojinović Sreten i Gutović Mladen.

Okrivljenog Janjić Janka znam iz viđenja, kao i Vuković Zorana i Golubović Vidoja. Njih trojica su i ranije prelazili našu granicu i ponovo se vraćali u Foču. Vjerujem da bih poznao i Kovač Milomira i Kovač Radomira, kao i Simović Zorana, ali u to nisam siguran. Sasvim sam siguran da su 6. jula 1992. godine negdje oko 12:30h prešli granicu u Šćepan Polju okrivljeni Janjić Janko, Vuković Zoran, Kovač Milomir, Kovač Radomir i Golubović Vidoje i to tako da su prešli našu granicu i krenuli prema Plužinama, odnosno Nikšiću. Ovoj patroli su tako izjavili. Na graničnom prelazu smo registrovali troje vozila i to prvo vozilo „Tavrija“. U njemu su se nalazili Golubović Vidoje, koji je vozio ovo vozilo, i Janjić Janko koji je sjedio na mjestu suvozača. U tom vozilu više nije bilo lica. Drugo vozilo bilo je „Ford“. U njemu su se nalazili Vuković Zoran, kao vozač, Klapuh Hasan na mjestu suvozača, a na zadnjem sjedištu nalazile su se Klapuh Ferida i Sena. Treće vozilo je bilo „Lada“, u kojem su se nalazili Kovač Milomir kao vozač i Kovač Radomir koji je bio na mjestu suvozača.

*Viši sud u
Podgorici,
Zapisnik o
saslušanju
svjedoka pred
istražnim
sudijom, Ki br.
183/92 od
23. oktobra
1992.

Ja pouzdano znam od komandira Kandića da je i Zoran Simović prelazio granicu, kao i ostali okrivljeni o kojima sam

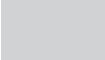
govorio, ali on nije upisan u knjigu punkta. Kako je Čedo Kandić došao do ovih podataka, ja to ne znam. Vjerujem da su ovo njegova operativna saznanja. Postojala je mogućnost da Simović i mimo mojeg znanja pređe granicu. Rezervni milicionari koji su radili sa mnom su aljkavo obavljali svoj posao, tako da je sav teret registracije putnika i vozila u prelazu granice pao na mene. Na tom graničnom prelazu postoji jedna kafana, pa je moguće da je, dok sam ja tražio lične karte, on pošao u kafanu, pa tako, smatram nenamjerno, izbjegao kontrolu. Svi ljudi koji dolaze iz Foče ovaj granični prelaz smatraju, da tako kažem, neozbiljnim, i da smo mi Crnogorci i oni jednaki i da taj granični prelaz nije u onom smislu kakav je između nekih drugih država.

Identitet svih okrivljenih, sem Simovića, utvrdio sam preko ličnih karti ili vojnih knjižica. Ja sada ne mogu da kažem kojem sam okrivljenom utvrdio identitet iz lične karte, a kojem iz vojne knjižice. Konačno, u knjizi punkta se i ne piše da li je identitet utvrđen iz vojne knjižice ili iz legitimacije. Okrivljeni Golubović, Janjić, Vuković i Kovač Milomir bili su naoružani automatskim puškama i ja sam im te puške oduzeo, a zatim vratio pri povratku u Foču. To je uobičajeni postupak i tako se stalno radilo. Ja sam pretresao sve okrivljene i vozila koliko je bilo u mojoj moći. Ja nisam podizao sjedišta, niti sjekao, pa je moguće da je u vozilu bilo oružja, ali mojim rutinskim pregledom to nisam mogao da ustanovim, sem što sam oduzeo puške o kojima je riječ. Pitao sam sve okrivljene gdje putuju i oni su mi rekli da idu za Nikšić. Rekli su mi da ovu porodicu Klapuh prevoze zbog toga što u Šćepan Polju nema prevoza za Nikšić. Ko mi je ovo odgovorio od okrivljenih kada sam pitao ne bih mogao da se sjetim. Ja sam pitao nekog od porodice Klapuh: „Što ste sa njima?“. On (Klapuh Hasan) je izjavio: „On“ ili „Oni su nam prijatelji, u Foči se puca, pa radi bezbjednosti hoće da nas prevezu.“ Naime, iz tog odgovora Klapuh

Hasana ja sam zaključio da je njemu bilo najvažnije da se on i njegova porodica prebaci iz Foče na slobodnu teritoriju.

Jedan od okrivljenih je, ali se ne mogu sjetiti koji, rekao da je porodica Klapuh dobra porodica, i da oni hoće da im pomognu da se prebace iz Foče na našu teritoriju. U jednom trenutku svi okrivljeni su pošli u kafanu koja se nalazi na graničnom prelazu. U vozilu je ostala porodica Klapuh. Carinik koji je bio na granici pitao je da li imaju što od novca, radi carinske kontrole. Dok se ovo odvijalo Klapuh Hasan je bio u kafani, pa je njegova kćerka odgovorila cariniku onako u strahu da ima 100-150 maraka. Carinik je rekao da je u redu. Malo zatim iz kafane se vratio Klapuh Hasan. Prvo se obratio svojoj supruzi Feridi i tražio joj 100 maraka da ponese okrivljenima na ime troškova prevoza. Kćerka je prije majke odgovorila: „Imam samo ovo“. Valjda je to bilo 100-150 maraka. Rekao je tada Hasan: „Daj, molim te, traže mi još 100 maraka“. Hasan je pošao u kafanu. Da li im je dao ove pare ili ne, ne znam.

Nakon svega ovoga svi okrivljeni su pošli prema Plužinama i Nikšiću i to vjerujem po istom rasporedu kao što su došli do Šćepan Polja. Međutim, u to nisam baš siguran. Svi okrivljeni su se vratili u toku moje smjene, dakle do 18h. Prije nego što su pošli u Foču svratili su u onu kafanu. U ovoj kafani su dosta popili i večerali su. Poslije nekog vremena okrivljeni su krenuli za Foču. Svratili su pored mene i ja sam im, kao što je uobičajeno, vratio lično naoružanje – automatske puške. Dok su okrivljeni bili u kafani ja sam navratio dva-tri puta. Oni su se sasvim fino ponašali. Popili su malo više. Kod njih nisam ništa neuobičajeno primijetio, čak su se i šalili. Znam da je sve što su okrivljeni te večeri u toj kafani, kada su se vratili od Plužina i Nikšića, jeli i pili, platio Janjić.

ŠTRPCI

1993

Zoran*
Milikić

Dana 27. februara 1993. godine, negdje oko 13h, nalazio sam se na željezničkoj stanici u Požegi, gdje sam čekao da naiđe brzi voz iz Beograda i da se sa njim povezem do Bara.

Na stanici se nalazio Đečević Senad koga sam znao po nadimku Batko iz Bara, koji je, takođe, čekao brzi voz. On mi je tom prilikom kazao da je išao u Kraljevo da završi neki posao sa B, koji ima brodić u Baru. Kada se voz zaustavio, Senad i ja smo ušli zajedno u voz i sjeli u jedan kupe, koliko se sjećam, odnosno znam sigurno, drugi vagon do lokomotive. Naš kupe se nalazio sa desne strane, gledano u smjeru kretanja voza. Ja i Senad smo sjeli na sjedište do prozora, jedan naspram drugog. Ja sam sjedio na sjedištu tako da sam gledao, ne u smjeru kretanja voza, nego u suprotnom smjeru. Nakon određenog vremena Senad je zaspao na svom sjedištu.

Kada smo došli u stanicu u Štrpcima ja sam pored voza na platou željezničke stanice vidio više vojnih lica sa oružjem. Odmah nakon zaustavljanja voza, iz prvog vagona izveden je jedan čovjek srednjih godina, prosijed, u crvenom džemperu i bijeloj košulji. Pored tog lica nalazio se jedan vojnik i oni su išli u pravcu željezničke stanice. Kupe gdje sam ja sjedio je bio udaljen od zgrade željezničke stanice oko 20 metara, što znači da još uvijek vagon, odnosno moj kupe, nije bio naspram zgrade željezničke stanice, tako da sam stanicu gledao iskosa. Tek kada sam ustao iz kupea mogao sam da vidim željezničku stanicu. Odmah nakon toga, u naš kupe je ušao jedan mlađi čovjek starosti oko 30 godina, srednjeg rasta, u maskirnoj uniformi sa beretkom na glavi. Nisam primijetio neka obilježja na njegovoj uniformi. Kod sebe je imao automatsku pušku. Kada je ušao u kupe tražio je da mu putnici pokažu legitimacije. Osim mene i Senada u kupeu su bila dva mladića iz Podgorice, kao i jedna starija ženska oso-

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu u
predmetu K.
br. 5/98,
6. septembar
2002. godine.

ba. Dok smo mi pokazivali lične karte došlo je još jedno lice, takođe u uniformi, koje je bilo višojice od ovog prethodnog lica, visine oko 1,88 metara tj. moje visine. Lične karte nijesu tražene od mladića iz Podgorice, koji su spavali. Ta vojna lica su ih pitala koju slavu slave. Takođe su i ženskoj osobi tražili ličnu kartu. Pošto je Senad spavao, probudili su ga i pitali ga kako se zove. On je odgovorio da se preziva Đečević. Vojna lica su tražila da on kaže svoje ime, pa im je odgovorio da mu je ime Senad. Nakon toga vojna lica su naredila Senadu da izađe iz kupea. Senad se tome nije protivio. Ja sam tada reagovao i kazao: „Pustite dijete, šta je dijete krivo?“, jer sam shvatio da Senada odvođe zato što je Musliman. Oni su mi tad odgovorili: „Ko te šta pita, hoćeš li metak?“. Nakon toga ja više nijesam postavljao pitanja.

Ta vojna lica nijesu kazala da izvođe Muslimane iz voza, ali sam ja na osnovu njihovog ponašanja i na osnovu toga što su iz voza izveli Senada zaključio da oni izvođe Muslimane. Vidio sam Senada kako prolazi pored voza i ide u pravcu željezničke stanice. Pored njega su bila dva lica u uniformama. Bilo je još putnika koji su odvedeni u pravcu željezničke stanice, ali ja poslije ovoliko vremena ne mogu da se sjetim izgleda tih lica, kao ni da opišem lica koja su bila u vojnim uniformama. Ja sam vidio oko desetak lica u vojnim uniformama.

Voz je bio zaustavljen u stanici jedno 15-20 minuta nakon čega je pošao u pravcu Priboja. Kada je voz već napuštao stanicu ja sam vidio jedno teretno vozilo SMB boje sa ceradom, koje je stajalo na platou željezničke stanice između zgrade stanice i tunela. Zadnjim dijelom je bilo okrenuto prema stanici. Cerada je na tom vozilu bila spuštana, tako da nisam nikoga vidio na tom vozilu. Kasnije su putnici u vozu komentarisali ovaj događaj. Bilo je različitih komentara posebno u vezi toga čija je vojska izvela putnike iz voza i ko su

izvedeni putnici. Ja sam kazao da je to najvjerovatnije vojska Republike Srpske iz Bosne, zbog toga što su iz voza izveli Muslimane. Meni nije poznato da je izveden još neki Musliman osim Đečević Senada. Međutim, na osnovu toga sam zaključio da se radi o srpskoj vojsci jer niko od nas nije odveden iz kupea osim Senada. Kada sam došao u Bar ja sam ovo ispričao rodbini Senadovoj tj. njegovom ujaku Vujoviću, da bi on preduzeo odgovarajuće mjere i spasio Senada. Na putu od Požege do Štrpci ništa se nije dešavalo u vozu. Kondukter je jedino dolazio i kontaktirao sa nama, a nijesam vidio milicionera u vozu.

Ja sam danas vidio u sudnici optuženog Ranisavljević Nebojšu i mogu da kažem da ga toga dana nijesam vidio u vozu, jer je on nižeg rasta od lica koja su došla u naš kupe i odvela Senada. Izgled ostalih lica na platou stanice nijesam zapamtio zbog toga što sam se bio prepao i uzbudio zbog ovog događaja.

Đordije*
Vujović

Ja živim u Baru gdje i moja sestra Đečević Đordina. Dana 27. februara 1993. godine moj sestrić Đečević Senad je nasilno odveden iz putničkog voza u stanici Štrpci. U vezi ovog događaja ja do sada nijesam saslušan i svega što se budem mogao sjetiti ću iznijeti sudu.

Poznato mi je da je prethodnog dana, 26. februara 1993. godine, moj sestrić Senad pošao večernjim vozom iz Bara za Kraljevo. Trebalo je u Kraljevu da se sastane sa adv. B. P., bratom B. D. koji je radio u Baru i bavio se time. Senad je došao u Kraljevo izjutra 27. februara 1993. godine oko 5h. Na željezničkoj stanici se našao sa B. P. sa kojim se jedno vrijeme zadržao. Boravio je jedno vrijeme kod B. P. u njegovoj kući.

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, K. br.
5/98, 12. jun
2002. godine.

P. je Senada ispratio na voz nešto posle 11h. Pošao je vozom do Požege.

Dva vagona tog voza su se priključila brzom vozu koji je saobraćao od Beograda do Bara. U vozu je Senad sjedio u kupeu sa Milikić Zoranom, izbjeglicom iz Bosne, koji je živio u Baru i radio kod preduzeća "Čačakpromet". Vidio sam ga prije mjesec dana u Baru. U vozu je bila i B. O., nastavnica iz Bara. Ova dva lica su vidjela kada je Senad odveden nasilno iz voza.

Naveče, taj voz koji je saobraćao od Beograda do Bara sačekali su na stanici Senadovi drugovi, T. R. i V. S. Oni su prvi saznali da je Senad nasilno odveden iz voza u Štrpcima. Čim sam u vezi toga te noći obaviješten, pošao sam odmah za Priboj da bih se informisao u vezi tog događaja i da saznam gdje se nalazi Senad. Zadržao sam se jedno vrijeme u Priboju i prikupljao informacije oko otmice putnika.

Nakon tri dana, znači početkom marta mjeseca 1993. godine, pošao sam iz Priboja za Višegrad, da se informišem od Milana Lukića u vezi ovog događaja. Uspio sam da organizujem ovaj susret preko mojih prijatelja iz Priboja. Toga dana je sa mnom pošlo jedno lice iz Priboja čijeg imena se ne sjećam, a znam da se bavilo trgovinom. U Višegrad sam došao negdje oko 12h. Na mostu na Drini čekao nas je Milan Lukić. Sa njim su bila 3-4 njegova borca koja su bila u vojnim uniformama - maskirnim, a na glavi su imali crne šubare. Lukić je bio obučen u maskirnoj uniformi koja je bila UNPROFOR-a ili NATO-a, ne znam tačno, ali se razlikovala od uniforme Vojске Jugoslavije. Ja ga do tada nijesam poznavao. Poznavalo ga je ovo lice što je sa mnom došlo iz Priboja. On se predstavio kao Milan Lukić i kazao da za njim pođemo kolima. Ja sam u Višegrad došao putničkim vozilom barske registracije.

Lukić je otišao sa "Pasatom" karavan plave boje, ne sjećam se registracije. Ta prostorija gdje nas je doveo Lukić se nalazila u Višegradu na jednom uzvišenju sa lijeve strane gledano od mosta na Drini, prema centru Višegrada. Ušli smo u tu prostoriju gdje je Lukić ušao sa njegovim borcima koji su nas sačekali. Ispred te prostorije bilo je više vojnih lica u uniformama. Koliko se sjećam te uniforme su bile različite. Svi su bili naoružani. Lukić i njegova pratnja kao i vojna lica koja sam vidio ispred te prostorije bila su uredno odjevena bez brade i duge kose. Ta druga vojna lica nijesu imala šubare na glavi osim Milana Lukića i ovih 3-4 lica koja su nas sačekala. Ušli smo u tu prostoriju i vodili razgovor sa Lukićem oko otmiče putnika u stanici Štrpci. U toj prostoriji je bio prisutan jedan novinar "Duge" Jevrić Nebojša i on je imao bradu.

U tom razgovoru Milan Lukić je meni kazao da on nema nikakve veze sa otmicom u Štrpcima, ali da je čuo o toj otmiци i koliko je njemu poznato da je to uradila jedinica "Garavi sokak". Kazao je da je to jedinica iz Višegrada, a nije govorio ko sačinjava tu jedinicu i ko je njen komandant. Obećao mi je da će mi sutra do 16h javiti ako nešto više sazna u vezi ovog događaja. Ja sam njemu objasnio potpuno porodičnu situaciju vezanu za Senada - da sam ja njegov ujak, a da je njegova majka moja sestra koje je bila udata za Đečević Taksima iz Podgorice. U tom braku moja sestra je imala sina Senada i ćerku Dženetu koja živi u Baru. Nakon tog razgovora, ja sam se vratio u Priboj zajedno sa ovim licem iz Priboja. U Priboju sam sačekao do sutradan, čekujući da mi se po dogovoru javi Lukić. Pošto se nije javljao, meni je ovaj čovjek iz Priboja kazao da nema potrebe više da čekam nego da idem za Bar. Milan Lukić je bio visine negdje do 190 cm, crn, normalno razvijen, nije imao bradu i brkove i nije imao neke osobene znakove na licu i tijelu da bih ja to zapazio.

Nakon toga ja sam se sa ostalim oštećenim porodicama aktivno uključio u aktivnosti koje su vođene u Crnoj Gori oko pronalaženja otetih putnika. Bili smo i u Skupštini Crne Gore, kada sam dobio dopis od predsjednika Republike Momira Bulatovića od 25. oktobra 1996. godine, kojim je obavijestio oštećenu porodicu Đečević da sve raspoložive činjenice ukažu da Senad nije živ, odnosno da je nedužan i nevina žrtva surovog građanskog rata u BiH. Mi smo tada prekinuli sve dalje aktivnosti i nismo se sve do danas pojavljivali na sudu.

Sanija*
Zupčević

Ja sam rođena u Trebinju, gdje sam i živjela sa svojom porodicom sve do 30. januara 1993. godine. Diplomirani sam pravnik i radila sam u Industriji alata u Trebinju. Moj suprug Halil je takođe radio u Trebinju kao trgovac. Imam dvoje maloljetne djece, sina i kćer.

Pošto je izbio rat na području Hrvatske, postepeno ti događaji su se prenijeli i na područje Hercegovine i Trebinja. Presudan dan, da kažem, za nas Muslimane u Trebinju je bio 27. januar 1993. godine. Toga dana je bačena bomba u džamiju u Trebinju, kao i u Begovu kuću koja je predstavljala spomenik. Nakon tog događaja već su počele da se komplikuju stvari u Trebinju i stvorila se takva situacija da boravak nas Muslimana u Trebinju više nije bio moguć. Zbog toga je tražen prijem kod predsjednika opštine. U tom razgovoru sa jednom grupom Muslimana, sa borcima sa ratišta koji su bili na Trebinju, predsjednik opštine je izjavio da on ne može da garantuje bezbjednost nama Muslimanima u Trebinju i predložio je da napustimo grad. Tako sam ja sa svojim suprugom Halilom i svoje dvoje djece napustila Trebinje 30. januara 1993. godine. Prešli smo u Crnu Goru i došli u Rožaje gdje je bio kamp za izbjeglice. Smjestili smo se privatno kod po-

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu u
predmetu
K. br. 5/98,
19.03.2002.

rodice Škrijelj. Ja i moj suprug, kao i ostali iz Trebinja, nije-smo imali namjeru da ostanemo u Rožajama već da odemo u inostranstvo. Tri puta sam pokušavala da pređem mađarsku granicu, ali sva tri puta smo bili vraćeni sa te granice. Posebno zadnji put, kada smo pokušali da pređemo granicu, doživjeli smo velike neprijatnosti i maltretiranje od lica koja su radila na tom prelazu. To je prelaz Kelebija. Pošto nismo mogli da pređemo granicu vratili smo se, odnosno oni su nas vratili za Beograd.

Negdje u jutarnjim časovima 27. februara 1993. godine došli smo vozom u Beograd. Imali smo namjeru da se iz Beograda ponovo vratimo u Rožaje, gdje smo ranije bili smješteni. Voz koji je saobraćao na liniji Beograd – Bar broj 671 kasnio je sa polaskom. U voz smo ušli negdje oko 11:25h. U to vrijeme je voz krenuo iz stanice. Ušli smo u vagon koji se nalazio negdje po sredini voza. Kupe u kojem smo se mi smjestili bio je sa desne strane voza gledano u smjeru kretanja. Pored mene, mog supruga Halila i moje djece, u kupeu su se nalazila još dva lica i to jedno muško i žensko starosti negdje oko 25-30 godina.

Nakon što je voz krenuo iz stanice, nakon određenog vremena u naš kupe je došao kondukter i zatražio karte na pregled. Bio je visok čovjek, crn, sa bradom. Pregledao nam je karte i nakon toga izašao iz kupea. Na sebi je imao plavo tamno odijelo s kapom, pa je meni to odijelo odnosno to lice ličilo na pilota. Međutim, ja znam jer sam i ranije putovala da je to lice na sebi imalo uniformu koju nose kondukteri. Kada smo došli u Užice i dalje nastavili put, u naš kupe je došao novi kondukter. Tražio je karte na pregled, s obrazloženjem da je izvršena smjena konduktera i da se zbog toga trebaju pogledati karte. Taj kondukter je imao na sebi konduktersku uniformu, negdje oko 30 godina, srednjeg rasta, mršav, plav,

duže kose i dužih brkova. Nakon pregleda karata napustio je naš kupe. Posle određenog vremena, kada smo izašli iz jednog tunela, voz je počeo da koči i zaustavio se. Ovi putnici koji su bili sa nama pitali su zbog čega je voz stao kad ne treba da staje u tu stanicu.

Kada je voz već stao, kroz prozor sam vidjela oko 15 lica u vojnim maskirnim uniformama. Ta lica su sa sobom imala oružje i to poluatomske puške. Oni su stajali na betoniranom dijelu pored voza sa desne strane. Od tog betonskog dijela imao je još jedan kolosjek – šine prema zgradi Željeznice. Nakon što je voz stao, odmah je na naša vrata došlo lice u policijskoj uniformi koga sam i ranije vidjela u vozu, u prolazu. To lice je bilo niskog rasta, dosta debelo, crven u licu, starosti negdje oko 50 godina. Taj policajac je nama kazao da pripremimo lične karte za pregled. Nije dao nikakvo obrazloženje zbog čega se vrši naše legitimisanje.

Na vrata našeg kupea su odmah za tim policajcem došla dva lica koja su na sebi imala šarene maskirne uniforme. Jedno od tih lica je bilo visokog rasta, mlad, lijep, bijelog tena, na glavi je imao kapu, pletenu, crnu, sa sobom je imao poluautomatsku pušku, vidjela sam da mu se nož nalazi na potkoljenici. To lice sam posebno zapazila i sada da ga vidim mogla bih ga poznati.

Drugo lice je bilo nižeg rasta, širokog lica, sa manjom bradom. Brada je bila ona koja je počela da raste i nije bila njegovana. Imao je takođe poluautomatsku pušku, a ne sjećam se da li je imao nož. Prvo je od nas zatražio lične karte ovo lice koje je bilo nižeg rasta, da bi ga kasnije odgurnulo lice koje je bilo visoko, govoreći mu da treba da požuri pa je on onda pregledao karte. Halil je dao naša dokumenta jer su bila kod njega. To lice je pregledalo naše lične karte. Dva putnika koja

su bila sa nama takođe su htjela da pokažu lične karte, ali oni nijesu pogledali njihova dokumenta. Tada su se oni obratili mom mužu Halilu i kazali da treba da pođe sa njima radi dodatne kontrole. Halil je izašao dobrovoljno i pošao je s tim ljudima. Putnici koji su bili sa mnom u kupeu su prokomentarisali da su se pojavili šverceri oružja, dezertteri, pa se najvjerovatnije zbog toga vrši kontrola. Dokument koji mi je bio vraćen je bila lična karta Halilova, a moja lična karta je ostala kod tih uniformisanih lica. Tada sam pošla za njima da im vratim Halilovu ličnu kartu, jer ako već vrše kontrolu, nemaju na osnovu čega vršiti kontrolu bez lične karte. Sustigla sam ta lica do samog izlaza iz vagona, odnosno oni su već bili izašli iz vagona.

Pošto sam ja kazala da mi vrate moju ličnu kartu jer su pogriješili a da uzmu Halilovu koja je kod mene, policajac koji je prethodno došao u naš kupe i koji je išao za tim licima mi je na ulazu vratio moju ličnu kartu, a uzeo Halilovu. Nakon toga sam se vratila ponovo u svoj kupe. Tada je u vozu nastala jedna vrlo nezgodna, teška atmosfera. Nastala je mukla tišina. Niko ništa nije govorio. Vidjela sam tada kroz prozor da se pored voza kreće - šeta kondukter koji je krenuo sa nama vozom iz Beograda. Vidjela sam kroz prozor jedan broj putnika koje prate lica u vojnim uniformama kako idu naprijed između željezničke zgrade i druge zgrade koja se tu nalazi i kreću se kao jedna rijeka koja u daljini nestaje. Tada sa tog mjesta nijesam mogla da vidim taj prostor gdje su odlazili putnici i ta vojna lica. Od tih putnika zapazila sam jednog mlađeg čovjeka srednjeg rasta koji je na sebi imao kožnu jaknu, boje kao bijela kafa, koji se opirao tim vojnim licima, dok su išli u pravcu zgrade stanice.

Od putnika sam zapazila i mogu da opišem njegov jedno starije lice koje je sprovedeno kroz hodnik mog vagona. Taj

čovjek je, tako da kažem, imao gospodski izgled, starosti oko 50 godina. Na sebi je imao mantil, ne mogu tačno da se sjetim boje, sa akt tašnom braon boje. Taj čovjek se nije opirao i prolazio je hodnikom mog vagona. Bio je, kako sam kazala, srednjeg rasta, punačak, smeđ. Od vojnih lica, na platou željezničke stanice, zapazila sam jedno lice srednjeg rasta, crn, sa dužom bradom i kosom. Na glavi je imao kapu šajkaču. Ne mogu da se sjetim i da opišem bilo koje još lice koje sam vidjela, jer to nijesam ni mogla zapaziti obzirom u kakvom sam se psihičkom stanju nalazila. Nakon određenog vremena, voz je krenuo, i stao, tako da sam ja bila naspram zgrade odnosno prostora koji je između stanične zgrade i druge zgrade prema tunelu. Sa tog prostora sam primijetila tri teretna vozila koja su bila sa ceradama zelene boje. Vidjela sam tada jedan broj putnika na tom platou kao i jedan broj vojnih lica koji su nas pozdravljali sa tri uzdignuta prsta. Sva ta tri kamiona su bila okrenuta u istom smjeru u kom se kretao voz. Jedno vozilo je već bilo u pokretu i u silaznoj putanji. Za njim se kretalo i drugo vozilo dok je treće vozilo još stajalo na platou između zgrada. Voz je stajao vrlo kratko i nakon toga je nastavio da se kreće. Pošto je voz već krenuo, ja sam počela da plačem kao i moja djeca, jer sam se prepala šta će se desiti sa mojim suprugom. Putnici koji su bili sa mnom u vozu su smirivali mene i djecu. Malo kasnije, u moj kupe je došao kondukter, koji je pošao sa nama iz Beograda. Ušao je u kupe iznenađen, začuđen. Ništa nije govorio. Ja sam ga pitala šta se desilo, gdje su ljudi koji su izvedeni iz voza. On ništa nije odgovarao, samo što je gledao u nas. Nakon određenog vremena, kondukter je otišao. Nakon toga ja sam došla vozom do Bijelog Polja, gdje sam izašla iz voza. Prilikom izlaska iz voza, kondukter koga sam opisala da je bio sa bradom, pomogao mi je da izađem iz voza, meni i mojoj djeci. Tada je došao jedan policajac, odnosno jedno službeno lice iz zgrade stanice i pitao me za ime i ja sam mu dala moje podatke. Kasnije je na

stanicu došao načelnik SUP-a iz Bijelog Polja i kazao mi da je policija preduzela sve radnje i da su obaviješteni svi punktovi da se izvrši kontrola. Nakon toga sam produžila ponovo za Rožaje.

Prvog juna 1993. godine napustila sam Crnu Goru i pošla u Dansku gdje se i sada nalazim.

...

Meni niko, dok sam boravila u Crnoj Gori, nije prijetio, osim što su pojedina lica iz Rožaja savetovala da ne bi bilo poželjno da se duže zadržavam u Rožajama, pošto sredstva informisanja spominju moje ime i postoji opasnost da mogu biti ugrožena.

Radenko*
Grujičić

Dana 27. februara 1993. godine, radio sam kao konduktar u vozu, mislim da je broj 671 koji je saobraćao na relaciji Beograd-Bar. Radi se o brzom vozu, koji je pošao iz Beograda negdje oko 10h toga dana. Ne znam koliko je bilo sati kada je voz zaustavljen u stanici Štrpci. Pošto po redu vožnje taj voz ne staje na tom mjestu, dužnost konduktera je da odmah izađe iz voza, pa sam ja napustio službeni kupe koji se nalazi u vagonu tzv. bife.

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
saslušanju
svjedoka pred
istražnim
sudijom,
K. br. 5/98,
22. septembar
2000.

Kada sam izašao iz vagona primijetio sam da se skoro kod svakog vagona, i sa jedne i sa druge strane, nalazi po jedan vojnik. Odmah mi je prišao najbliži vojnik, nazvao sam dobar dan, a on mi je odgovorio „Bog ti pomogo junače“. Taj isti vojnik mi je odmah prislonio cijev heklera na grudi i tražio mi je ličnu kartu. Dao sam mu je. Dok mi je gledao ličnu kartu pitao me je koju slavu slavim. Bio sam se toliko prepao da

se nijesam sjetio svoje slave nego sam kazao “Božić”. Nakon toga taj vojnik mi je vratio ličnu kartu i naredio da uđem u voz.

Toliko sam bio prestrašen da nijesam obraćao pažnju šta se dešava vani, nijesam mogao da primijetim da li još neko izlazi iz voza jer sam odmah poslušao naredbu. Ušao sam odmah u službeni kupe, nijesam smio da gledam kroz prozor, u životu me nikada nije bilo strah kao tada. Jedino što sam primijetio da su pored tog službenog kupea hodnikom prošla još dva vojnika. Međutim, čuo sam galamu vojnika, ali nijesam razumio šta su govorili. Nijesam se pomjerao iz tog kupea sve dok voz nije krenuo. Mislim da se voz na toj stanici zadržao oko 20 minuta. Kada je voz pošao vidio sam parkirano vojno vozilo. Mislim da se radi o vozilu tzv. “Dajc”. Kako sam naprijed naveo, po mojoj procjeni bilo je oko 20 vojnika, imali su maskirne uniforme, ne znam da li su imali kape, ne znam da li su imali brade, ne znam da li su imali bilo kakve oznake, a po izgledu uniformi ne mogu da se izjasnim kojoj vojsci pripadaju. Po mojoj procjeni svi vojnici su imali oružje, mislim da su imali heklere. Nijesam čuo ni jedan pucanj. Nijesam vidio da li su ti vojnici iz voza izvodili putnike, takođe nijesam vidio pored voza putnike. Ja ni tog jednog vojnika koji mi je prišao ne bih sada prepoznao, a ni jedno ime vojnika nijesam čuo. Od ovog događaja proteklo je dosta vremena, pa je to razlog što se ja ne mogu sjetiti nekih detalja. Međutim, sjećam se kada je voz pošao da sam obišao sam dva – tri vagona i u jednom kupeu vidio sam da jedna žena plače. Kada sam je pitao šta se desilo ta ista žena mi je odgovorila da su joj vojnici odveli muža. Pošto se žena onesvijestila, ja sam pošao, donio vode i umivali smo je tom vodom.

Mislim da je taj voz imao oko 15 vagona. Ja sam nakon polaska iz te stanice obišao 2-3 vagona, čuo sam da je suprug te žene, koja je plakala, odveden iz voza. U mom prisustvu ta

žena nije kazala ime svog supruga koji je odveden tako da ja ne znam ime tog čovjeka. Kod svakog vagona nalazio se po jedan vojnik sa puškama okrenutim u pravcu vagona. Puške su bile spremne za upotrebu, na gotovs, to sam primijetio odmah kada sam izašao iz vagona i dok me je taj vojnik legitimisao. Međutim, nijednog vojnika ne bih mogao da prepoznam niti opišem. Takođe ne znam na koji način su ni po kojem sistemu selekcije izvođeni putnici iz voza. Ne znam ni koliko je putnika izvedeno. Čuo sam samo za tog jednog čija je supruga plakala.

Slobodan*
Ičević

Ja sam radio kod ŽTP Beograd od 1976. godine i to kao skretničar, odnosno, otpravnik vozova u stanici u Priboju. Toj stanici je pripadala i stanica Štrpci. Povremeno sam bio u stanici u Priboju, a povremeno u stanici u Štrpcima.

Prema tome, ja nijesam neprekidno radio u stanici Štrpci. Dana 27.2.1993. trebalo je da radim u stanici Štrpci. Došao sam na posao oko 13.30 h, a trebalo je da dođem u 7 h, ali kasnio je voz iz Bijelog Polja, pa zbog toga nijesam ranije došao na posao. Na stanici u Štrpcima radilo je samo po jedno lice tako da sam bio sam u stanici.

...

Dana 27.2.1993. došao sam u stanicu gdje je inače bilo moje radno mjesto. Pored zgrade stanice sa desne strane, gledano u pravcu pruge, nalazi se pomoćna zgrada na udaljenosti od 200-300 m. Na prostoru stanice ne postoji više ni jedna zgrada. Negdje oko 15 h, dok sam još sjedio u stanici, u prostoriju zgrade je ušla jedna grupa naoružanih lica. Ja sam u tom trenutku pio kafu i slušao sam vijesti Radio Beograda.

*Viši sud u
Bijelom Polju,
predmet K.
5/98, Zapisnik
sa glavnog
pretresa, 3. jun
1998. godine.

Znači, prošlo je bilo 15 h. Ta grupa je bila dobro naoružana i nosili su sa sobom automatsko oružje i to duge i kratke cijevi, imali su pištolje za pasom, kao i po dvije bombe. Neki od njih su imali kod sebe radio-stanicu toki-voki kao što nosi milicija. Obučeni su bili jedan broj njih u vojničke uniforme, a jedan broj u šarene maskirne uniforme. Nijesu nosili na glavama kape. Oni su bili većinom svi obrijani i nijesam primjetio da imaju dužu kosu. Svi su mi izgledali svježe obrijani i uredno obučeni.

Kada su ušli u stanicu kod mene, meni se obratio jedan mlađi čovjek, plavi, nižeg rasta, bucmast, debeo, koji me pitao kako se zovem. Ja sam mu odgovorio, pa je on od mene tražio lična dokumenta. Pošto nijesam imao ličnu kartu, pokazao sam mu službenu legitimaciju za vožnju. Pitali su kada treba da naiđe voz iz Beograda koji ide za Bar. Ja tada nijesam znao tačno kada treba da naiđe, jer je već kasnio. Nazvao sam Užice ili Požegu, tj. moje pretpostavljene, i pitao u vezi tog voza. Ne znam tačno koliko su mi oni kazali da kasni, ali sam im kazao kada treba voz da naiđe. Po mom mišljenju, voz je trebalo otprilike za oko pola sata da bude u stanici u Štrpcima. Tom prilikom su mi kazali da se u vozu nalaze šverceri oružja i dezenteri i da su došli da ih hvataju i skidaju sa voza. Ja sam im kazao da nemam ništa protiv toga, a da treba da obavijestim pretpostavljene starešine u Požegi i da će sigurno oni napraviti uslugu da se voz zaustavi. Međutim, oni mi nisu dali da pozovem pretpostavljene. Morao sam na njihov zahtjev da se premjestim sa mjesta gdje sam sedio kod komandnog pulta kod peći udaljeno nekoliko metara. Nakon toga jedan broj lica je stalno ulazio i izlazio iz stanice. Većinom kada bi nekom zapištala, odnosno kada bi se čula voki-toki stanica, to lice bi izlazilo iz stanice da obavi razgovor. Međutim, u stanici je stalno bio prisutan mlađi plavi čovjek, nižeg rasta, puniji. Ja mislim da svi koji su bili prisutni na

stanici su bili mlađa lica i da niko nije bio stariji od 30. godina, bar je takav moj utisak.

Pošto je voz pošao iz Jablanice prema Štrpcima, ja sam obavijestio ova lica da voz treba da uđe u stanicu pa sam ih pitao šta da radim. Oni su mi kazali da voz može da uđe, ali da ne smije da izađe iz stanice. Tom prilikom, ovaj plavi mlađi čovjek je kazao „Ti si moj ako voz prođe“. Ja sam tada prišao i pritisnuo dugme i tako otvorio ulazni signal da voz može da uđe. Nakon toga voz je ušao u stanicu i zaustavio se naspram stanice – zgrade stanice gdje sam se ja nalazio. Mašina je bila prošla naprijed 20-ak metara. Vjerovatno da je mašinovođa vidio nešto neobično na stanici, pa je voz zaustavio prije nego što normalno treba da se zaustavlja, jer je zadnji vagon ostao na skretnici, a nije smio tu da se zaustavi. Kad je voz stao, ja sam vidio da su se ovi vojnici rasporedili sa strane koju sam ja mogao da vidim, i to čitavom dužinom voza. Stajali su, po mom mišljenju, daleko jedan od drugog jedno 10-15 metara. Voz se zaustavio u 15,20 h.

Odmah nakon zaustavljanja, ja sam vidio da ta vojska izvodi putnike iz voza i da ih odvođe u pravcu pomoćne zgrade, tj. zgrade za održavanje pruge. Neki putnici su išli bez opiranja, a neki su se opirali. Dio ispred stanice, koliko sam mogao da vidim, putnike je sprovodio po jedan vojnik. Ta se vojska bila rasporedila tako da su u pravcu pomoćne zgrade ti putnici sprovedeni tako što su predavani od jednog do drugog vojnika. Ta se vojska bila rasporedila i prema pomoćnoj zgradi. Bili su na rastojanju tako da su putnici odvođeni u pravcu te zgrade. Ja sam pomislio da oni vode te putnike u tu pomoćnu zgradu. Među tim putnicima sam prepoznao svog kolegu Memović Fikreta, koji je radio sa mnom jedno vrijeme u Priboju i bili smo nerazdvojni. Sa njim sam bio u dobrim odnosima, pa mi je on pomogao da upišem dijete u saobraćajnu

školu. Fikret me vidio kroz staklo i pozvao me. Ja sam shvatio da je njegov poziv bio upućen meni, da mu pružim pomoć da ga ne odvedu. Ja sam tada pokušao da izađem iz prostorije stanice, ali mi to nijesu dozvolili vojnici koji su se tada nalazili u prostoriji. Pošto sam insistirao da ne odvede Fikreta, oni su mi kazali da će i mene odvesti. Tada sam odgurnut u kancelariju i Fikreta više nijesam vidio.

Kasnije sam među putnicima, koji su odvedeni, prepoznao i Softić Šeća, koga sam od ranije znao, jer je radio u „Žegrap“ kao poslovođa. Radio je na održavanju tunela na Zlatiboru. Ja sam primijetio da je Šećo prošao, ali ne znam da li je on mene primijetio. Po mom mišljenju, tada je iz voza odvedeno oko dvadesetak putnika. Među putnicima sam zapazio i jednog crnca, odnosno više je ličio na meleza, na Egipćanina. Bio je krupan, i nosio je sako preko ruke i torbu. Ne sjećam se da li su ostali putnici nosili šta u rukama. Kada sam u tom trenutku pogledao u pravcu voza vidio sam da nema putnika na prozoru i nastupila je mukla tušina.

Nakon što su ti putnici izvedeni iz voza, tada su i lica koja su bila kod mene u stanici pošla u pravcu pomoćne zgrade. Ta lica nijesu tražila od mene da dam signal da voz napusti stanicu. Sjećam se da je ušlo jedno lice koje mi je kazalo: „Sad možeš pustiti voz“, odnosno, to doslovno iznosim: „Pustio ga ne pustio, boli me“. Nakon što je ta vojska prošla i kada su vojnici koji su bili kod mene u prostoriji napustili prostoriju, ja sam zvao stanicu milicije u Užicama i dispečerski centar u Požegi i obavijestio ih o ovom događaju. Kazao sam da je voz zaustavljen prisilno i da je jedan broj putnika prisilno odveden iz voza. Pitao sam šta da radim. Tada mi je to lice iz Dispečerskog centra u Požegi kazalo da malo sačekam, da bi se sa nekim u vezi toga konsultovalo. Nakon toga mi je kazalo da voz pustim sa stanice. To moje komuniciranje sa

Užicama i Požegom zbog puštanja voza trajalo je vrlo kratko obzirom da su veze dobre, tako da je sve to trajalo najviše minut-dva. Voz je tada napustio stanicu, jer sam dao izlazni signal u 15:54 h. Na stanici je bio zaustavljen voz iz suprotnog smjera, koji je išao iz Bara za Beograd, pa sam prvo njemu dao signal da prođe. Nakon toga sam dao izlazni signal ovom vozu iz koga su oteti putnici i on je otišao prema Priboju. Nakon toga na stanicu su došli organi bezbjednosti iz Priboja i Rudog i Užica. Tada sam detaljno saslušavan od strane tih lica. Svoju dužnost sam predao oko 19 h. Ja sam ostao posle toga još sigurno sat i po vremena zbog saslušavanja.

Čitav ovaj događaj je na mene ostavio veliki i neprijatan utisak, jer sam se od tada i razbolio i vrlo brzo penzionisao. Od ovog događaja sam dobio nervni slom. Trebao sam da idem na liječenje jer sam dobio poziv za odlazak u banju, ali sam odložio da bih prisustvovao pretresu.

Ističem da nijesam znao kome je pripadala vojska koja je došla kod mene, jer na sebi nijesu imali nikakva vidna obilježja. Ja sam u početku pomislio da je to muslimanska vojska. Prepao sam se za sebe da mene ne odvedu, obzirom da sam ja Srbin.

Međutim, mene nijesu odveli, ali ja nijesam mogao zaključiti o kojoj se vojsci radi. Ističem da sam ja očekivao da će za ovo vrijeme sa mnom kontaktirati milicioneri koji obezbijeduju voz, međutim ja ih nijesam vidio niti sam sa njima obavio bilo kakav kontakt. Mašinovođa je bio jedan mlađi čovjek, ali ne znam njegovo ime. Za čitavo vrijeme dok sam saslušavan, od strane službenih lica koja su došla nakon odlaska voza iz stanice, ja sam negdje oko 19 h, ne znam tačno da li baš to vrijeme, čuo vijesti koje su saopštile da su odvedeni putnici iz voza. Ističem da sam ja tom prilikom davao izjavu u stanici

i milicionerima iz Rudog. Kasnije oni više nijesu dolazili kod mene, niti sam ja od stane njih više saslušan. Ističem da sam još jednom saslušan u Užicama, u kriminalističkom odsjeku CB u Užicama, a saslušan sam i u Beogradu u jednom sudu u ulici Slobodana Penezića. Znam da je tada vođena istraga protiv Milana Lukića zbog te otmice putnika. Nije mi poznato kako se taj predmet završio.

...

Ja i moje kolege koje smo radili po smjenama u stanici u Štrpcima tražili smo, kako sam to ranije izjavio više puta, da se bolje obezbijedi stanica u Štrpcima jer smo u stanici radili samo po jedan radnik u smjeni. To je mjesto pusto, okolo nema naselja, osim sela Štrpci koje je udaljeno više od 2 km. Pošto je bilo ratno stanje, često se čula pucnjava, a posebno je bila izražena noću. Dolazila je od pravca sela Štrpci. Dešavalo se često da se i ja prepadnem od tolike pucnjave pa sam napuštao stanicu i krio sam se pored stanice, da ne bih bio na svjetlu. Baš negdje u to vrijeme sjećam se da mi je dispečer iz Požege dao savjet da se sklonim, da ne budem na svjetlosti. To je meni dispečer kazao nakon što sam ga prethodno obavijestio šta se dešava u blizini stanice i da se čuje pucnjava. Ističem da sam se ja kao i moje kolege bojali da može neko da dođe i natjera nas da pustimo voz na voz i da dođe do velike nesreće. Koliko ja znam pruga prolazi dužinom od 8 do 9 km preko teritorije BiH. Međutim, naši pretpostavljeni sve ovo nijesu shvatali ozbiljno ni prije ni posle ovog događaja, a ni dan danas.

...

Nebojša*
Ranisavljević

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
ispitivanju
okrivljenog, Ki.
31/96, od 22.
oktobra 1996.
godine.
Ovaj iskaz
okrivljeni
nije ponovio
na glavnom
pretresu
tvrdeći da
je dat pod
prinudom.
Pravosnažno je
osuđen na 15
godina zatvora
(Viši sud u
Bijelom Polju,
K. 5/98) kaznu
je izdržao i na
slobodi je od
2011. godine.
Iskaz dat pred
istražnim
sudijom 1996.
godine je u
suštini ponovio
svjedočeći
u krivičnim
postupcima
koji se zbog
istog zločina
vode u Srbiji,
sudeći po
medijskim
izvještajima.

Došli smo do jedne željezničke stanice, nijesam vidio naziv te stanice, vozilo u kome smo se nalazili je parkirano između zgrade stanice i pomoćne zgrade blizu pruge, nijesam napuštao vozilo, cerada je bila spuštena do samog dolaska voza. Vozilo su napustili samo Indiћ Boban i Milan Lukić, odmah po dolasku njih dvojica su pošli u željezničku stanicu, tačnije prvo je pošao Milan Lukić, zadržao se 10 – 15 minuta, vratio se, a nakon prolaska izvjesnog vremena (ne znam koliko) u pravcu zgrade željezničke stanice pošli su zajedno Indiћ i Lukić. Tada se čuo voz da ulazi u stanicu, tada smo mi izašli iz kamiona, tada sam pretpostavio da vozač kočī zato što smo mi tu.

Prije dolaska voza došli su Milan Lukić i Indiћ Boban, kazali nam raspored, napravljene su nekoliko grupa, svaka grupa imala je svog vođu. Znam da su prve dvije grupe za vođe određeni Milan i Boban, ko je po drugim grupama određen za vođe ne sjećam se. Grupe su imale oko tri čovjeka, napravljen je i raspored za lica koja će paziti na voz, pored voza određena su 4 čovjeka, a iza voza dva. Ovoj dvojici iz voza Milan i Boban su naredili ukoliko neko počne da bježi iz voza da pucaju u to lice. Ja sam određen sa još trojicom lica pored voza. Naš zadatak je bio da lica koja izvođe iz voza odvedemo do kamiona, gdje su se nalazila dva, tri pripadnika naše grupe, a oni su imali obavezu da ta lica smjeste u vozilo i da ih prilikom preuzimanja pretresu, radi utvrđivanja da li su ta lica naoružana. Sjećam se da je kod jednog od tih lica koja su izvedena iz voza nađen pištolj bez odobrenja, kal. 7, 65 mm CZ, sjećam se da sam ja imao namjeru da kupim taj pištolj i davao sam Milanu Lukiću 200 DM, pa mi je on odgovorio da je prodao taj pištolj.

Ovom prilikom svi smo imali zelene maskirne uniforme, a Milan je nosio šubaru, a ostali kako koju kapu. Niko nije ko-

ristio tzv. fantomke. Niko nije skrivao lice, a, koliko se sjećam, Jovičić je nosio crnu maramu povezanu preko čela, ali je on uvijek nosio tu maramu povezanu.

Ja ne znam kako je voz zaustavljen, nikog od osoblja stanice nijesam vidio. U momentu kada je voz ulazio u stanicu, mi smo se nalazili pored pruge, ja sam gledao u voz. U to vrijeme Lukić i Indić su se nalazili u zgradi stanice, ne znam šta su oni tamo radili.

Kad je voz zaustavljen, grupa je određena za ulazak u voz, za njima sam ušao i ja, iako po rasporedu nijesam trebao da uđem. Odmah po ulasku predali su mi jedno lice, koje sam odveo da našeg vozila, ne znam koliko je to lice imalo godina. To lice sam vodio tako što se ono kretalo ispred mene, ja iza njega, pušku nijesam držao uperenu u to lice. Napominjem da na mojoj pušci nije imalo remena, tako da sam pušku nosio držeći je u desnoj ruci, cijev je bila okrenuta prema zemlji. Prethodno sam napomenuo da su u našoj grupi određena lica koja će čuvati voz od pozadi, njima je naređeno u slučaju da neko pokuša da bježi, da u to lice pucaju. Ja ne znam kako bih reagovao da su lica koja sam ja vodio pokušala da bježe, ostavljam mogućnost da bih pucao, a naređenje koje je izdato u obezbeđenju voza pozadi sam shvatio kao naređenje koje važi za sve nas učesnike u ovoj akciji. Ne znam tačno koliko sam lica preuzeo od grupa koje su ta lica izvodile iz voza i ja odveo u kamion. Radilo se sve o muškim licima. Čitav ovaj događaj trajao je, od momenta kada je stigao voz do momenta kada je voz izašao iz stanice, 10 – 15 minuta. Sva lica koja su izvedena iz voza smeštena su na karoseriji kamiona do kabine. Naređeno im je da se što više zbiju, pa su čak sjedeli jedni drugima u krilu. Ja nijesam vidio da je neki od nas zaduženih za vođenje lica do kamiona udario ta lica koja smo sprovodili, nijesam vidio ni u jednom trenutku da neko udara ta lica, niti

da se ona na bilo koji način opiru. Moram da napomenem da kada je ušao u voz, Milan Lukić je kazao da se radi o rutinskoj kontroli, da će lica koja budu izvedena iz voza biti vraćena u voz poslije provjere, koja će se izvršiti prilikom kompjutera.

Po mojoj procjeni ukupno smo u ovo teretno vozilo smjestili 19 lica, koja smo izveli iz voza.

Nakon odlaska voza iz stanice, ja i ostala lica, učesnici ovog napada, smo se smjestili u kamion i krenuli u pravcu Višegrada. Ponovo smo spustili ceradu, tako da niko nije mogao da vidi šta se nalazi na karoseriji ovog vozila. Do polaska sa stanice, a ni kasnije niko nije ispalio nijedan metak.

Postojao je kontakt između Milana, koji se nalazio u kabini, i nas na karoseriji, kontakt je ostvarivan radio vezom. U jednom trenutku, Milan Lukić je pitao radio vezom, pa su prisutni čuli to njegovo pitanje, znaju li ko je on, a zatim je odgovorio: „Ja sam Milan Lukić, komandir Osvetnika“. Vidio sam da su se ta lica, koja smo uzeli iz voza, snuždila, sjedeli su i ćutali. Ja sam zaspao i kada sam se probudio vidio sam da smo već stigli u Višegrad, bio je mrak, stigli smo u selo Prelovo. Tada sam prvi puta čuo kako se zove to selo i prvi put sam u njega došao.

Svi smo napustili teretno vozilo, ušli smo u fiskulturnu salu škole. Ispred sale bilo je upaljeno svjetlo, a u sali nije. Nijesam obratio pažnju da li nas je neko čekao. Međutim, kasnije, kada smo uveli ova lica u salu i prislonili ih uza zid, jedno lice, koje do tad nijesam primetio, prošlo je kroz salu, radilo se o muškarcu starijem. Nakon što smo postrojili ova lica, koja smo izveli iz voza, uza zid sale, neki borci su odložili oružje na suprotan zid, ja sam stajao kod oružja. Milan Lukić i Boban su naredili tim licima da izvade sve iz džepova i stave

ispred sebe. Takođe su im naredili da ispred sebe stave satove i sav nakit, lančiće i prstenje i novac, i da novac i nakit i satove odvoje od ostalih stvari, ličnih dokumenata. Nakon toga su Indiћ i Lukić sami išli od jednog do drugog i sami vršili preteres tih lica. U jednom trenutku Milan je naišao kod jednog lica - studenta kojeg je od ranije poznao, to lice je bilo zadnje u stroju, a da su se ovo lice i Milan poznavali zaključio sam iz razgovora. Pretresom ovog lica Milan je našao 200 DM, pa mu je odmah zadao nekoliko šamara, nakon čega su Milan i Boban išli ponovo od jednog do drugog lica, pitali ih za imena, a zatim im davali srpska imena, davali su im i srpski krst da poljube.

Odmah nakon toga skoro svi smo počeli da ih udaramo, za sebe ne mogu da tvrdim da li sam ja nekog udario. Prije tvrdim da nijesam nikog udario, već da sam sve to vrijeme stajao pored oružja. Udarali su ih prvo pesnicama, a kada bi neko od njih pao, nastavili su da ih udaraju nogama. To udaranje je trajalo oko jednog sata, niko od tih lica nije se opirao, niti je to smio. U jednom trenutku jedno lice, znam da se radi lo o crncu, je iz torbe izvadio nevažeći jugoslovenski novac i govorio je da tim novcem hoće da plati svoj život. Svi smo se tome smijali. Milan Lukić je nešto razgovarao sa njim, taj crnac je znao srpski jezik. Sjećam se takođe da je najmanje tučen taj crnac.

Takođe se sjećam da je Milan Lukić, isključivo samo on, tukao tog studenta kod koga je našao 200DM. Lukić je govorio da imaju neraščišćene račune iz Beograda, pri tom Milan mu je zadavao i povrede nožem, ali su to bile lakše povrede. Sve je to trajalo dok Milan Lukić nije kazao da prestanemo sa tim, zatim je kazao da se nađe žica. Ne znam ko je našao zicu i donio je do vozila, mi smo ih izveli iz sale i više od pola tih ljudi bilo je vezano za ruke, ne znam da li su im ruke bile

vezane sprijeda ili pozadi, nakon čega su svi smješteni u vozilo, smjestili smo se i mi. Tim kamionom vratili smo se jedno kilometar u pravcu Višegrada. Vozilo je zaustavljeno u jednom selu, gdje su sve kuće bile spaljene, primjetio sam 4 – 5 spaljenih kuća. Kamion je zaustavljen na oko 5 – 6 m od jedne spaljene kuće u čijem prizemlju se nalazi garaža. Izašli smo iz vozila, a zatim je Milan naredio, odnosno dao nam raspored za obezbeđenje, kazao nam je da ukoliko neko pokuša od tih lica, koja smo zarobili, da bježi da pucamo i ubijamo. Ja sam dobio raspored na početku jednog voćnjaka, tako da su mi kuća i kamion bili udaljeni po oko 5 – 6 metara. Ta lica koja smo zarobili iskakala su iz kamiona u grupama od 5 – 6. Ta lica su prihvatili Milan Lukić i Boban Indić, sa njima su išli do ulaza u garažu još dva tri borca, nakon toga ja sam čuo prvo komandu, ne znam da li su to bile Milanove ili Bobanove komande, radilo se o komandi „lezi dole“. Nakon te komande čuo sam prigušene pucnje i to onoliko koliko je tih lica uvođeno u garažu. Nijesam čuo nikakve jauke, krike ili slično, niko ništa nije govorio. Sjećam se da su na kraju izvedene dvije grupe od 5 – 6 lica, ja sam stajao na istom mjestu, pušku sam držao u desnoj ruci, ali naslonjenu na desno rame, tako da je cijev bila okrenuta iza mene, puška je bila spremna za pucanje, metak u cjevi, a što je od mene rijetkost, puška je bila spremna za rafalno pucanje, nijesam držao prst na obaraču. Kada su zadnje dvije grupe dovedene do ulaza u garažu, Milan i Boban su uveli prvu grupu, dok je druga ostala kod samih ulaznih vrata. Nijesam u jednom trenutku gledao u pravcu te grupe lica ispred garaže, pored njih su stajali nekolicina boraca. Čuo sam pucanj sa lijeve strane, koja je takođe obezbeđivana, okrenuo sam se i u tom trenutku vidio sam sa moje strane, koju ja obezbeđujem, jedno lice da bježi. Odmah sam skinuo pušku sa ramena i pucao u to lice, pa je to lice odmah palo, pošto je palo čuo sam kada je kazalo „jao, majko moja“. U tom trenutku Milan je izašao iz

garaže i povišenim tonom pitao ko je to pucao, za to vrijeme lice koje sam pucao jaukalo je, Milanu sam odgovorio da sam ja pucao i pokazao mu na to lice, vidio sam da mu je Milan prišao i bajonetom ga preklao, zatim je Milan rekao „tako se to radi“. Nakon toga Milan je prošao na suprotnu stranu, gdje se takođe čuo pucanj, jer je i sa te strane pokušalo da bježi, pa pretpostavljam da je sa tim licima postupio na isti način kao i sa licem u koje sam ja pucao. U to vrijeme, ova preostala lica iz zadnje grupe stajala su ispred garaže, a u njih su bile uprete puške boraca te grupe. Nakon toga, Milan i Boban su uveli i ta preostala zarobljena lica u garažu, nakon kraćeg vremena čuli su se prigušeni pucnji, a zatim su Milan i Boban izašli iz garaže, naredili su da uđemo u vozilo i ponovo smo se vratili u istu salu, tačnije u svlačionicu te sale, gdje je Milan izvadio novac i satove od zarobljenih lica, podjelio je svima po 100 DM, a ko nije imao sat dobio je i sat.

Sjećam se da je prilikom pretresa Boban Indiđ kod jednog zarobljenog lica našao jedan skupocen zlatan lanac, pa ga je stavio u svoj džep da drugi to ne vide. Nakon podjele Milan je kazao da će stvari koje su oduzete od tih lica koja su se tu nalazila i tijela ukoloniti jedan stariji čovjek iz sela bacanjem u Drinu, koja je bila udaljena od te kuće, gdje su ova zarobljena lica lišena života, 10 do 15 metara.

Takođe se sjećam da su neki od boraca iz oduzetih torbi uzimali garderobu. Poslije podele tih stvari sjeli smo u vozilo i vratili se u Višegrad. Tvrdim da ja ništa od garderobe nijesam uzeo, nijesam uzeo ni sat. Nikog nijesam nudio bilo kakvim stvarima koje nijesam ni uzimao ovom prilikom.

Sjećam se da je sa nama te noći išao i borac, porijeklom je Slovenac, a zvali smo ga pijani Slovenac, inače je bio stručnjak za mine, a sklon alkoholu. Po povratku, kada smo izašli iz

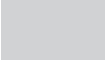
kamiona i to negdje kod novog mosta, ne znam da li je Milan ili Boban, kazao da o ovome što se desilo nikome ništa ne pričamo. U Višegrad smo se vratili oko 23 sata, ja i Jovičić smo odmah prišli dobrovoljcima iz naše čete, ništa nijesmo pričali o tome šta se desilo te večeri. Pošto smo došli u našu spavaonu, pripremili smo se za spavanje, pa nam je došao jedan dobrovoljac i kazao nam da dođemo i smirimo Slovenca, pošao sam, Slovenac je bio pijan, pričao je kako je

dobio 100 DM i sat i oteo sam mu flašu sa rakijom, bacio je, pa je on pošao u svoju spavaonu, uzeo pušku i uperio je na mene, spriječili su ga da puca borci iz njegove spavaone.

Sve što sam do sada ispričao tvrdim da je istina, ako sam nešto preskočio, za šta ostavljam mogućnost, to je zbog toga što sam za ove tri godine to zaboravio, a trudio sam se da što više o ovom događaju zaboravim.

Na kraju sjetio sam se da je prilikom oduzimanja stvari od zarobljenih lica Milan pravio spisak i da je Milan zadržao taj spisak kao i jednu količinu čekova, a ne znam da li su to bili bančini čekovi ili poštanski.

Nakon par dana pročitao sam novine, u kojima je pisalo o napadu na voz, tada je ušao Boban Indić u sobu i pitao sam ga šta je ovo Bobane, a on je rekao ne sekiraj se, sve se desilo na teritoriji Republike Srpske. O ovom, događaju nijesam pričao ni svojoj ženi, mada znam da je ona znala da sam ja učestvovao.

BUKOVICA

1992-1995

Šaban*
Rizvanović

Ja sam rođen u selu Mrčići, mjesna zajednica Bukovica, opština Pljevlja, tu sam odrastao i živio sve do avgusta 1996. godine, kada sam napustio moje selo i prešao da živim u Bosnu i Hercegovinu (BiH). Inače, u mom selu su živjeli stanovnici muslimanske nacionalnosti, a u okolini, možda nekih 200-500m, bila su i dva srpska sela, i to Runjevica i Dračkinovići, i ovom prilikom napominjem, da smo mi seljani jednih i drugih sela živjeli kao dobre komšije, uzajamno se poštovali i nikada nije bilo nikakvih sukoba između nas mještana, posebno nacionalnih.

Međutim, početkom ratnih sukoba u BiH, situacija se mijenja na području našeg sela, iz razloga što se pretpostavljalo da bi se ratni sukob iz BiH mogao prenijeti na Crnu Goru. Naime, u toku 1992. godine, ja sam bio predsjednik mjesne zajednice Bukovica, i negdje iza 10. aprila 1992, pozvao me sekretar mjesne zajednice Bukovica, Stevanović Branko, i sekretar osnovne škole, Milivoje Bijedić, i tom prilikom su mi rekli da bi najbolje bilo da vojska iz Garnizona u Pljevljima dođe na područje Bukovice. Ja sam ih pitao zbog čega traže da dođe vojska, da bi mi oni odgovorili da bi to bilo potrebno da bi se obezbijedila granica kako se rat iz BiH ne bi prenio na područje Crne Gore. Moje selo, kao i okolna sela, sa područja mjesne zajednice Bukovica, bili su u blizini granice sa BiH, konkretno, moje selo je bilo nekih pet kilometara udaljeno od granice, a bilo je i sela koja su bila mnogo bliža granici. Poslije pet-šest dana, na područje Bukovice dolazi vojska iz Garnizona iz Pljevalja na područje sela Kovačevići i tu su napravili jednu karaulu s ciljem obezbjeđenja granice.

*Tužilaštvo -
Tužiteljstvo
BiH u Sarajevu,
Zapisnik o
saslušanju
svjedoka, Ktz.
br. 109/07, 5.
oktobar 2007.
godine.

U međuvremenu, desili su se ratni sukobi u gradu Foča i okolnim selima, tom prilikom iz same Foče i okoline protjerano je muslimansko stanovništvo (muškarci, žene i djeca) i oni su uspjeli izbjeći do Bukovice. Koliko se sjećam, tom prili-

kom ih je bilo oko 400 izbjeglica, i pošto su došli do Bukovice, odmah je došlo i rukovodstvo opštine Pljevlja i tom prilikom je bio prisutan predsjednik opštine, Bojović Momčilo, komandant Garnizona, Đokić Milan, i oni su potom naredili da sve te izbjeglice krenu zajedno sa mnom u moje selo i da se tu smjeste.

Tako je i bilo, izbjeglice su došle u moje selo, i veći broj smo uspjeli smjestiti po kućama, po tavanima štala, a jedan dio tih izbjeglica smo smjestili i u susjedna muslimanska sela - Haljevine i Runjavica. Poslije nekoliko dana, došao je komandir policije iz Bukovice, Soković Milovan, kod mene i tražio da sačinimo spisak svih izbjeglica, pa nakon što smo sačinili isti onda je on olovkom zaokruživao muškarce starosti od 18 do 45 godina. Ja sam ga pitao: "Zbog čega to radiš?", a on je rekao da treba da se formiraju radne jedinice kako bi ti muškarci bili uposleni za fizičke poslove. Meni je odmah bilo jasno da on njih tretira kao zarobljenike, ali nisam smio ništa komentarisati. Potom dolazi i Crveni krst iz Pljevalja i oni su tom prilikom dovezli nešto ćebadi, brašna i konzervi koje su podijelili izbjeglicama. Zajedno sa njima bio je i jedan socijalni radnik, Ajanović Juso, i on je tražio od mene spisak svih izbjeglica i ja sam mu ga dao.

Posebno ističem da je nakon toga, otprilike dva dana, u moje selo došla policija iz Bukovice, i tom prilikom su izdvojili izbjeglice Moco Abdulaha, Čelo Safeta, Kafedžić Ibru, njegovog brata Adema i još jednog čovjeka, čijeg se imena sada ne mogu sjetiti, i odveli su ih u Kovačeviće, gdje su ih tukli svim i svačim, a potom ih odveli u zatvor koji je bio u podrumu Stanice policije u Pljevljima. Da su oni tamo tučeni, to mi je ispričao Moco Abdulah prije nekoliko godina, jer i on sada živi u Sarajevu i naglasio mi je da su svi zadobili teške tjelesne povrede, a nije mi rekao tačno imena ljudi koji su ih tukli.

Takođe mi je rekao pošto su ih pustili iz zatvora iz Pljevalja da su preko nekih ljudi Muslimana iz Pljevalja uspjeli otići do Bijelog Polja i dalje za Makedoniju.

Sve izbjeglice, koje su došle u moje selo, zadržale su se otprilike oko 18 dana i onda je došla naredba da se svi oni moraju vratiti svojim kućama, a uglavnom su bili iz pograničnih sela sa BiH, i oni su tako i učinili. Napustili su moje selo i znam da su se poslije toga naredna tri mjeseca zadržali u svojim selima. Nakon tri mjeseca neko im je dojavio da će biti čišćenje tih sela i oni su se kroz šume uspjeli prebaciti do Goražda.

Nakon toga, ja sam ostao u selu sam sa svojom suprugom Arifom, i u naše selo počeli su dolaziti rezervisti, uglavnom sa područja opštine Pljevlja, kao i redovna vojska i policija, i ja sam u nekoliko navrata maltretiran od strane nekih rezervista koji su me pitali: "Gdje su ti sinovi?", i ja sam im rekao da su svi oni otišli davno i da žive u Sarajevu.

Nakon toga, svakodnevno se mijenjala vojska i policija u mom selu i do kraja 1992. godine mene nije nikad niko tukao, a bile su svakodnevne provokacije vezane za moju djecu.

Dana 14. februara 1993. godine, bio je napad pripadnika Armije BiH na mjesto Čajniče i poslije toga, 22. februara 1993, dolaze rezervisti iz Pljevalja, upadaju u moju kuću, i to Đuković Radiša iz sela Šula, kojeg sam poznao od ranije. Uperio je pušku u mene i naredio mi da izađem napolje. Tom prilikom napolju sam prepoznao Cvetković Slobodana, njegovog brata Radmila i Gogić Đoka, pa me tom prilikom Gogić Đoko pitao: „Gdje si bio u četvrtak?“, i nakon što sam mu odgovorio da sam pekao rakiju, onda su Gogić i braća Cvetković počeli da me tuku automatskim puškama koje su imali kod

sebe i to vrhom cijevi su me tukli po svim djelovima tijela. U jednom momentu, ja sam uspio uhvatiti Gogića za pušku, da bi me tom prilikom Đuković Radiša udario u predio vratnih pršljenova sa cijevi od puške i tom prilikom sam potrbuške pao na snijeg. Pošto sam pao, nastavili su me tući nogama na kojima su imali vojničke čizme i tukli su me uglavnom u predjelu kičme. Nakon toga, stišalo se, i pošto sam podigao glavu, vidio sam da neko trči iza moje kuće. Uspio sam se podići i pošto sam krenuo prema kući u jednom momentu iza mljekare ponovo se pojavio Cvetković Slobodan i nastavio me tući vrhom cijevi od puške i od tih udaraca ja sam ponovo pao na zemlju i od siline tih udaraca i bolova ja sam izvršio veliku nuždu u gaće. Nakon toga je Slobodan pobjegao i krećem da uđem u kuću gdje se susrećem sa Đuković Radišom, koji u tim trenucima izlazi iz moje kuće, i, po ulasku u kuću, vidim da mi je žena pretučena, ležala je na podu i krvarila je u predjelu glave. Od siline tih pretrpljenih udaraca moja supruga je danas nepokretna i jedva živi, a ja sam nakon toga sedam nedelja ležao i nisam se mogao podići sa kauča.

Nakon toga, u mojoj kući se pojavi Simo Barać, koji je živio u susjednom selu Vukasovići, i onda me je on svojim vozilom – kombijem prebacio u Pljevlja u bolnicu, i nakon što me pregledala doktorica Vera Bojović, zadržala me na liječenju 12 dana.

Nakon toga sam izašao iz bolnice i živio u svom selu sve do 13. avgusta 1996. godine, kada sam ga napustio. U tom periodu me nije niko tukao, a bilo je povremenih provokacija od strane rezervista i policije. Ja sam naknadno čuo da su u drugim selima gdje je bilo muslimansko stanovništvo ubijeni i to Ejub Muslić, Hajro Muslić, Džafer Đogo, da se objesio Himzo Stovrag, a iz razloga što su ga gonili da trči i pucali mu iznad glave da se najvjerojatnije od straha i objesio.

Dok sam živ, ukoliko me bude pozvao neko iz Tužilaštva iz Crne Gore, rado ću se odazvati na njihov poziv da svjedočim o svim zbivanjima na području mjesne zajednice Bukovica u periodu od 1992. do 1995. godine.

Jakub*
Durgut

stiče da su u Bukovici, bez obzira na različitosti sela u kojima su naseljeni Muslimani ili Srbi, svi živjeli složno uz uvažavanje i toleranciju, a kada je izbio ratni sukob u BiH, da tada dolazi do pogoršavanja tih odnosa među stanovništvom zbog prisustva Vojske Jugoslavije (VJ) i policije koji su došli, jer se Bukovica u velikoj svojoj dužini graniči sa teritorijom BiH. Ponavlja da je radio prije 1992. godine u Sarajevu skoro 15 godina, da je ostao bez posla i da je povremeno dolazio da obiđe roditelje u selu Čerejevci, gdje mu je živio brat. Da se u blizini njihove kuće nalazi mjesto Meljana, gdje je bila smještena VJ koja bi kontrolisala situaciju na ovom terenu. Njihov zaseok ima četiri naseljene kuće po prezimeni Durgut, pet kuća je napušteno.

Da su na početku upoznati od VJ da sarađuju sa njima i da će sve biti u redu, a nakon što je došlo do ubistva oca i sina Muslića, da su se odnosi kod mještana Bukovica, posebno kod Muslimana, promijenili. Počeo je strah među licima i počele su nakon toga svakodnevne kontrole na području Bukovice...

.... Kada je čuvao ovce na oko 300m od kuće na livadi, došlo je više policajaca među kojima je bio i Šubarić ovdje optuženi, a poznao je među njima Ostojić Lala, zatim Zindović Gorana i njih oko 10-15 koji su u žuto-zelenim uniformama došli kod njega i pitali ga, pošto je jedno od lica izvadilo crveni blok, da li poznaje Durgut Ismeta. Da im je on rekao da on nije Ismet, da takvo lice ne postoji, na šta ga je lice udarilo s leđa, a onda

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik
sa glavnog
pretresa u
predmetu Ks.
br. 9/10, od
21. septembra
2010. godine.

reaguje Šubarić, koji ga udara sa rukama i palicom-pendrekom koji je imao u ruci u predjelu grudnog koša i to više puta, da bi mu rekao gdje se nalazi lice Durgut Ismet. Da niko osim policajaca nije ovo posmatrao. Ističe da je tu bio komandant Zindović, koji je imao naramenice i na njima dvije zvjezdice, te se tek tada upoznao sa takvim činovima u policiji. Ističe da je tu bio šikaniran i maltretiran od strane prisutnih, a u tome je prednjačio Ostojić Lale. Ističe da on nije primijetio da se u ovoj grupi nalazi Svrkota Slaviša, niti je primijetio uopšte njega u ovoj grupi lica. Da su ga pitali oko oružja lica koja borave na području Bukovice, gdje se nalaze lica muslimanske nacionalnosti i da li su u zelenim beretkama i drugo vezano za njihov pristup zelenim beretkama. Da je imao povrede u predjelu grudnog koša i butine, jer ga je neko udario s leđa i misli da je to uradio Ostojić Lale, jer ga je udario nogom obivenom u čizmu. Tog dana optuženi Šubarić nije imao pušku, samo je imao vaspitnu palicu-pendrek i da ga je tjerao da pjeva "Druže Tito mi ti se kunemo" i "Ide Mile lajkovačkom prugom". Nakon što ga je jedan udario nogom, rekao mu je da bježi i na tome se sve završilo. Optuženi Šubarić i ostali su produžili za susjedno selo Vukšići.

... Da je imao vidnih povreda i to u predjelu butine od desne noge koju je zadobio od njemu nepoznatog policajca, jer je bio u grupi više policajaca, da ga je nepoznati policajac udario šljemom u predjelu lica po desnoj strani, te da je imao problema s ishranom jer nije mogao da koristi vilicu na pravi način i povredu u predjelu grudi, koju mu je nanio optuženi Šubarić pendrekom. Nije imao vidnih povreda od tog udarca od strane Šubarića, ali je osjećao mučninu i teško disanje.

Osman^{*}
Durgut

Dobro se sjeća 1. oktobra 1992. godine, kada je došlo više lica kod njegove kuće i to rezervista i civila, da se najprije odazvao na poziv Tahirović Rasima da izađe iz kuće što je i uradio. Sjeća se da su ga ova lica odvela na oko 60 m od kuće i da su ga oko 30 lica rezervista i civila tukli nogama obuvenim u vojničke čizme, po čitavom tijelu i glavi, da je bio čitav krvav. Da je u vezi ovog pretresan kod njegove kuće, a tražili su oružje od njega i pušku, da je sniman od strane jednog lica iz pljevaljske policije. Da ga u blizini kuće nijesu tukli optuženi Svrkota i Šubarić, a nakon što je bio čitav krvav, i rekao da će im kazati gdje je puška, da je došao do kuće, da je bio čitav krvav, pa su njegova supruga i djeca plakali vidjevši ga u kakvom stanju se nalazi. Da je nakon toga rekao gdje je puška, koja mu je uz potvrdu policije oduzeta, a o pretresu je sačinjen zapisnik koji je potpisao. Nakon ovoga je bio odveden u selo Buđevići, gdje je doživio velike neprijatnosti. Tu mu je optuženi Svrkota ispalio jedan hitac iz pištolja i pucao iznad glave i da zbog toga on nije mogao da čuje 3-4 dana jer mu je uvo bilo potpuno zaglunjelo.

Ističe da su u Buđeviće njega propeli na karoseriju od kamiona u kojoj se nalazilo više lica i to među njima Stovrag Himzo, Durgut Idriz, Drkenda i druga lica, pa je neko od prisutnih rezervista rekao da Stovrag Himza ne vode prema Pljevljima, već su ga skinuli sa kamiona i rekli mu da trči pa kad je počeo da trči da su iznad njega rezervisti VJ i policije pucali sa puškama iznad glave. Da su nakon Buđevića oni otišli prema Pljevljima, s tim što su ga u kamionu tukli rezervisti po glavi i tijelu, govoreći mu da se krsti, da pjeva četničke pjesme "od Topole do Topole", a morao je i da drži podignutu ruku sa tri prsta. Isto tako su ga vezali za navedeni kamion iako je bio krvav i za vrijeme dok se nalazio u kamionu i to po licu. Nakon ovoga su ga povelili za Pljevlja, gdje su ga stavili u samicu, a onda ga povelili na saslušanje, gdje ga je

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, Ks.
br. 9/10, 26.
oktobar 2010.
godine.

tukao jedan visoki plavi čovjek i da je bio čitav modar i krvav po glavi i tijelu. Da su ga nakon toga opet pritvorili, bilo mu je suđenje u vezi puške, bio je osuđen u Pljevljima na kaznu zaptvora, a u trajanju od 6 mjeseci koju je izdržao u zatvoru u Bijelom Polju. Nakon toga je otišao za Tursku gdje su se nalezili članovi njegove porodice.

Oštećeni Osman daje jedno pojašnjenje, a to je da su ga ispred njegove kuće i na livadi gdje su ga odveli od kuće rezervisti VJ i policije tukli, ali da ga tu nije tukao optuženi Svrkota. Da ga je optuženi Šubarić počeo tući od momenta kada je pokazao gdje se nalazi puška i da je tek tada počeo da ga tuče Šubarić po nogama, sa nogama obuvenim u čizme, sa ostalim rezervistima, ali ne i Svrkota. Kada je došao kući, potpisao je potvrdu o predaji oružja, ne zna da li je to potpisao optuženi Šubarić. Da je njegova kuća od sela Čerijenci udaljena 2km od Buđevića, da su ga povelili do Buđevića, a zatim se vratio do kuće, jer je trebao da preda pištolj njegovog zeta koji se nalazi u štali gdje se nalazila njegova stoka. Nakon što je predao taj pištolj vratili su ga pješke prema Buđevićima. Da su ga kada je išao od Buđevića prema kući tukli rezervisti po nogama, nogama obuvenim u čizme, te i danas ima zdravstvenih problema sa nogama. Na ovoj relaciji ga nijesu tukli Svrkota i Šubarić. Ističe da ga je optuženi Svrkota kada su bili u blizini Pljevalja udario dva puta nogom obuvenom u čizmu i da ga više nije udarao, ali je u kamionu puštao guslarske pjesme i, osim što je ispalio hitac iz pištolja iznad njegove glave u Buđevićima, da njega više nije tukao optuženi Svrkota. Tukao ga je Svrkota zato što nije znao da pjeva četničke pjesme. Što se tiče ponašanja optuženog Šubarića, ističe da ga je on tukao sa rezervistima na livadi ispred kuće kada su išli pješke, a da ga je tukao kada je bio sa još nekoliko mještana koji su bili na karoseriji kamiona. Optuženi Šubarić ga je udario više puta nogama i laktovima u predjelu glave, odno-

sno tijela i leđa. A tukao ga je zato što oštećeni nije znao da se krsti i da pjeva četničke pjesme. Da su na karoseriji kamiona bili Drkenda Rasim, Hamko Vukas, misli da je bio sa njima i Babić Šemso, a nije vidio da su ova ostala lica bila tučena od rezervista i navedenih lica oko maltretiranja i tučenja u zgradi policije u Pljevljima, kako je naprijed iznio. Da sada živi u Sarajevu, a da su mu kuća i objekti uništeni, ali da može slobodno da se vrati na imanje. I dalje ima dobre odnose sa komšijama. Ne može da se izjasni koja su ga sve lica tukla osim Svrkota i Šubarić.

Zlatija*
Stovrag

Svjedokinja navodi da se njeno selo Lukšići nalazi u blizini državne granice Crne Gore prema BiH. Da su odnosi između mještana Bukovice bez obzira na naciju i vjeru bili odlični prije ratnih dešavanja u BiH, a da su se isti poremetili nakon početka rata, jer je na tom području gdje ona živi blizu granice bilo mnogo vojske. Da je njen suprug Himzo u to vrijeme, prije vješanja, imao oko 65 godina, da je radio, da je bio dosta jak i da nije imao nikakvih psihičkih problema. Da je od strane Vojske Jugoslavije (VJ) i policije polovinom aprila 1992. godine izvršen popis svih stanovnika Vukšića i drugih sela iz Bukovice i prozivka po spisku je vršena u blizini njihovog sela Vukšići, u mjestu zvanom Begova Luka.

Ja nijesam išla na to zakazano mjesto radi prozivke, već je išao moj suprug, i rekao mi je da su tražili od svih popisanih muških lica, da donesu oružje ukoliko ga posjeduju da ne bi bili krivično gonjeni. Ja znam da moj suprug Himzo nije imao niti pištolja, puške ili nekog drugog oružja, bilo bombe ili slično, ali znam da je bio dosta uznemiren...

* Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, Ks.
br. 9/10, 26.
oktobar 2010.
godine.

Ističe da kod nje VJ i policija nije dolazila, a da su vršili pretres njene kuće, ali nijesu ništa našli. Nju i njenu kćerku Šazu, djevojku od 25 godina, niko nije dirao.

Ja sam za čitavo vrijeme sjedjela kod kuće, bila domaćica i čuvala stoku, i ne znam šta je bilo sa Himzom, a znam da je jednog dana, u aprilu 1992. godine, i to predveče, čitav dan bio odsutan i rekao mi da mora da stvori neko oružje i da ga preda policiji, jer to od njega traže, pa ne zna šta će da učini. Bio je potresen i izuzetno uzbuđen, javio se u kući meni i kćerki, a onda se izgubio. Sjutradan sam ga našla obješenog, i to na jednoj visokoj jabuci, a tek četvrti dan je skinut kada su došli nadležni organi. Niko nije htio od mještana da ga skine, da ga sahrani na uobičajen način, već je sahranjen tek kada su ga skinula službena lica.

Himzo*
Tahirović

Ja sam rođen u selu Čejrenci, mjesna zajednica Bukovica, koja pripada opštini Pljevlja, i tu sam živio sve do početka novembra 1992. godine, kada sam ja sa svojom porodicom, kao i drugi mještani mog sela, protjeran od strane vojske i paravojnih formacija ("Arkanovci", "Šešeljevci"). Inače, želim istaći da su u mom selu živjeli stanovnici muslimanske nacionalnosti, a nekih pola kilometra udaljeno od mog sela nalazi se selo Meljena, u kojem je bilo nastanjenosrpsko stanovništvo. Posebno želim istaći da su mještani mog sela i mještani sela Meljena uvijek bili dobre komšije, nikada nije bilo nikakvih sukoba s obzirom da smo različitih nacionalnosti. Po početku izbijanja ratnih dejstava na području Bosne i Hercegovine, naglo se počela pogoršavati situacija i u Crnoj Gori, a takođe i na prostorima gdje sam ja živio.

* Tužilaštvo-
Tužiteljstvo
BiH u Sarajevu,
Zapisnik o
saslušanju
svjedoka, Ktz.
109/07, 28.
septembar
2007. godine.

Naime, negdje krajem maja ili početkom juna mjeseca 1992. godine, u jutarnjim satima, u moje selo su došli pripadnici UŽičkog korpusa, te paravojne formacije ("Šešeljevci" i "Arkanovci"), a to znam jer su se oni tako predstavili, bili su obučeni u maskirne SMB uniforme, jedni su imali šajkače na glavama na kojima su bile kokarde, a drugi su nosili obične vojne kape sa petokrakom, i svi su bili naoružani automatskim oružjem (puškama i pištoljima). U to vrijeme zajedno sa mnom u mojoj kući živjeli su moja supruga Hajra, moj sin Rasim, njegova supruga Ferida i njihovo dvoje maloljetne djece. Osim mene, u selu su još živjeli i Durgut Osman sa svojih dva, tri člana porodice koliko se sjećam, Osmana-gić Šaćir, koji je imao pet ili šest članova svoje porodice, te Osmanagić Ismet, koji je imao tri člana porodice. Odmah su nam se obratili riječima: „Selite se odavde, ovdje vama više nema života“. Niko od nas prisutnih nije smio ništa reći, pa je odmah nekoliko pripadnika tih paravojnih formacija mog sina Rasima odvelo od kuće negdje oko 300 m, pa je za Rasimom odmah pošla moja supruga i Rasimova žena i jedan od tih vojnika je mojoj supruzi stavio cijev od puške na grudi i rekao: „Sad bih ja tebe ubio, ali ne mogu da poganim me-tka“. Ona se potom morala vratiti do kuće, a oni su onda mog sina počeli tući i nakon nekih 15-ak minuta ponovo je moja supruga otišla do mjesta gdje je Rasim tučen i dovela ga kući i odmah sam vidio da je krvario u predjelu nosa, a pošto smo ga skinuli, sav je bio u masnicama. Onda smo mi zaklali je-dnu ovcu i mog sina Rasima nekoliko dana zamotavali ovčijom kožom s namjerom da mu se izvuku masnice koje je za-dobio tom prilikom.

Koliko se ja sjećam, nakon nekoliko dana nakon što su pretukli mog sina Rasima, pripadnici paravojnih formacija su pretukli i Osmana Durguta. Naime, njegova kuća je nepunih 100 metara udaljena od moje kuće i ja sam čuo jauke iz nje-

gove kuće i pošto sam otišao njegovoj kući, vidio sam Osmana, koji je imao vidne ozlijede u predjelu glave i bio je sav u masnicama, i rekao mi je da su ga pripadnici paravojnih formacija pretukli. Poslije toga niko od mještana mog sela više nije tučen.

Nakon nekoliko dana, čuli smo da se u selu Vukšići objesio Himzo Stovrag, i da je to uradio najvjerovatnije od straha i pritiska od pripadnika vojske i paravojnih formacija, te da su u isto vrijeme u selu Madžari, u toku jedne noći, ubijeni Hajro Muslić i njegov sin Ejub Muslić, ja ne znam ko ih je ubio.

Tako je vrijeme prolazilo, naizmjenično svaki dan su se mijenjali vojnici i pripadnici paravojnih formacija, koji su najvjerovatnije išli na ratište prema Goraždu i vraćali se, niko nas nije tukao, mi smo u tom periodu obrađivali i zemlju i tražili način da napustimo selo i pređemo do Pljevalja. Negdje u oktobru 1992. godine, u selu sam sreo komšiju po prezimenu Srdović, iz sela Meljena, i pitao ga na koji način bismo se mogli prebaciti do Pljevalja, na što mi je on odgovorio da je jedino prevoznik Simo Barak i da će mu on poručiti da dođe da nas prebaci do Pljevalja. Tako je i bilo, pa smo moja porodica i ja, kao što sam ranije istakao, početkom novembra 1992. godine napustili selo i preselili se u Pljevlja. Napominjem da tom prilikom ništa od stvari nismo mogli ponijeti sa sobom osim nešto malo garderobe.

...

Napominjem, dok smo bili u selu u periodu prethodno navedenom, pripadnici tih paravojnih formacija su zapalili nekoliko napuštenih kuća, a po izlasku iz sela zapaljene su i preostale kuće. Negdje polovinom 1998. godine otišao sam do svog sela i tom prilikom sam naišao na stravičan prizor,

jer je sve bilo popaljeno i srušeno, a poslije nikada više tamo nisam išao.

Ja nijesam prepoznao nikoga od pripadnika paravojnih formacija koji su tukli mog sina, niti sam prepoznao bilo koga od pripadnika vojske i paravojnih formacija ko je tom prilikom dolazio u moje selo.

.....

Ne mogu da kažem ko je tukao mog sina, niti je on znao niti ja znam, samo znam da je u pitanju bila vojska.* Međutim, ne mogu da kažem ni koja vojska, da li je to bila Vojska Jugoslavije, jer je tu bilo vojske iz Užica, tzv. Arkanovci. Bila je pucnjava zbog koje smo morali da bježimo u zbjegove. Jedna vojska nas je izvodila iz kuća, a druga vojska je vršila pretres kuća.

...

Niko nam ne brani da se vratimo u selo. U dobrim smo odnosima sa pravoslavnim življem prije i sada. Samo je bio problem vojska.

* Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
saslušanju
svjedoka u
predmetu Ki.
br. 1/07, od 8.
februara 2008.
godine.

Veselin*
Veljović

Da je on sredinom oktobra 1992. godine raspoređen za komandira policije u Pljevljima i ostao je do 22. decembra 1995. godine u istom svojstvu. Ističe da je stanje u opštini Pljevlja, uključujući Bukovicu u vrijeme njegovog dolaska bilo dosta teško, jer su bila neka dešavanja u samoj Bukovici i u Pljevljima uslovljeno ratnim dejstvima, s obzirom da je Bukovica prostran i širok teren koji se graniči sa BiH i Republikom Srpskom; da je po dolasku zatekao rukovodioce koji su obavljali svoje poslove i neko je vreme bilo potrebno da snimi stanje na terenu, pa nije odmah preuzeo komandnu dužnost. Tek nakon snimljenog stanja je aktivno preuzeo rad i zadatke za koje je bio postavljen.

Ističe da od optuženih on jedino poznaje Svrkotu i Šubarića, dok ostale ne poznaje. Ističe da su sve radnje koje je preduzimala policija bile u skladu sa pravilima službe, a to se odnosilo i na optužene Svrkotu i Šubarića. Ističe da je u tom periodu bila ugrožena sigurnost kako stanovništva pravoslavaca, Crnogoraca i Srba, tako i Muslimana i Bošnjaka, a sve u okruženju Bukovice, s obzirom da su nastojali posebno iz Republike Srpske da prenesu težište ratnih dešavanja u pravcu Prijepolja i dalje prema Srbiji, pa je tu uložen veliki napor da se sačuva mir i bezbjednost građana.

Moram istaći da je služba imala problema i oko paravojnih formacija iz BiH, koje su upadale, što je uticalo na pojačan strah i sigurnost za čitavo stanovništvo Bukovice. Kada kažem paravojnih formacija, mislim na formacije kako srpske, tako i muslimanske, i sve je to spriječeno zahvaljujući profesionalnom i odgovornom radu koji je preuzimala policija u dobroj saradnji i organizaciji sa pripadnicima tadašnje vojske Srbije i Crne Gore. Zadatak policije je bio da radi u duhu smirivanja situacije bezbjednosti regiona, tako da niko od straha od policije nije imao razloga da se seli ili da ne vje-

* Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik
sa glavnog
pretresa u
predmetu Ks.
br. 9/10, od
7. decembra
2010. godine.

ruje policiji, koja je radila na osnovu propisa. Sve intervencije koje su vršene u Bukovici su vršene na osnovu operativnih podataka ili saradnje stanovništva Bukovice sa muslimanskim stanovništvom iz Bosne ili srpskog stanovništva Srba iz Republike Srpske. Dakle, sve policijske radnje su vršene u skladu sa pravilima službe.

Da bi potkrijepio prednje iznijeto, moram istaći slučaj kada je bilo kidnapovano nekoliko lica, Muslimana, koji su odvedeni u Čajniče i zatvoreni, ali sam preko svojih ljudi iz policije i službom koja radi po tim pitanjima, ličnim zalaganjem, doprinio da pođu u Čajniče i da ta lica dovedu u Crnu Goru. Na taj način je spriječeno sigurno od neželjenih posledica, jer nije bila isključena mogućnost da ta lica budu ubijena. Ja sam nastojao sa svojom službom da spriječim naoružavanje formacije u Crnoj Gori, kao i ulazak paravojnih formacija iz Republike Srpske ili BiH, bilo da se radi o Srbima ili Muslimanima, a posebno gdje je bilo sprječavanje ulaska sprske ili muslimanske nacionalnosti.

Što se tiče optuženih koje poznajem, rekao sam da su to Svrkota i Šubarić. Mogu reći da su ta lica obavljala poslove profesionalno, savjesno i odgovorno i po pravilima službe. ... Ja ne isključujem mogućnost pojedinačnog prekoračenja od pojedinih policajaca, ali u tom pravcu nemam nikakvih saznanja koji bi to potkrijepili. Tokom pretresa zbog dojave da pojedinci imaju oružje, da se izvrše pretresi ili pojedine službene radnje oko slučajeva koji su se rješavali, u tom periodu je bilo ubistava, teških krivičnih djela i krađa i dr, a mislim lično da je policija CB Pljevlja, u saradnji sa Vojskom Jugoslavije (VJ), dala izuzetan doprinos stabilizaciji i bezbjednosti stanja na području Bukovice i Pljevalja, što je rezultiralo time da je sačuvan mir, pa konačno i odnos susjedstva između svih mještana, bez obzira na njihovu vjersku ili nacio-

nalnu pripadnost. Sva krivična djela, za koja smo mi smatrali sa osnovom da su izvršioци to učinili, bila su procesuirana kod nadležnih organa, a pomenuću slučaj Majoša, koji je ubio jedno lice muslimanske nacionalnosti, i odmah je uhapšen i predat nadležnim organima na dalji postupak.

Policija je imala dobru saradnju sa VJ, a ona se ogledala na operativnom nivou. Postojala je profesionalna radna povezanost i saradnja, jer je policija radila poslove iz svoje nadležnosti, a VJ iz svoje, pa se niko nije miješao u nadležnost bilo VJ, odnosno policije. Zadatak VJ je bio da očuva granicu prema BiH i Republici Srpskoj, ali je VJ imala i nekoliko bezbjednosnih punktova u dubini prema širem području Bukovice i čuvanju putnih pravaca kako ne bi došlo do nekih situacija koje bi poremetile bezbjednost na tom području.

Dalje na pitanje ističe: Ja se ne mogu sjetiti možda nekih zajedničkih akcija policije i VJ, ali mogu da potvrdim da sam u nekoliko slučajeva učestvovao na terenu Bukovice kada su bile aktivnosti oko pretresanja kuća i objekata, bez obzira na nacionalnost, s tim da su sve preduzete radnje vršene po pravilima službe, da su napravljeni zapisnici, a o svim stvarima i predmetima su izdavane potvrde od strane nadležnog službenika. Još jedan put ističem da ne isključujem mogućnost da u nekim akcijama u kojima je bila uključena policija, nije bila i VJ. Tvrdim da nijedan od policajaca, koji su učestvovali u akcijama pretresa kuća mještana na području Bukovice, nije maltretirao, tukao ili zlostavljao lica u čijim se objektima vršio pretres; da mi se niko od građana ili mještana Bukovice ili šireg reona Pljevalja nije žalio na ponašanje Šubarića i Svrkote. Dalje ističe da policajca ne sleduje formacijski u naoružanju bomba, pa stoga nijedan policajac nije zaduživao rasprskavajuća sredstva.

Na pitanje punomoćnika oštećenih, navodi: Ne mogu se tačno sjetiti koliko je bilo lica koja su zarobljena i odvedena u Čajniče, ustvari kidnapovana, ali poznata mi je među njima jedna starija žena i to je vjerovatno Bungur Sejda. Zbog protoka vremena se ne mogu sjetiti prezimena tih lica koja su bila zatvorena u Čajniče.

Meni je poznat slučaj vješanja Stovrag Himza. Za policiju je taj slučaj bio jasan, da se radi o vješanju, i da se nije radilo ni o kakvom prestrašivanju tog lica, niti je bio tučen ili maltretiran od strane VJ ili policije prije nego što je uradio taj čin, već kao svako dešavanje, jer se vješanja dešavaju u svim sredinama i krajevima.

Meni je lično poznato da je bilo otuđivanja stvari od lica muslimanske nacionalnosti prema pripadnicima istog naroda i mi smo osjetili takve pojave, jer smo vraćali takve stvari, a radilo se o dragocjenostima i dr. Meni ništa nije poznato oko slučajeva Drkenda Hilmo, niti slučaj lica Džaka Bijela. Meni nije poznato o slučaju ubistva Musića.

Dalje na pitanje odgovara: što se tiče informacija PJ Pljevlja od 20. avgusta 2007. godine, to je informacija o aktivnostima službe bezbjednosti koje su preduzimane u tamo navedenom periodu. ... Napominjem da je stanje u Pljevljima u junu i avgustu 1992. godine bilo izuzetno teško i napeto, s obzirom da su posebno pečat ostavile paravojne prosrpske formacije, pa je služba bezbjednosti preuzela sve aktivnosti i zahvaljujući tome sačuvan je mir u Pljevljima i Bukovici. Na punktu policije u mjestu Šule bačena je bomba što je komplikovalo bezbjednosnu situaciju.

Na pitanje branioca optuženih, navodi: u području Pljevalja je bilo pored redovnih policijskih formacija u CB Pljevlja i dio

Specijalne savezne brigade iz Beograda, dio snaga jedinstvenog MUP-a iz Podgorice i dio ljudstva iz interventnog voda iz Bijelog Polja, koji je radio na području sjevera. Njihovo prisustvo u Pljevljima je bilo u vidu ispomoći, jer zbog složenosti situacije u Pljevljima zatečeni broj lica nije bio dovoljan da tu situaciju smiri. ... Ja odgovorno tvrdim da prema licima bošnjačko - muslimanske nacionalnosti sa područja Bukovice nije vršen nikakav pritisak, niti bilo kakve aktivnosti da se oni zastrašuju ili pak stvara psihoza za njihovo prinudno iseljavanje sa sela. Vršena su iseljavanja muslimanskog stanovništva prema Sarajevu, Goraždu ili Pljevljima ili u pravcu Turske, ali sve na osnovu njihove dobrovoljne odluke ili slobodne volje.

Meni je poznato da je služba policije prema potrebi vodila evidenciju o ukupnom broju stanovnika Bukovice, ali ti su podaci dobijeni od mjesne kancelarije. ... Ja odgovorno tvrdim da policija u vrijeme koje se navodi u optužnici nije bila remetički faktor, već naprotiv, da je bila faktor stabilnosti na tom području, kako sam naprijed istakao. Na pitanje branioca, ističe da policija u to vrijeme nije dužila sablje, kao što ni to ne čini sada. Nemam saznanja da je bilo ko od ovih optuženih učestvovao u kidnapovanju lica muslimanske nacionalnosti i odvoženju u Čajniče. Nikada nije donijeta na bilo kojem nivou odluka, mislim na nivou opštine Pljevlja ili većem nivou Republike, da se utiče da se Muslimani, Bošnjaci iz Bukovice, sele, odnosno napuštaju svoje ognjište. Ja sam za period službovanja u Pljevljima imao prilike da budem prisutan na području Bukovice u akcijama koje je sprovodila policija kada sam procijenio da treba da idem, a u većini slučajeva su išli moji saradnici. ... Nikada policija nije, u tim akcijama koje je sprovodila na području Bukovice, upala pod oružanom paljbom. Ja nikada nijesam vidio da je prilikom izvršenih pretresa kuća pucano iznad lica kod kojih je vršen pretres objekata,

da im je prinošen pištolj ili da im je priječeno sa oružjem. Za svako korišćenje oružja ili potrošenog metka morao je da se piše izvještaj i u koju svrhu je isti upotrijebio.

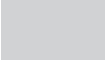
Na pitanje optuženog Svrkota Slaviše, navodi: Ja nikada nijesam čuo pucanje prilikom izvršenih akcija u kojima je vršeno pretresanje objekata, bilo pojedinačno ili da se radi o rafalnom oružju, niti sam vidio da je bilo ko maltretiran od lica, a nisam vidio ni kod tih privedenih lica bilo kakvu vidnu povredu na licu ili drugo.

Na pitanje optuženog Šubarić Radomana, ističe: nijesu tačni navodi bilo kod lica, pa ni lica koje se označava kao Durgut Idriz, da je svjedok (V. Veljović) bio prisutan pretresu kuće Durgut Idriza, gdje bi to lice odveo Šubarić iza štale, da bi ga tukao ili na bilo koji način šikanirao.

Na pitanje predsjednika vijeća, ističe da njemu nije poznat slučaj Durgut Osmana da je uopšte tučen u prostoriji zgrade policije u Pljevljima, niti da je bilo predstavke tog lica na ponašanje tih lica koji su učestvovali. U vremenu dok sam ja radio u Pljevljima nije uopšte bilo nikakvih primjedbi, ni pritužbi na optužene Svrkotu i Šubarića.

Dalje na pitanje ističe: u periodu od oktobra 1992. do 22. decembra 1995. godine, dok sam ja bio komandir policije kod CB Pljevlja, prilikom pretresa kuća Muslimana na području Bukovice, odgovorno tvrdim da od strane MUP Pljevlja i pripadnika istog, a radi pronalaska oružja, nije bilo nehumanog postupanja nad Muslimanima, Bošnjacima, nijesu vršene torture i nasilje, niko nije tučen da bi predao oružje, a provjere su vršene u cilju dojava koje su bile oko držanja nedozvoljenog oružja, bez obzira da li se radilo o muslimanima ili srpske ili crnogorske nacionalnosti. Ni u drugim aktivnostima nije bilo

nehumanog postupanja, bilo radi provjere da li lica muslimanske nacionalnosti učestvuju na strani zelenih beretki ili dopremanju hrane, jer niko nije vrijeđao tjelesni integritet ili zlostavljanje ili stvaranje psihoze za iseljavanje muslimana iz Bukovice, jer sam prije u slobodnom izlaganju govorio da su se iz Bukovice iseljavala i lica srpske i muslimanske nacionalnosti. Dalje na pitanje, što se tiče države Crne Gore, paravojnih formacija na području Bukovice nije bilo da bi država dozvolila aktivnosti takvim formacijama. Dakle, formacija je bilo u Republici Srpskoj i BiH.

KALUĐERSKI LAZ

1999

Brahim*
Ljajić

Ja sam 1999. godine radio u „Gornjem Ibru“, preduzeću u Rožajama, i putovao sam iz Kaluđerskog laza i tokom marta i aprila 1999. godine. Tako sam i tog 18. aprila 1999. godine došao sa posla i nalazio se u svojoj kući u Kaluđerskom laz. Te godine od kada je počeo rat, ja sam, odlazeći na posao i vraćajući se sa posla, sretao grupe vojnika Vojske Jugoslavije. Pozdravljali smo se međusobno i nije bilo nikakvih neprijatnosti. Viđao sam pripadnike te vojske i na obroncima sela prema šumi, lijevo iz pravca dolaska u selo. Viđao sam dim vatri koje su ložili na ivicama šume, a pogotovo ovih dana oko 18. aprila 1999. godine, kada je bilo hladnije vrijeme.

Dok sam bio u svojoj kući tog 18. aprila, sa ostalim ukućanima, bilo nas je oko 15, začuo sam pucnje, pa sam sa prozora pogledao u pravcu mosta, daleko, možda 100-120 metara od moje kuće, i vidio sam kako gine petoro, a biva ranjeno još dvoje, među kojima i moj sin Musa, tada star 15-16 godina, rođen dakle 1981. godine. Drugi ranjenik bio je stariji čovjek sa Kosova. Za tog ranjenika sam čuo da je poslije ubijen u kući Jašara Ljajića koja je udaljena oko 40 metara od ovog mosta gdje su svi poginuli.

Među poginulima je bila jedna žena. Međutim, ta žena je takođe bila obučena u pantalone i imala je kapu na glavi. Jedan od ovih koji su poginuli je pao u vodu, a ostalih četvoro jedan blizu drugog. Poginuli su pored samog mosta na Crnji. Bila je dnevna vidljivost i pravac je bio potpuno pregledan. Vidio sam sve ovo kao na dlanu, jer je imalo još oko sat do sat i po do noći. Dakle, ja sam sve gledao sa prozora okrenutog u tom pravcu. Kada je počela pucnjava, vrijeme je bilo bez padavina i vidljivost dobra. Nešto kasnije, nakon što je prestala pucnjava, počeo je padati snijeg i pao je oko 20 cm, a već sjutradan je ponovo okopnio. Upravo se sjećam kako je

* Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, Ks.
br. 1/08, 30.
septembar
2009. godine.

snijeg pokrio tijela poginulih, a crvenio se od krvi. Ja nijesam vidio kako je ranjen moj sin Musa, ali malo pošto je prestala pucnjava iste noći „djeca iz sela“, koja su se takođe tada našla kod mosta, kao i moj Musa, kazali su da je Musa ranjen dok je bježao prema kući Jašara i da se nalazi u kući Jašara Ljajića. Ja nijesam smio odmah izaći iz kuće, ali sam tokom noći otišao za Musu i doveo ga svojoj kući. Protekao je i naredni dan, dakle 19. april 1999. godine. Musa se svo vrijeme nalazio u mojoj kući, a ja nijesam smio da ga transportujem prema Rožajama. Upravo je 19. aprila 1999. godine došao onaj što se predstavio kao Ojdanić i ljutito mi se obratio, riječima: „J.... ti sunce, zašto mi nijesi dao dijete da ti liječim?“. Ja sam tom što se predstavio kao Ojdanić rekao da nemam povjerenja dati svoje dijete. Međutim, Burzan koga sam pominjao, član tadašnje Vlade, došao je kolima pred moju kuću, sam bez igdje ikog drugog, i tražio mi da mu dam Musu da ga povede u bolnicu u Berane. Ja sam poslao Musu na liječenje u Berane po tom osnovu. Leševi poginulih stajali su sve do 19. aprila 1999. godine ispred noći, kada je došla grupa vojnika i izvršila utovar na kamion kiper. Ja sam to gledao sa prozora svoje kuće, nijesam izlazio iz kuće, niti su vojnici ulazili u moju kuću, tako da sam ja posmatrao sa prozora kako su oni utovarili tijela poginulih na žuti kamion. Tada je bilo prisutno oko 20 vojnika. Nijesam mogao da raspoznam da li je bilo oficira među njima. Takođe mi je poznato da su u kući Jašara Ljajića smještena dva ranjenika - jedan lakše, a jedan teže ranjen. Kada je 19. aprila 1999. godine došla vojska da utovari leševe, ušla je u kuću Jašara i jednog od ovih ranjenika je zatekla umrlog, a onog lakše ranjenog su ubili tu na licu mjesta i, takođe, natovarili na kamion. Leševe na kamionu su pokrili nekim ćebadima i sunderima.

Pošto je tokom slobodnog izlaganja ovaj svedok izjavio da prije 18. aprila 1999. godine vojska nije ulazila u selo, već da

je primjećivao okolo i srijetao uz put, a imajući u vidu kako je konstatovano na zapisniku pred istražnim sudijom, svjedok se izjasnio: "Pogrešno sam se izrazio. Tvrdim da su vojnici dolazili radi pretresa kuća i ulazili u Kaluđerski laz i prije 18. aprila 1999. godine". Takođe, u pogledu okolnosti da li je dva dana i dvije noći mogao ili ne „uzeti svog sina Musu“, svjedok je odgovorio: "Mislim da tako nikada nijesam izjavio. Činjenica je da sam iste noći kada je ranjen, Musu uzeo iz kuće Jašara, a nakon što je prestala pucnjava". Čudi se ranije konstatovanom koja bi to vojska mogla biti i tvrdi „koja drugo osim Jugoslavije“. Vezano za to da li je njegov sin, oštećeni Musa Ljajić nosio hranu i vodu izbjeglicama, svjedok je ovom prilikom izjavio: "On se nalazio tu, po selu, kao svako dijete, nije tačno da je nosio vodu i hranu".

Na pitanje zamjenika specijalnog tužioca, odgovorio je: "Nikada nikom nijesam dao izjavu koju bih potpisao u nekom svojstvu, a da me pri tom saslušava neki oficir. To isključujem."

Onom prilikom kada su vršili pretres moje kuće, a to je bilo prije 18. aprila 1999. godine, onda kada su našli u kući 1000 kg brašna i pitali me zbog čega će meni tolika količina, a ja sam ustvari morao imati toliko, jer smo se snabdijevali godišnje, od zime do zime, i imao sam 15 članova u kući. Tom prilikom me jedan vojnik udario otvorenom šakom po licu, ošamario i šutnuo čizmom u potkoljenu. Ja sada osjećam posljedice ovog šamara tako što mi je oslabljen sluh. Takođe, taj vojnik me tada opsovao i zato sam izjavio da je ponašanje vojske bilo nepristojno.

Nikada nijesam saznao ime nekog vojnika ili starješine VJ koji je bio tog dana u Kaluđerskom laz. Pucnjava koju sam čuo bila je rafalna i pojedinačna, pomiješana.

Kada sam saslušan pred istražnim sudijom ovog suda, u sudu u Rožajama 14. juna 2007. godine, bio je prisutan tumač, zatim sudija i advokat. Pred njima sam davao izjavu, a lično sam iznosio iskaz kao sada ovdje bez ikakve pomoći tog prevodioca za albanski jezik. Poznajem Huseina Ljajića. Radi se o mom bližnjem rođaku. On je sada pokojni. Naše kuće u Kaluđerskom laz u su različitim strana rječice Crnje, pa time i mosta. Moja kuća je, kada se dolazi iz pravca Rožaja od mosta desno, a Huseinova lijevo. Huseinova kuća je možda oko 40 metara daleko od mosta. Upravo u pravcu šume na strmini iznad Huseinove kuće, ja sam primjećivao pripadnike vojske ranije, prije 18. aprila 1999. godine, a viđao sam ih u blizini seoskog groblja. Viđao sam kako su vojnici zaklonjeni iza ozidanih kamenih zaklona. Skoro 15-20 dana prije 18. aprila 1999. godine, ja sam primjećivao ove vojnike u selu Kaluđerski laz, kada su vršili pretres. A pretres kuće je vršen, čini mi se, 5-10 dana prije 18. aprila 1999. godine. Ove vojnike oko sela viđao sam danonoćno, dakle bez prekida. Redovno sam odlazio na posao u „Gornji Ibar“. Na tim vojnicima sam primjećivao crne kape navučene preko lica i crne polurukavice, ali stvarno sam rjeđe viđao ove sa maskirnim kapama i polurukavicama, dok sam ove uobičajeno uniformisane viđao češće. Ja sam odlazio na posao prema Rožajama oko 6h, a vraćao se oko 16h.

Svakodnevno, nekih 20 dana prije ove pucnjave, prolazile su kroz Kaluđerski laz kolone izbjeglica sa Kosova. Prolazili su blizu ovih vojnika i niko ih nije dirao sve do 18. aprila 1999. godine. Prolazile su brojne izbjeglice upravo ovim putem kroz Kaluđerski laz preko mosta na Crnji, gdje se desila ova pogibija, i nikakvih problema nije bilo. Ja sam vidio lično kako grupe ovih civila nesmetano prolaze. Prije 18. aprila 1999. godine prošle su kolone izbjeglica, civila, žene, djece, staraca, sa prtljagom koji obično nose izbjeglice.

Tog 18. aprila 1999. godine je došla tek prva kolona izbjeglica, jer prije toga nijesam primijetio prolazak izbjeglica. Ja sam vidio kada je ova grupa izbjeglica, njih 20 otprilike, došlo iz pravca Štedima, putem kroz Kaluđerski laz, i vidio sam kada su stigli tu kod mosta. Vidio sam kada su sjeli u blizini barake radi odmora. Moj sin Musa, i još nekoliko djece, prišlo je do mjesta gdje su izbjeglice sjele da odmore i već tih minuta je počela paljba. Iz pravca šume, na brdu iznad kuće Huseina Ljajića, dolazila je vatra, odnosno pucano je sa te strane. Dakle, pucnjava je dolazila iz pravca šume koja se nalazi naspram moje kuće. Pucnjava je počela pojedinačnim pucnjima, pa onda rafalno. Kada kažem pojedinačno da je počela, hoću da kažem da se pucalo sa po jednim metkom sa razmakom tak-tak-tak. Ne znam tačno koliko pojedinačnih pucnjeva. Onda je uslijedila rafalna paljba. Tokom te pucnjave nastala su oštećenja na mojoj kući. Zato sam ja po malo izvirivao na prozor dok je u kući bila vriska. Pošto je prestala pucnjava ostali smo zatvoreni u kući.

Nakon pucnjave preživjeli civili iz grupe izbjeglica su nastavili putem prema Rožajama. Niko od njih, od strane nas mještana, nije uveden u kuću ili slično. Niko od civila nije prišao do ovih poginulih tokom noći, niti svanuća sjutradan. Prvo ko je prišao do leševa su vojnici, i to 19. aprila 1999. godine ispred noći, kada su utovarili leševe i odvezli ih. Vidio sam kada je došla neka komisija, i vršila snimanje i mjerenje leševa i mjesta gdje su bili leševi. Nakon toga, pošto je ta komisija završila uviđaj, vojnici su onim žutim fapom otjerali leševe. Niko od tih iz komisije ili vojnika koji su bili sa tom komisijom za uviđaj, nije ulazio u moju kuću, a takođe tvrdim i da je isto u odnosu na ostale kuće – da nijesu ulazili tog 19. aprila 1999. godine, tako da ja nijesam dao nikakvu izjavu. A da li su tamo sa druge strane sela odakle je pucnjava bila ulazili u kuće, ja ne znam. Dana 19. aprila 1999. godine je

bio moj razgovor sa onim što mi se predstavio kao Ojdanić nešto oko 13h do 14h. Ovaj moj razgovor sa tim Ojdanićem je bio kod mosta gdje su bili mrtvac, a tamo me pozvao sada pokojni Husein Ljajić rekavši da me zove taj Ojdanić. Dakle, tu kod mosta ja i Husein Ljajić smo pričali sa tim što kaže da je Ojdanić. Vidio sam da taj Ojdanić ima nekog pratioca, mladog vojnika, dečka dobro razvijenog koji je psovao sve po spisku. Taj Ojdanić već znavaše da je moj Musa ranjen, a ko mu je rekao ja ne znam, jer ja njemu nijesam pominjao Musu, a on mi kaže zašto mu nisam dao da ga liječi. Tačno je da je Ojdanić tada pitao ko je pucao, a ja sam mu rekao "tvoja vojska". Ojdanić me nije pitao za detalje, a bilo je priče o pucnjava. Potpuno sam siguran da nijesam ništa potpisao pred tim Ojdanićem. Taj što se predstavio kao Ojdanić bio je u vojno obučen. Taj Ojdanić sa pratiocem je došao džipom i sa njim nije bilo druge vojske, a po šumi je bilo puno vojske. Ova dva ranjenika u kući Jašara Ljajića, ja nijesam vidio, niti sam tamo odlazio. Djeca koja su išla po selu su rekla da je jedan teško, a drugi lakše ranjen. Prije nego što su leševi transportovani, ja nijesam ulazio u kuću Jašara. 10-15 dana poslije 18. aprila 1999. godine, kada sam dolazio da obiđem stoku, ušao sam i vidio krv.

Muhamed Ljajić, tada star 10-12 godina, sin Jašara Ljajića, pričao mi je da su vojnici došli i ubili ovog ranjenog muškarca u njihovoj kući. Dakle, ja nemam ličnih saznanja izuzev ovog što sam čuo od Muhameda Ljajića. Po mom uvjerenju, oni što su preživjeli iz ove grupe izbjeglica, to je slučajno i zato što su se sklonili ispod puta, a inače mislim da bi svi izginuli. Grupa izbjeglica prije početka pucnjave nije bila na jednom uskom prostoru, već onako raspoređeni od barake dalje putem prema Štedimu, onako kako su dolazili, a sjeli da se odmore.

Moja kuća i kuća Jašara Ljajića su međusobno udaljene oko 100 metara i prostor je potpuno pregledan, nema nešto što bi zaklanjalo vidik. Po onom kako sam ja čuo, ova dva ranjenika su se našla u kući Jašarevoj nakon što se zadesila ova pucnjava o kojoj sam svjedočio i ponovo kažem da ja to ne znam već sam čuo od „djece iz sela“.

U vrijeme ovog dešavanja 18. aprila 1999. godine Jašar Ljajić nije bio u Kaluđerskom laz u Peći. To mi je poznato lično. U Kaluđerskom laz u bio mu je samo sin Muhamed. Jašar je bio sa ostalom porodicom u Peći, gdje inače i živi tokom zime. Ovaj dečak Muhamed je došao još u početku rata i živio je sam u kući svog oca Jašara u Kaluđerskom laz u. Moj sin Musa je bio ranjen samo jednom. Ranjen je u predjelu desne potkoljenice. Radi se o ustrijelnoj rani, jer mu taj metak koji ga je pogodio još stoji u nozi, jer Musa ima strah od operacije. Sada se Musa nalazi u Americi radi liječenja i nosi to zrno u nozi. Osim te rane, ja sam vidio da je Musa imao još povreda kao da je izboden iglom po cijelom tijelu, pa sam ja ubjeđenja da je pogođen dum-dum metkom. Musa nije zadržan na liječenju u bolnici u Beranama već mu je samo ukazana ljekarska pomoć i ja sam ga poveo kući u Rožaje. Neki ljekar tada u bolnici, ne znam koji, rekao mi je da je bolje za Musu da ga ne ostavljam u bolnicu, a to u smislu da neće osvanuti živ ako ostane. Zašto, to ja ne znam.

Hadži*
Ahmeti

Dana 18. aprila 1999. godine, oko 7h, pošli smo iz sela Lipe, kod Peći, u pravcu Crne Gore, kao pješaci brdskim dijelom u pravcu planine Štedim. Ja sam sa porodicom živio prije početka bombardovanja u Novom selu kod Peći i primoran sam bio da zbog bombardovanja napustim Novo selo i pređemo u selo Lipe. Zbog nedostatka hrane, oskudice, odlučili smo da krenemo prema Crnoj Gori preko planine Štedim.

Nas ukupno 50 ili 51 krenuli smo u pravcu Crne Gore. Osam osoba iz kolone smo nosili. Dakle, nijesu se mogla sama kretati, već je bila potrebna pomoć nas drugih, a jedna osoba je nošena na nosilima. To je bila starica koja se preziva Selmani, a porijeklom iz Dečana. Kretali smo se u koloni, ukupne dužine oko 50 metara, jedni za drugima, a teren je zahtijevao takav način kretanja jedan za drugim. Na čelu kolone sa nosilima smo bili ja i Šerif Brahimaj. Nosili smo ovu staricu koja se preziva Selmani. Za nosilima su išla moja djeca Dardan, Dafina i Kaltrina, životne dobi 7, 9 i 11 godina, zajedno sa svojom babom, mojom taštom Nemkom Brahimaj, koja je rodom iz Rožaja, a udata u Peći. Dalje iza nas su se kretali ostali i ja mogu da se sjetim imena pojedinih lica. Za neka se sjećam samo prezimena i godina starosti i mogu približno reći starosnu strukturu ovih lica. Lično sam po izlasku na brdo i kretanju prema potoku blizu sela Kaluderski laz, preko nekog brzog potoka prenio sve osobe koje su bile u koloni, a nakon kraćeg kretanja smo potom pošli do mosta gdje smo došli da odmorimo i gdje se desio ovaj događaj. Od onih lica čija imena znam, u ovoj koloni bili su četiri brata Brahimaj Šerif, starosti od oko 41 godinu, Mursel, tada oko 43 godine, Džemal, oko 38 godina i Redžep, najstariji od te braće, star od 48 do 50 godina. Sa ovom braćom bili su i njihovi roditelji Musa i Ajmona, a oboje su umrli nakon rata. Sa Džemalom je bila i njegova supruga Nifa i dijete Agim, staro-

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, Ks.
br. 1/08, 4.
novembar
2009. godine.

sti oko dvije godine. Znam da su Agima nosili u naručju, kao i još šestoro njihove djece, od kojih je najstarije bilo oko 12 godina. Sa ovom porodicom Brahimaj su bili njihovi prijatelji, između ostalih, Špresa Zogaj, koja je tom prilikom ranjena. Bila je sa majkom, ocem, braćom i sestrom. Njihova ime-na ne znam. Sjećam se da je u koloni bila Nemka Brahimaj, stara 72 godine, njen sin Ramiz 44 ili 45 godina tada. Zatim približne životne dobi je bio Halil Brahimaj, koji je brat od stri-ca Ramizu, zatim Zećir Barjaktari, koji je tada imao oko 38 godina, sa majkom Hatmonom, koja je bila starica. Sjećam se još porodice Selmani, sina sa majkom, a upravo ta starica Selmani je bila ona koju smo na čelu kolone nosili ja i Redžep Brahimaj. Od porodice Selmani je bio Husnija sa majkom i sestrom, a njihovih imena ne mogu da se sjetim. Sve u svemu bilo je oko 30-oro djece, sva djeca su bila iz porodica Brahi-maj, Zogaj i moja djeca iz porodice Ahmeti. Žena je bilo 7-8 ukupno, ostalo su bili muškarci od kojih su bila dva starca, oba iz porodice Zogaj.

U takvoj koloni stigao sam u Kaluđerski laz i tu smo kod mosta, koji je izgrađen u vidu betonske ploče nad ovim poto-
kom, sjeli da odmorimo.

Zaboravio sam reći da je u koloni bio i Miljazim Peljaj. On je bio bez članova svoje porodice, a pošao je sa nama ostalima da nam pomogne. On je meni brat od tetke i živio je u selu Lipa. Upravo iz njegove kuće smo pošli svi mi koji smo krenuli u pravcu Crne Gore tom prilikom.

Kada smo spustili nosila da odmorimo, ja sam prešao pre-ko betonskog mosta, a djeca su ostala sa druge strane mos-
ta. Ja sam se vratio preko mosta i krenuo prema njima. Milj-azim Peljaj je nosio moju torbu sa stvarima. Kada je uslj-edio taj prvi rafal, ja sam pogođen u predjelu leđa, pogođen

sam u samom trenutku kad sam od Miljazima preuzeo torbu i pokušao da je stavim na leđa, a mjesto gdje sam pao kada sam pogođen je daleko samo jedan metar od garaže u kojoj sam vidio parkiran putnički mercedes registarskih oznaka za Tursku, koliko se sjećam crvene boje. Kada sam pao pogledao sam slučajno na ručni časovnik i vidio sam da je tačno 18:15h, a sve do 19h trajala je rafalna paljba koja je dopirala sa lijeve i desne strane padina koje se uzdižu od potoka.

Prije početka pucnjave, kod nas, koji smo tu stigli u koloni, je prišao dječak star oko 13 godina sa bokalom vode i čašom i počeo je da nas poslužuje, a u tom trenutku je nastupila paljba. Pošto sam pogođen, okolo mene su još pogađali kuršumi i zasipan sam zemljom, ali više nijesam pogađan.

Bila je dnevna vidljivost kada je počela paljba, a već je počeo mrak u vrijeme kada je prestala. Prije prestanka paljbe pokušao sam da dođem do svoje djece. Prvo sam pozvao kćerku da mi pride, ali ona je dala znak odmahujući rukom da ne smije. Smogao sam snage i krenuo prema svojoj djeci. Tada sam blizu mjesta gdje se oni nalaze vidio onog dječaka koji je posluživao vodu mrtvog. Kasnije sam saznao da se taj dječak zvao Labinot i stekao sam utisak da je on mještalin ovog sela gdje se desio događaj. Vidio sam da je ova Nemka, koja je podizala bijelu maramu u znak predaje, bila pogođena u trbuh, a Mursel Brahimaj je bio pogođen u glavu, tako da mu se dijelom vidio mozak. Hatmona Barjaktari je bila pogođena u nogu. Nešto dalje prema potoku vidio sam Ramiza Brahimaja da leži na leđima, a drži se rukama. Vidio sam ovog Džemala Brahimaja pored potoka, gdje se bio prićutao, i čuo sam kada ga je Hatmona pitala je li ranjen, a on je rekao da jeste. Isto je pitala i mene i ja sam odgovorio potvrdno. Pošto je prestala pucnjava, Ramiz je rekao da će da ide u Rožaje da obavijesti nadležne, a mene su sa tog mjesta

ponijeli Hatmona i Nifa do obližnje kuće. Međutim, ukućani iz te kuće su nam rekli da ne možemo ući, da ne smiju da nas prime. Nakon toga sam smješten u jednu kuću gdje sam vidio staricu koja je rekla da je iz Kaluđerskog laza, a udata u Novo selo, ali je došla ranije u Kaluđerski laz, dakle, prije našeg dolaska. Sa tom staricom bila je i njena ćerka Škurta. One su prostrle sunder i položile me na takav ležaj. U tu kuću su došla i moja djeca zajedno sa još 20-30 osoba, sve lica koja su bila u mojoj koloni. Prenoćili smo svi u toj kući i meni su previjali rane. Ja sam počeo da gubim vid, loše sam vidio, ali sasvim sam dobro čuo šta se sve govori. Tako sam čuo, kada su sutradan oko 9h došli vojnici. Ustvari, ja ih nijesam mogao vidjeti iz prostorije u kojoj sam bio, već mi je Nifa poslije rekla da su došli vojnici i rekli da svi napustimo kuću u narednih pet minuta. Ja sam rekao da ostajem, a djeca neka idu sa ostalima. U ponedjeljak večer mi je ova Ruva dala neku toplu hranu uz pomoć kćerke Škurte.

Sutradan je u ovu kuću gdje sam ležao došao Husein Ljajić sa suprugom Rušom. Podigli su me njih dvoje na noge, a ja sam tada izgubio svijest. Došao sam sebi tamo u dvorištu gdje su me masirali vodom i tu sam vidio jednog čovjeka koji me je pitao šta se desilo i gdje su leševi. Sa tim čovjekom sam vidio dva policajca, a možda je bilo i više policajaca. Uglavnom, sa tom policijom sam iz tog mjesta odveden u Dom zdravlja u Rožaje na rendgen, a potom sam ponovo od strane policije odveden u bolnicu u Berane, gdje sam tada i operisan. Pored kreveta u bolnici, ljekar, za kog sam saznao da se preziva Radunović mi se obratio riječima: „Nemoj da prihvataš terapiju od bilo koga ako nisu prisutni ljekar i dvije medicinske sestre“. Ljekarskom osoblju koje je još bilo prisutno je rekao: „Vi mi odgovarate za ovog pacijenta“. Rekao im je u smislu da ako mi se nešto desi, oni će odgovarati. Tu je u bolnicu došao jedan civil koji se legitimisao kao pripadnik policije i počeo da me

saslušava onako umornog. Pitao me da li sam u koloni imao porodicu, odnosno jesam li imao djecu i oružje. U međuvremenu je došao jedan ljekar, a to je bio treći dan od kada sam smješten u bolnicu, i rekao: „Vojska već zna za tebe, gledaj da napustiš bolnicu i učini to na lični zahtjev“. Ja sam odmah zatim ljekaru Radunoviću rekao da ću da poludim za djecom i da me pusti kući, a ustvari sam htio da izdejtstvujem da odem iz bolnice, ali tada su mi dali injekciju od koje sam zaspao.

Potom su došla dva policajca od kojih je jedan pitao: „Jesi ti taj iz UČK?“. Radilo se o licima koja su bila u uniformi civilne policije. Ta dva policajca odvela su me u zgradu policije gdje mi se obratio jedan civil riječju: „Ako hoćeš spas, reci da vas je napala UČK“. Nešto kasnije sam davao izjavu pred puno ljudi, čini mi se da ih je bilo oko 50 i na pitanje jednog od tih lica koje je glasilo „Ko je na vas pucao?“, ja sam rekao – „srpska vojska“. Primijetio sam da neki reaguju, ali nijesam bio nešto dodatno ugrožen. Iz te prostorije su me povelili u neke barake gdje sam fotografisan. Na zidu je bila okačena jedna puška, pa me jedan policajac pitao „Da li si ovo imao ikada?“. Ja sam rekao da jesam kada sam služio vojni rok u Pančevu. Pitao me je da li znam da je sklopim i rasklopim, na šta sam odgovorio ponovo potvrdno, i u tom je došao drugi čovjek koji je rekao da me vodi kod načelnika. Taj načelnik je čitao moju izjavu sa lista papira i rekao mi da intervenišem ako nešto nije upisano kako sam kazao. Imao sam jednu intervenciju, i to da ja nijesam nikada nikome rekao da sam vidio bijele orlove ili uniforme sa bijelim orlovima, već sam pojasnio da sam vidio samo dva vojnika na jednoj strani ispod šume, kako silaze i zaklanjaju se iza stabla u ono vrijeme dok je trajala pucnjava. I sada tvrdim da su ta dva vojnika bila u šarenim uniformama, šarenim kao što su šatorska krila, u toj kombinaciji boja, a nekakve bliže oznake na tim uniformama ja nijesam mogao vidjeti sa takvog odstojanja.

Nakon ovog postupka kod policije, ja sam primljen od strane Crvenog krsta u Rožajama i tu sam ostao do kraja, odnosno do 26. juna 1999. godine, kada sam se vratio u Peć u Novo selo.

U Novom selu je bio raspoređen italijanski bataljon KFOR-a i jednog dana je otkopavana masovna grobnica u kojoj su sahranjena neka lica. Kao i drugi mještani, iz radoznalosti sam prisustvovao vađenju tijela. Prvo je iskopano tijelo čija je glava bila spljoštena tako da ga nijesam mogao ni prepoznati, a kasnije su rekli da je to Redžep Brahimaj. Vjerovatno mu je spljoštena glava prilikom zakopavanja bagerom. Kada je izvađeno tijelo Labinota Kastrati, ja sam prepoznao onog dječaka koji je posluživao vodu u Kaluđerskom laz. Izvađeni leševi su bili bez odjeće, u kesama. Naknadno sam čuo da je u avgustu 1999. godine od strane berača pečurki iz Rožaja pronađen Ramiz Brahimaj, negdje u predjelu Hajle, odnosno da je pronađeno njegovo beživotno tijelo.

Kada je oštećenom u svojstvu svjedoka predloženo, u pogledu onih djelova iskaza konstatovanih u zapisniku istražnog sudijske o ranijem saslušanju sa kojim se ovaj iskaz razlikuje, odgovara: Kada smo došli u Kaluđerski laz i sjeli da se odmorimo, ja sam vidio da je prišao samo ovaj dječak, a ne i drugi mještani da donesu vodu i hranu. Možda se nijesam dobro izrazio ili nijesam dobro shvaćen.

Dalje, naravno da nijesam tokom pada, usljed pogotka zrna metka, gledao na sat, već sam pogledao na sat neposredno nakon što sam pao na tlo i to je bilo slučajno. Pogođen sam u leđa i zadobio sam prostrelinu sa izlaznom ranom na grudima. U momentu kada sam pogođen, bio sam okrenut licem prema potoku, a leđima prema lijevoj padini posmatrano iz pravca našeg dolaska u to mjesto.

Upoređujući kasnije kada to pada mrak na dan 18. april, i to naredne godine, ja sam se izjasnio u pogledu trajanja paljbe, rukovodeći se time kada se spušta mrak i zato sam rekao da je paljba trajala do nešto oko 19h. Početak paljbe sam zaista upamtio jer sam pogledao na časovnik naposredno nakon što sam pogođen.

Kada sam rekao da je bilo pucnjave sa druge strane, mislio sam da je bilo pucnjave u pravcu nas sa lijeve i desne strane potoka.

Nikada nijesam rekao da mi je starica Ruva Murtezi oko 17h dana 19. aprila 1999. godine pričala u vezi transporta leševa i likvidiranja ranjenika i ne mogu objasniti kako mi je promaklo to prilikom slušanja glasnog diktiranja zapisnika. Tvrdim da mi je ovo kasnije pričao isključivo Husein Ljajić, mještanin iz Kaluđerskog laza. Još naglašavam, u vezi sa utovarom leševa na kamion i eventualnim likvidiranjem nekog ranjenika, da nemam nikakva lična saznanja, tako da bih ja nerado govorio o tome šta sam čujao od drugih, jer su to informacije koje ne mogu da provjerim. Takva je i ova o kojoj je govorio Husein Ljajić.

Ja sam u posjedu originala otpusne liste Opšte bolnice u Beranama Hiruškog odeljenja br. 1573/523 od 23. aprila 1999. godine. S obzirom na to da ne znam je li moj punomoćnik dostavio sudu ovu ispravu, stavljam je na uvid radi prepisa kopiranjem.

Jedini razlog što smo odlučili da krenemo put Crne Gore bio je nedostatak, odnosno oskudica hrane, i tako smo krenuli kao izbjeglice. To što se nas oko 600 okupilo u selu Lipa nije bilo upravo 17. aprila već je to proces koji je počeo prije toga. Već od 28. marta te godine pa sve do 17. aprila, ljudi su

pristizali u selo Lipe i onda se pojavio problem sa hranom. Krenuli smo kao izbjeglice. Nijesmo imali nikakvog vođu puta. U formiranju kolone smo se rukovodili prijateljskim i rodbinskim vezama pa i vezano za pravac kretanja.

Niko od nas nije imao oružje ili uniformu. U međuvremenu su umrle Ruva Murtezi i njena ćerka Škurta. Sada, nažalost, nijesu među živima. Dvije noći sam boravio u Kaluđerskom laz u nakon ranjavanja. Samo mi je prve noći ukazana pomoć previjanjem nekom maramom, a ne od strane hitne pomoći. Prva ljekarska pomoć mi je pružena u Rožajama, pa u Beranama, pa ponovo u Rožajama. Od dana prijema od strane Crvenog krsta u Rožajama, svakodnevno sam odlazio na previjanje i kontrolu u Dom zdravlja u Rožajama i tu sam završio liječenje.

Što se tiče vremenskih prilika, dana 18. aprila 1999. godine bilo je loše vrijeme kada smo krenuli sa Kosova prema Crnoj Gori. Iz sela Lipe naša kolona je došla u mjesto Rosulja gdje su se nalazile planinske ljetnje kolibe i katuni i tu smo doručkovali nešto oko 9h. Bilo je izrazito loše vrijeme, padao je snijeg i kiša, a duvao je i jak vjetar. Kada smo sa tog katuna nastavili kretanje prema Štedimu i kretali se oko jedan sat vremenski, odustali smo od daljeg kretanja zbog lošeg vremena i vratili se u katune u Rosulji. Onda kada nam se učinilo da se vrijeme poboljšava, nastavili smo kretanje prema Štedimu. Tog dana oko 12h padavine su prestale. Dolaskom do Kaluđerskog laza i do mjesta gdje sam bio ranjen, teren je bio mjestimično pod snijegom. Kako se to kaže, bio je prošaran snijegom i to od starih padavina, a ne od snijega koji bi se formirao toga dana. Nije bilo hladno, vjetar je potpuno prestao da duva i snijeg se naglo otapao. Što se tiče Kaluđerskog laza, tj. kada smo stigli u to selo, uopšte nije bilo magle. Magle je bilo nešto na teritoriji koja pripada Kosovu, dok smo se kretali prema Kaluđerskom

lazu, tamo kroz Štedim. U vrijeme kada smo stigli u Kaluđerski laz i kada je počela i trajala pucnjava, niti je bilo kakvih padavina, niti magle i vjetra. Snijeg se otapao. Najbolje se sjećam gdje smo se nalazili ja i Miljazim Peljaj u momentu početka paljbe. Među prvim iz kolone sam stigao do betonskog mosta, a rekao sam da je kolona bila dužine oko 50 metara. Pošto sam bio na čelu kolone, nakon što smo spustili nosila, ja sam krenuo nazad duž kolone kako bih uzeo torbu od Miljazima. S obzirom na to da sam ranjen od prvih pucnjeva, ja nijesam mogao ni obratiti pažnju gdje su ostali iz kolone bili u tom momentu i neposredno nakon toga. Većinu ovih lica iz kolone vidio sam kasnije u kući u kojoj sam smješten na onom sunderu gdje sam previjen.

Tačno je da sam kazao da je ukupno osam lica bilo u koloni koja nisu mogla da se kreće ili im treba nečija pomoć. Tu sam računao ovu staricu Selmani, u čijem nošenju nosila sam ja učestvovao sa Šerifom Brahimaj, zatim ova starica Nemka, koju su vukli na najlonu i na čebetu, dakle na improvizovanim nosilima, a ostalo šestoro su djeca kojima su pomagali roditelji noseći ih ili vodeći ih za sobom. Ova nosila na kojima sam ja nosio staricu Selmani su, takođe, improvizovana i to tako što se ona nalazila u čebetu čiji su krajevi zavezani, a ispod je provučena jedna motka, čije krajeve smo nas dvojica držali i praktično je ona nošena u zavežljaju. Ovakav način nošenja je bio pogodan zbog terena i snijega.

Na pitanje optuženog Radomira Đuraškovića odgovorio je: Ja sam čuo za dva lica sa imenom Ljajić Musa. Jedan od njih je transportovan sa mnom iz Doma zdravlja u Rožajama do bolnice u Beranama i taj Musa, starosti oko 25 do 30 godina po mom zapažanju, rekao mi je da je ranjen u nogu. Ja mu povredu nijesam vidio i ja sam bio u teškom stanju. Moja povreda je bila rana prostrelina.

Na pitanje tužioca svjedok izjavi: Nikakav uzvik, pa ni uzvik „stoj“ ja nijesam čuo prije početka paljbe. Čak nijesam ni pucnje čuo dok nijesam pao. Tu se nalazi ovaj potok koji je jako šuštao. Širina ovog potoka bila je 2-3 metra, a kada sam uzvodno prethodno gazio, prenoseći ova lica sa obale na obalu, zapazio sam i dubinu. Bila je nešto meni do ispod pojasa, do prepona meni. To je bilo gore uzvodno prije dolaska na most.

Ja ne želim pratiti dalji tok pretresa. Nemam dokaznih predloga. Dalja svoja prava ostvarivaću u postupku preko advokata iz Rožaja i on će u moje ime dati izjašnjenje o krivičnom gonjenju i imovinsko-pravnom zahtjevu. Inače sam i ranije kazao da se pridružujem krivičnom gonjenju i da ću imovinsko-pravni zahtjev ostvarivati u parničnom postupku. Cilj mog dolaska je da svjedočim, a zbog povjerenja u sud sam došao radi davanja ovog iskaza.

Ja sam lično osjećao potrebu da dođem da svjedočim, mada je bilo uticaja da postupim suprotno od strane lica iz Ministarstva pravde Kosova gdje sam pristupio na njihov poziv prije ovog saslušanja. Međutim, kao što sam rekao, lično sam osjećao potrebu da dođem da svjedočim i to sam učinio.

Dema*
Ramović

Nas četiri policajca, čiji sam ja bio vođa, dobili smo zadatak od starješine Odjeljenja bezbjednosti (OB) u Rožajama da izvršimo patroliranje do sela Kaluđerski laz, kao što je OB činio i ranijih dana, i, napominjem, da sam ja lično u više navrata, prije 18. aprila 1999. godine, odlazio iz Rožaja u Kaluđerski laz, Gornji Bukelj, Daciće i sva sela u okruženju ovih sela, sa zadatkom da izvidim dešavanja, obzirom da je bilo prijava od strane pojedinih civila da je neko ošamaren, udaren, da mu je oštećeno vozilo ili slično od strane vojske.

Tih dana smo uvijek nesmetano prolazili ovim pravcem od Rožaja do Kaluđerskog laza. Međutim, ovog 18. aprila 1999, u popodnevним satima, nešto oko 14 h, kada smo se kretali službenim vozilom u pravcu Kaluđerskog laza, regionalnim putem br. 5 (radi se o putu Rožaje - Kula - Peć), na oštroj krivini gdje se na ovaj put spaja put prema Kaluđerskom laz, primijetio sam grupu vojnika. Ja sam i ranije primjećivao vojnike na tom mjestu, a to je kod nekih garaža, gdje se sa regionalnog puta br. 5 skreće ka Kaluđerskom laz i Dacićima. Prošli smo nesmetano i nastavili kretanje makadamskim putem u pravcu Kaluđerskog laza. Na tom putu sreli smo pješačku kolonu civila, žena i djece - njih oko dvadesetak sa prtljagom. Počeli su da bježe kada su primijetili naše vozilo i ja sam im tada kazao da nema razloga da bježe. Pretpostavljam da su bježali jer su vidjeli da smo uniformisani. Inače smo bili naoružani automatskim puškama i pištoljima, a ja sam imao sredstvo radio veze. Rekli su da idu u pravcu Rožaja i ja sam im pokazao put govoreći da prate tok Crnje lijevom stranom, te da će tako ići u pravcu Rožaja, i ta je grupa nastavila put.

*Zapisnik
sa glavnog
pretresa u
predmetu Ki.
br. 8/07 od 1.
oktobra 2009.
godine.

Mi smo policijskim vozilom odatle nastavili prema Kaluđerskom laz i od mjesta gdje smo sreli ovu grupu žena i djece

naprijed nekih 50 metara, tamo na jednom mjestu, gdje je ranije vršen iskop zemlje radi uzimanja materijala za tampovanje puteva, primijetio sam grupu od 30-40 civila sa rukama na potiljku u ležećem položaju pored kojih su stajala dva vojnika sa okrenutim cijevima prema tim civilima. Sporadična paljba iz vatrenog automatskog oružja sa kratkim rafalima, sa dužim vremenskim razmakom, upravo kako kažu - sporadična paljba, već se čula sa onog mjesta gdje smo sreli prvu kolonu civila, a dopirala je iz pravca gdje je naselje Kaluđerski laz. Kada smo stigli do ove druge grupe civila paljba se intezivirala i radilo se o paljbi sa dužim trajanjem, dužim rafalima... Upravo se radilo o žestokoj paljbi.

Kontaktirajući sa jednim od ta dva vojnika koji su držali na nišanu ove civile, saopštio sam da u svojstvu policije želimo da uđemo u naselje Kaluđerski laz i da imamo konkretan zadatak. Tada mi je on rekao da ne dozvoljava naše kretanje u tom pravcu. Ta žestoka paljba, rafalna, bila je usmjerena prema centru sela, odnosno prema garažama i mostu na rečici koja protiče kroz Kaluđerski laz. Nije u pitanju Crnja, već, koliko znam, neki drugi naziv. Uglavnom, to je jedini most u Kaluđerskom laz. Zaključio sam da je paljba prema mostu i garaži kod mosta bila sa lijeve i desne strane padina, obzirom da se most nalazi u udolini, a da se lijevo i desno uzdižu padine. Pogotovo je izražena strmina sa desne strane gledano iz pravca dolaska u Kaluđerski laz. Sa te lijeve strane, ali nešto udaljenija, nalazi se šuma, dok je sa desne strane udoline šuma bliža samom naselju. U pogledu pravca paljbe izjasnio sam se zato što sam vidio jednog vojnika kako drži usmjerenu cijev oružja pucajući sa ugla kolibe, koja se nalazi po desnoj strani, posmatrano iz pravca dolaska u Kaluđerski laz. Vidio sam, dakle, jasno, da cijev drži okrenutu u pravcu mjesta gdje se nalazi most i garaža kod mosta. Osim toga, obzirom na moja saznanja stečena u dane prije ovog, kada

smo ulazili u selo, znao sam kuda se nalazi položaj vojske po lijevoj i desnoj padini oko naselja.

Predsjednik sudskog vijeća je predočio svjedoku razliku u kazivanju u odnosu na raniji iskaz u dijelu koji se odnosi u opisu zbivanja koji se tiče susreta grupe civila, žena i djece na makadamskom putu, pa je tim povodom svjedok izjavio:

Tačno je da sam ja razgovarao sa jednom ženom iz grupe tih lica koja je bila sa dvoje djece - jedno od osam godina i jedno nešto starije, i ona mi je rekla da oni u stvari bježe od vojske, pa sam ja onda njoj kazao da idu prateći tok Crnje lijevom stranom, znajući da će tako izbjeći nailazak na punkt vojske kod garaža na skretnici puta prema Dacićima i Kaluđerskom laz. Tu ženu sam tada pitao ima li ih još, i ona je rekla da tamo naprijed u pravcu našeg kretanja ima još civila i da se ti civili nalaze "kod vojske". Činjenica je da nije pomenula izraz da su ti civili uhapšeni i rekla je da se tamo naprijed puca, dakle, nije rekla da su izbjeglice napadnute, kako je to konstatovano u zapisniku o mom iskazu kod istražnog sudije. Ne sjećam se kako sam se izrazio svjedočeći pred istražnim sudijom.

Upitan od predsjednika vijeća da pojasni konstatovano ranije u zapisniku o saslušanju, a to da je čuo rafale "unakrsne vatre", izjavi:

Moguće da se nijesam precizno izrazio i pojašnjavam - radilo se o rafalnoj paljbi sa dvije strane usmjerenoj prema centru sela, odnosno mostu i garažama kod mosta.

Upitan da pojasni vezano za unakrsnu vatru šta pod tim podrazumijeva, izjavi:

Za pravac pucanja sa lijeve padine, rekao sam da to zaključujem jer sam vidio vojnika kako drži okrenutu cijev oružja otvarajući vatru usmjerenu prema mostu i garažama. Što se tiče onih što su otvarali vatru sa desne padine, ja nijesam stekao vizuelna zapažanja tom prilikom, ali po onom što sam saznao sutradan, odnosno, šta se to desilo u Kaluđerskom laz, izjasnio se da je i sa te desne padine paljba bila usmjerena prema centru sela, odnosno mostu i garažama. Ovo imajući u vidu da sam saznao sutradan, da su upravo kod mosta pale žrtve, odnosno nađena tijela poginulih civila. Međutim, sada ja ne mogu da se konačno izjasnim da li su ti civili poubijani vatrom iz oružja koja je došla sa lijeve padine ili sa lijeve i desne ili samo desne.

...

Ova dva vojnika, koja su držala okrenute cijevi od oružja prema civilima, bili su tu na dva metra od civila, jedan u klečećem, a jedan u stojećem položaju. Ova vatra iz oružja vojnika koji su pucali nije bila usmjerena prema grupi onih civila koji su bili u ležećem položaju, a pod stražom ona dva druga vojnika. Tako ove žrtve nijesu iz grupe ovih civila. Nikada nijesam bio u prilici da primijetim pripadnike tzv. "OVK" na području nadležnosti OB, niti smo imali zvanične informacije o kretanju i nalaženju takvih lica na teritoriji opštine Rožaje u tom periodu.

Što se tiče nekih odvojenih slučajeva pogibije civila, mimo Kaluđerskog laza, poznat mi je slučaj pogibije jednog muškarca u kući Zenuna Dacića u Gornjem Bukelju, zato što sam bio prisutan kada je policija vršila uviđaj, odnosno obezbjeđivao sam radnje istražnog sudije. Po završenom uviđaju, na 500-600 metara od Zenunove kuće u pravcu Rožaja, pored puta, pronađeno je tijelo izvjesnog Ljajića za kog sam čuo da

je bio profesor hemije i biologije, mještatinin sa Kosova. Taj što je ubijen u Zenunovoj kući, ubijen je isto 18.4.1999. godine naveče, a za ovog drugog ne znam, moguće je da je i on stradao istog dana 18.4.1999. godine ali na drugoj lokaciji, ne u Kaluđerskom laz.

...

Tog 18.4.1999. godine ja do mosta u Kaluđerskom laz u nje sam prilazio bliže od mjesta koje je udaljeno oko 100 metara. Od ove grupe civila i straže prošao sam naprijed oko 2-3 metra i od tog mjesta gdje se nalazila ta grupa prema mostu, dalje nijesam išao, već smo se vratili vozilom rikvercom iz predostrožnosti da se na nas ne otvori vatra. Sa ovog mjesta, dokog sam došao najbliže Kaluđerskom laz, vidi se samo jedna kuća, a možda još jedna - dakle dvije kuće. To su one dvije kuće koje su najbliže mostu i nalaze se sa desne strane puta, posmatrano iz pravca našeg dolaska. Samo dva vojnika držali su one civile na nišanu, a tu u blizini njih još 5-6 vojnika odlaze u pravcu sela Kluderskog laza. Nijesam vidio da li su pucali.

Ja sam se osjetio ugroženim od kuršuma koji su dolazili sa lijeve padine posmatrano iz pravca dolaska. Zaključujem da su iz tog pravca kuršumi zviždali u mojoj blizini. Ova dva vojnika koji drže na nišanu civile koji leže na tlu, zaklonjeni su škarpom visine 10 metara ili više prema pravcu iz kog dopire paljba. Oni, dakle, nijesu bili izloženi paljbi. Ovih 5-6 vojnika koje sam primijetio da se iz pravca nalaženja ove polijegane grupe civila kreću prema mostu u selu, primijetio sam od sebe na oko 50-60 metara naprijed. Već su bili odmakli prema mostu i bili su udaljeni od seoskog groblja oko 50 metara, te zato i izloženi - vidni, obzirom na konfiguraciju zemljišta posmatrano iz pravca dopiranja paljbe. Ja bih to kako se kaže "terenski" mogao bolje da objasnim.

Služio sam vojsku i znam kakve uniforme je nosio rezervni sastav Jugoslovenske vojske 1999. godine, i uglavnom sam tako uniformisane vojnike primjećivao u ovom periodu rata pri obilascima područja sela opštine Rožaje, izuzev onom prilikom u gornjem Bukelju, kada sam primijetio posebno uniformisana lica za koje se kasnije pričalo da su pripadnici jedinice zv. "frenkijevci". Po onom kako je vladalo uvjerenje kod mene tokom rata, svaka od ovih vojnih jedinica na području Rožaja bila je iz tzv. "Sedmog bataljona", a istina da su se neke jedinice zvale kao Beranska brigada, Kolašinska brigada i slično. Međutim, ponavljam da ja nemam zvaničnih saznanja o nazivima tih jedinica. Što se tiče uniformi rezervnog sastava Vojske Jugoslavije, imale su onu jednobojnu, klasičnu SMB čohanu uniformu, a ne šarenu "maskirnu". Vojnu jedinicu koju sam primijetio, a da je bila iz aktivnog sastava Vojske Jugoslavije, bilo je samo jednom prilikom, kada je njihov konvoj prošao kroz Rožaje, a to kada je bila pucnjava. Međutim, ne znam ni koja je jedinica to bila. Znam da je bio dan petak i da je to bilo prije ovog događaja u Kaluđerskom laz, a datumski se ne mogu izraziti. Vojnike u šarenim maskirnim uniformama primijetio sam samo u nekoliko navrata i to u Giljevom polju i selu Bukovica i to u dane prije 18. aprila 1999. godine.

...

Kolona izbjeglica iz pravca Kosova, bliže rečeno iz pravca Rugovskih sela, prolazili su kroz Kaluđerski laz preko administrativne granice i stupali na teritoriju Crne Gore, često u više navrata tokom rata, pa i prije 18.4.1999. godine. Radilo se o kolonama žena i djece i starijih muškaraca, bez muškaraca mlađe i srednje životne dobi, zbog straha tog dijela populacije da dođe u kontakt sa Vojskom Jugoslavije, a znajući da će naići na njihove položaje. Po mom uvjerenju to je

razlog što je struktura civila koji su bili izbjeglice bila takva kakvu sam opisao da sam vidio i 18. aprila 1999. godine.

Ja ne mogu ovo svoje razmišljanje bazirati na nekoj objektivno ispoljenoj činjenici u stvarnosti, ali da kažem pretpostavljam da je vatra na ovu kolonu izbjeglica u Kaluđerskom laz u otvorena samovoljom ili obiješću ili pijanstvom nekog od pojedinaca. Naglašavam da je ovo samo pretpostavka. To je jedna moja pretpostavka.

Druga pretpostavka, da je to možda u sklopu plana vojske da intezivira inače zategnute odnose vojske i policije u to vrijeme. Naglašavam da je i ovo pretpostavka, a kod činjenice da su kolone izbjeglica prolazile i prije i nakon toga i da nije bilo još otvaranja vatre po civilima.

Rekao sam da sam sa lica mjesta iz Kaluđerskog laza radio vezom obavijestio OB. Konkretno, zvao sam Miluna Tmušića i Šemsa Dedejića - komandira i načelnika. Osim toga po dolasku u OB, koliko znam, sačinjavao sam i službenu zabilješku.

U prostorije OB tog dana nas četvorica vratili smo se u sumrak, na kraju dana. Ovo zato jer nakon ovog dešavanja koje sam opisao da je bilo u Kaluđerskom laz u, nas četvorica smo otišli prema industrijskog zoni zv. "Zeleni", jer sam kao vođa sektora mijenjao sastav patrole policije kod kampova izbjeglica. Ja sam radio vezom vrlo detaljno obavijestio Miluna i Šemsa šta sam vidio u Kaluđerskom laz u i znam da je policija iz OB istog dana nešto ispred večeri pokušala da ode u pravcu Kaluđerskog laza, koliko se sjećam tamo je pokušao proći Šemso sa još jednim policajcem, ali mu nije dozvoljeno.

Takođe prolazak policiji nije dozvoljen ni sutradan 19. aprila 1999. godine, niti narednih dana sve dok ovo mjesto nije

posjetio potpredsjednik Vlade Burzan. Imajući u vidu intezitet vatre i to da je paljba dolazila sa suprotnih strana, ja sam, koliko se sjećam, Šemsu Dedejiću rekao da nikako ne može biti da, kod tako "unakrsne vatre", nema poginulih. Ne mogu da se sjetim da li sam Šemsa kao rukovodioca informisao usmeno detaljnije o zapaženom prije nego je pokušao poći prema Kaluđerskom laz.

Pucnjava koju sam opisao trajala je ukupno oko pola sata, 5-10 minuta kraće ili duže, ali svakako ne duže od toga i ne nakon vremena od 14 -15 sati. Ja nemam nikakvih saznanja da je pucnjava bila tokom noći u Kaluđerskom laz, naprotiv, prema informacijama koje sam stekao u OB, upravo u ovoj paljbi stradali su civili - njih šest.

Pravilo policijske službe je da se vodi dnevnik događaja, ali napominjem da je u toku tog rata taj dnevnik "malo šturo" vođen, ali svakako bi po mom trebalo biti upisano dešavanje pucnjave onog inteziteta kako sam opisao, pogotovo kod moje prepostavke da tamo mora imati mrtvih, a što se obistinilo informacijom koja je stigla sjutra dan. Ne isključujem da je ta informacija u OB stigla i tokom noći.

...

Šemso*
Dedeić

Ja sam tokom 1999. godine vršio dužnost načelnika Odjeljenja bezbjednosti (OB) u Rožajama, dakle, bio sam pripadnik Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Crne Gore. OB u Rožajama je u tom periodu, pored redovnog, raspolagao rezervnim sastavom policije. Bezbjednosna situacija u tom periodu ratnog stanja bila je opredijeljena djelovanjem policijske službe i jedinica vojske na području opštine Rožaje. Po mojim saznanjima, Vojska Jugoslavije (VJ) se takođe sastojala iz aktivnog i rezervnog sastava, s tim što je na području opštine Rožaje tokom marta, aprila i maja, za vrijeme ratnog stanja, rezervni sastav vojske bio znatno brojniji u odnosu na aktivne pripadnike vojske.

VJ se tada na području opštine Rožaje locirala na više destinacija. Tamo prema Tutinu, Republici Srbiji, sa sjedištem negdje u Giljevom polju, bile su jedinice vojske čiji su pripadnici bili sa područja Srbije. Ta vojna jedinica sa rezervnim sastavom iz Srbije je bila velika i kažem da je bila locirana u rejonu Giljevog polja.

Na području opštine Rožaje, jedinice VJ su bile locirane na Bandžovu, zatim prema vrelu Ibra, zatim u selima Daciće, Bogajama, Balotićima, Njegušima, Besniku i Jablanici, a jedna artiljerijska jedinica bila je smještena u selu Pripeč. Takvim rasporedom jedinica vojske grad Rožaje je bio u obruču, kao da se nešto tu značajno dešavalo, a nije. Međutim, samim dolaskom vojnih jedinica, prema njima poznatom rasporedu, i samim ulaskom na područje Rožaja, nijesu iskazali dobronamjernost. Počev od Turjaka, vršena je paljba oružjem iz autobusa, putničkih vozila i transporterata kojima je prevožena vojska. Kroz grad Rožaje je naročito bila jaka rafalna paljba od strane vojnika. To je bila redovna pojava prilikom dolaska svake jedinice, što je davalo ružnu sliku za stanovništvo.

*Viši sud u
Bijelom Polju,
Zapisnik o
glavnom
pretresu, Ks.
br. 1/08, 28.
april 2010.
godine.

U selu Dacići je bila raspoređena jedna jedinica vojske i došla je uveče, pa se iz pravca tog mjesta te noći čula neprikladna paljba, iako nije bilo opasnosti i neprijateljstava.

Ja sam kao starješina policije u vezi sa ovim pojavama primao obavještenja od građanstva, policajaca iz redovnog i rezervnog sastava, i govorio da su to moguće provokacije na koje ne treba uzvratiti. Inicirao sam jednu posjetu jedinici vojske da bih iskazao dobronamjernost policije i vojske prema stanovništvu.

Dana 18. aprila 1999. godine, negdje između 15 i 16 h, u službene prostorije OB-a došao je oficir bezbjednosti Milić Ojdanić i ušao ljut u moju kancelariju zato što ga policija u zgradi nije pozdravila, kako je on to rekao – na službeni način. Sjećam se tog dana, bilo je neko vrijeme tmurno, kao ispred padavina, kiše i snijega. Oficir Milić Ojdanić je meni tada saopštio da je Vlada Savezne Republike Jugoslavije donijela zaključak o pretpočinjavanju policije vojnoj komandi, dakle, pokoravanju policije vojsci, sa željom da mene otkomanduje iz OB-a. Ja sam mu tada rekao da ću jedino postupiti po naredbi ministra unutrašnjih poslova Vukašina Maraša. Sa nešto ljutnje i prijetnje kako će vojska preduzeti mjere, on je otišao. Prije odlaska je, koliko se sjećam, zahtijevao da mu dam vozilo ladu nivu, kojom je raspolagao OB. Nijesam siguran da li je prilikom odlaska pomenuo Kaluđerski laz, ali sam ja odmah dobio predosjećaj da će se u tom mjestu nešto desiti. Takav predosjećaj, u smislu da procijenim „šta se može desiti“, sam imao izgrađen dok sam bio u policijskoj službi, i tom osjećaju sam vjerovao. Ponavljam, bilo je između 15 i 16 h kada je Milić dolazio i otišao, pa sam ja, rukovodeći se predosjećajem kako se nešto može desiti u Kaluđerskom laz, odmah pozvao jednog policijskog službenika i rekao mu da može da uzme još dvojicu sa zadatkom da odu u selo Kaluđerski laz.

Drugu grupu policajaca odmah sam rasporedio prema selu Bukelj, a po prethodno dobijenom podatku da su građani tog sela tog dana prognani od strane vojske. Odmah potom sam obaviješten radio vezom iz sela Bukelj da su mještani iseljeni, da im je oduzeto oružje u legalnom posjedu, da su neka vozila prevrnutna, da su upućene prijetnje mještanima i da je bilo pojedinačnih šamaranja civila na putu od Bukelja.

Radio vezom, koja nije bila ni malo pouzdana, zato što je svako mogao ući u njen sistem, pošto nije bilo mobilnih telefona, ja sam primio obavještenje od policajca Deme Ramovića sa lica mjesta – Kaluđerskog laza. Dakle, on je bio jedan od onih koje sam poslao u Kaluđerski laz nakon odlaska Milića Ojdanića iz zgrade OB-a. Dema Ramović mi je radio vezom doslovno rekao „ovdje ne da se puca, nego se roka, ovdje sve izginu“. Takođe mi je rekao da se trenutno nalazi ispred sela Kaluđerski laz blizu naselja. Do tog mjesta se inače dolazi putem uz rječicu tzv. Kaluđerku.

Ubrzo, istog dana, ovi pripadnici policije i Dema Ramović, su se vratili u OB i obavijestili me da su dolaskom u Kaluđerski laz vidjeli kako se puca sa lijeve i desne strane prema naselju i da ima mnogo poginulih.

Ja sam se tada nalazio u situaciji „bez rješenja“. Zbog stanja gdje je vojska pokrivala teren, gdje ljudi ginu, a da je policija nemoćna da im pomogne. Obavijestio sam štab MUP-a Crne Gore i saopštio pretpostavke o broju poginulih. Iz štaba sam dobio kao i uvijek samo uputstva.

Nakon ovog dana, policija OB-a je pokušala da uđe u Kaluđerski laz, ali nam je rečeno da to ne može dok vojni istražni organi ne izvrše uviđaj. Obaviješten sam kasnije da su uviđaj vršili Miladin Joksimović, moguće kao sudija, i zamje-

nik tužioca Dašić Branislav, kojeg od ranije poznajem. Bio je pripadnik policije, ali su tada obojica bili kao rezervni sastav. Dakle, policija nije mogla da pride naselju Kaluđerski laz, jer bi u protivnom došlo do sukoba sa vojskom.

Od ovih lica, koja su šumom došla do građana iz Rožaja, iz tog pravca, prenijela se priča da je u Kaluđerskom laz u poginulo najmanje šestoro lica, a moguće i 11 lica.

Iz Podgorice, od MUP-a, sam obaviješten da će povodom ove situacije doći neko od visokih starješina radi iznalaženja rješenja za nastalu situaciju. Došao je pomoćnik ministra Vuk Bošković sa pratnjom. Ja sam mu pridodao još 2-3 službenika OB-a i oni su krenuli prema Kaluđerskom laz, a na raskrsnici odnosno tzv. mjestu Krivina gdje se spaja put iz Kaluđerskog laza sa regionalnim putem Rožaje – Peć, pomoćnik ministra i njegovi ljudi su zaustavljeni od rezervnog sastava Vojske Jugoslavije. Rečeno mu je da je tamo otišao neki general i da on ne može proći dok se general i neki pukovnik ne vrate. Znam da mu nije dozvoljeno da tamo ode i Vuk je bio ljut „ali je preči bio mir od bunta“.

Zamalo sam zaboravio reći u vezi podatka da su dva službenika policije, po završenom uviđaju od strane vojnih organa, pošla u Kaluđerski laz i došla na lice mjesta i vidjela žrtve. Moguće da je ovo bilo drugog dana nakon samog događaja, ali znam da je komandir policije pokušao da izbroji žrtve na žutom kamionu beranskih registarskih oznaka, ali da mu nije dozvoljeno uz prijetnju oružjem. Radilo se o kamionu žute boje za koji je, provjerom po registarskim oznakama, utvrđeno da je tada bio vlasništvo Putne sekcije iz Berana.

Policija je tokom ratnog stanja imala svoj punkt u Crnji, zatim drugi punkt u samom selu Daciće, blizu logora ove je-

dinice koja je bila smještena u Daciće. To su bili stalni punktovi policije tokom rata. Od njih sam dobio obavještenje da su leševi na kamionu prikriveni najlonom, na tom kamionu žute boje marke fap, da su odvezeni u pravcu Peći, jer je kamion po silasku putem iz pravca Kaluđerskog laza i stupanjem na regionalni put u mjestu Crnja, otišao u pravcu Peći preko Kule. Dalja moja saznanja vezana za to su da su leševi dovezeni u selo Radavac kod Peći, od strane vojnika rezervnog sastava, a takođe i da su utovar leševa na kamion obavili rezervisti.

Dva-tri dana nakon 18. aprila te godine, u Rožaje je došao potpredsjednik Vlade RCG Dragiša Burzan i tražio da mu se omogući odlazak u Kaluđerski laz. Ja sam shodno bezbjednosnoj situaciji procijenio da mu ne mogu garantovati sigurnost i savjetovao mu da ne odlazi tamo, ali je on insistirao govoreći da hoće otići, pa makar poginuo. Potpredsjedniku Vlade dao sam dodatnu policijsku pratnju, a ja nijesam otišao sa njim. Zamjenik komandira Šabanović Sadik je bio zadužen za pratnju potpredsjednika Vlade do Kaluđerskog laza. Zatim sam primio saznanje da su tamo našli tragove krvi, odnosno da su govorili da je snijeg koji je u međuvremenu pao pokrio tragove krvi, ali da je „krv šikljala ispod snijega“ gdje god bi se nagazilo. Uz to, da je „izrešetana“ trafostanica kao i kuće u tom selu.

Te noći oko 300 ljudi, civila, došlo je ispred zgrade OB-a i tražilo oružje govoreći da će da idu u Daciće i Bukelj obzirom da tamo ginu ljudi. Ja sam bio mišljenja da bi time počeo rat u Crnoj Gori i da je sve to moguća provokacija na koju ne treba uzvratiti do daljnjeg, i kazao sam tim ljudima da ću ja ići ispred njih ali ako to bude trebalo, nakon čega su se ti ljudi razišli.

Dana 18. aprila 1999. godine, prema službenim saznanjima OB-a u Rožajama, jedna jedinica rezervnog sastava Vojске Jugoslavije sa područja Srbije i jedna jedinica policije iz sastava MUP-a Srbije, ušle su iz pravca Peći na teritoriju Crne Gore. Došle su na raskrscopicu puteva prema Gornjem Bukelju i Kaluđerskom laz u i uputile su se prema selu Gornji Bukelj. Prema onim saznanjima kojima je policija raspolagala, te jedinice, dakle policijska i rezervnog sastava, imale su odvojene komande, ali se radilo o združenom dejstvu.

Uglavnom, nijedna od tih jedinica nije otišla u pravcu Kaluđerskog laza i ispostavilo se da im je cilj bio područje Rugove. Tog dana se u Rožajama govorilo da se u rugovskim selima nalazi oko 30 hiljada naoružanih pripadnika tzv. OVK-a.

Uglavnom, ove jedinice koje su došle iz pravca Peći 18-19. aprila 1999. godine, su ostale u Gornjem Bukelju, a imale su artiljerijska oružja od kojih su dio cijevi usmjerili prema Rugovi, a dio prema Rožajama. Ovo su podaci kojima je raspolagala policija na osnovu praćenja dešavanja.

Prema istim podacima tvrdim da su neka lica iz ove kolone civila u Kaluđerskom laz u pobjegla ka Gornjem Bukelju, i na jmanje su dva ubijena, i to jedno u kući Zenuna Dacića i drugo kod rijeke Bukeljke u Gornjem Bukelju. Čuo sam da je ovo lice u kući Zenuna Dacića mučeno i da je ubijeno dok je kovalo kafu, a usmrćeno sa 30 metaka. Uviđaj vezano za ove slućajeve je vršio Osnovni sud u Rožajama, po ovlašćenju Višeg suda. Takođe, prema policijskim saznanjima OB-a u Rožajama, policijska jedinica i vojna jedinica, od pripadnika rezervnog sastava sa područja Srbije koje su došle u Gornji Bukelj 18. aprila 1999. godine iz pravca Peći, imale su saradnju. Radilo se o združenim jedinicama i njima je komandovao izvjesni Nenad Stojković koji je završio Vojnu akademiju u Beogradu.

Civili koji su se u to vrijeme kretali prema Rožajama, dolazeći iz pravca Kosova, nijesu bili naoružani. OB nije dobio ni jedan podatak o slučaju posjedovanja oružja kod tih lica tokom cijelog perioda, izuzev jednog slučaja. Ne mogu se sjetiti imena tog lica, a radilo se o licu albanske nacionalnosti sa područja Kosova, koje je unijelo nekoliko komada pješadijskog oružja i municije u izbjeglički kamp „Zelen“, a to lice sa oružjem je otkriveno akcijom OB-a u Rožajama i osuđeno na zatvorsku kaznu od 30 dana. Čini mi se da se radilo o puškomitraljezu i nekoliko pušaka koje je to lice donijelo u putničkom vozilu marke mercedes. Po mojoj procjeni, radilo se o „podmetnutom“ slučaju, odnosno licu koje je imalo ulogu provokatora da bi se izvršio napad na izbjeglički kamp i proglasilo da su izbjeglice naoružane. Ne znam službu koja je to organizovala, možda i nije, već se radi o mojoj pretpostavci.

Civili sa područja Kosova su prihvaćeni i smješteni u Rožajama kao izbjeglice i bilo ih je dnevno i oko desetak hiljada, a nekada i više tokom trajanja rata.

...

Sjećam se dobro kada je jednog dana u Rožaje došlo 13 hiljada civila. Ja sam tada bio na punktu Crnja i ove kolone izbjeglica snimalo je šest međunarodnih novinarskih ekipa, među kojima i CNN. To je bilo kada je počelo masovno bombardovanje gradova u Srbiji. Ove izbjeglice dolazile su na područje Rožaja šumom, glavnim i sporednim putevima, vozilima i pješice, kako je ko mogao, ali su kolone izbjeglica brojno značajno bile veće prije 18. aprila, a nakon toga sve manje i manje. Vjerovatno je to bio zadnji talas, pošto je prije toga bio masovni dolazak izbjeglih.

...

Lično sam vidio u Kaluđerskom laz u zaklone koje su načinili pripadnici rezervnog sastava, tzv. gnijezda. Teren je unaprijed pripremljen za dejstvo vojske. Kažem da se radilo isključivo o rezervnom sastavu vojske, a moguće da je bio i neki aktivni starješina. Svi pokazatelji, odnosno saznanja iz tog perioda, ukazuju da su na području Kaluđerskog laza djelovale isključivo jedinice iz rezervnog sastava vojske, jer su rezervisti spriječili policiju da uđe u Kaluđerski laz na mjesto događaja. Oni su prevezli leševe, izvršili uviđaj, transportovali leševe, zabranili ulazak pomoćniku ministra, a pominjao se i neki oficir Tadić, rezervista. Pored toga, Vojska Jugoslavije je, nakon 18. aprila, dala saopštenje koje nije odgovaralo stvarnosti, jer su ubijeni civili, a ono je glasilo da su likvidirani teroristi, te da se grupa odmetnula i da je organizovana potjera.

Ja imam fotodokumentaciju, koju je sačinio OB u Rožajama u tom periodu, i iz koje se vidi da je imovina mještana, stanovnika Kaluđerskog laza uništavana, da su zapaljeni kartuni u selima Balotići i Besnik i mjestu Giljevo polje.

Područjem opštine Rožaje, tokom rata 1999. godine, dolazili su i prolazili pripadnici tzv. paravojske, ali su se oni kretali regionalnim putevima i ulicama grada unoseći nemir među stanovništvom. Zbog njih se tada oko pet hiljada stanovnika Rožaja izmjestilo na sigurnija mjesta ali uglavnom žena i djece, dok su muškarci ostali da bi branili i čuvali imovinu.

Dakle, u vezi nekih događaja povodom nalaženja leševa, uviđaj je vršio Viši sud iz Bijelog Polja, a u nekim povodom pronalaska leševa, Osnovni sud u Rožajama.

Na osnovu ličnih saznanja i na osnovu obavještenja od strane pripadnika policije sa terena, ja sam sačinjavao bilje-

ške u vezi sa stradanjima lica u tom ratnom periodu na području opštine Rožaje. Neke bilješke sam pravio kao lične, kao građanin, a neke kao načelnik OB-a, pa ću prilikom navođenja imena, godina i starosti tih lica kao i datuma, po dozvoli, koristiti bilješke koje sam pravio.

Naime, imam bilješku da su u mjestu Pas Hajle 18. aprila 1999. godine poginuli Sokolj Ljajić, rođen 1945. godine, kao i Tona Husaj, koja nije pogođena metkom, već je pogođen metkom konj, koji je pao na nju i udavio je. Zek Ljajić je došao u OB i tražio da policija sa njim pođe u mjesto zvano Pas Hajle jer je, kaže, vidio gavranove i pretpostavio da tamo mogu biti leševi Sokolja i Tone. Znam da je uviđaj tamo izvršio sudija Višeg suda.

Po mojim bilješkama, u Kaluđerskom laz u su poginuli Miljazim Peljaj, Redžep Brahimaj, Šerif Brahimaj, Nemka Brahimaj, rođena Demić 1930. godine, Labinot Kastrati, rođen 1985. godine i Ramiz Brahimaj, kome ne znam godište rođenja.

Prema mojim cjelokupnim saznanjima, ličnim i službenim, tvrdim da su Selim Kelmendi i Afrim Djuraj smrtno stradali od združene vojno-policijske jedinice, koja je došla iz pravca Peći 18. aprila 1999. godine, pravcem sela Gornji Bukelj. Čuo sam da je Selim Kelmendi izveden iz kolone civila koji su napuštali selo i vraćen nazad, pa ubijen u Gornjem Bukelju, dok je Afrim Djuraj, rođen 1970. godine, ubijen rafalnom paljbom u kući Zenuna Dacića. U Giljevom polju u maju te godine smrtno su, prema mojim podacima, stradali Faruk Murati, čije je tijelo zapaljeno nakon što je masakriran, jer mu je glava bila odvojena od tijela. Takođe, uhvaćen je i ubijen zajedno sa psom čuvarom, vlasnik stada od oko 40 krava – izvjesni

Arif Arifaj, rođen 1933. godine. Njegov leš je nađen 9. jula te godine sa odvojenom lobanjom od tijela i odvojenom donjom vilicom od lobanje, što znači da je masakriran.

Takođe, imam pribilješku vezano za to da su 21. maja 1999. godine u Balotićima, prethodno masakrirani, a zatim i njihova tijela zapaljena – Mehmed Redžaj, njegov brat Izet Redžaj i Hetem Redžaj, a da je Arben Redžaj, rođen 1978. godine, uspio da razoruža vojnika koji je htio da ga likvidira. Ispravljam se, nije Izet, već je Ajet Redžaj, brat Mehmeda Redžaja i Hetema Redžaja, masakriran u Balotićima 21. maja te godine.

Musa Redžaj, star 65 godina, ubijen je u maju te godine kod Besničkih stanova (katuna) na način da je tučen i od batina umro, pošto je izveden iz grupe civila u tom mjestu kada su ostali civili deportovani prema Andrijevići i zadržani 10 dana. Još znam za slučaj da su u selu Jablanici mučeni, vezani na katunu, Ali Bećiraj, star 24 godine, i Ramćaj Sadik, star 72 godine, te da je ovaj Ramćaj umro usljed mučenja, dok je Ali Bećiraj otišao u pravcu sela Vrbe i Drage.

Poznato je da je komandant bataljona Vojske Jugoslavije koji je imao sjedište, odnosno komandu u Bogajama, bio Predrag Strugar. Ja ne znam u kojim je sve mjestima bio raspoređen ovaj bataljon, jer se ne razumijem u vojni način organizacije i formacije. Jedino znam da je stalno tokom rata u Bogajama, gdje se nalazi groblje, bila jedna tenkovska jedinica. Lično sam ih vidio kao i svi građani Rožaja. Dobro su se ti tenkovi mogli osmotriti iz pravca sela Kalači i Seošnice.

Ni OB u Rožajama u to vrijeme, niti ja sada, nemamo nikakvih saznanja o nazivima i broju vojnih formacija koje su bile raspoređene na području opštine Rožaje tokom rata, u perio-

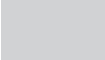
du mart-jun 1999. godine. Dakle, znam gdje je sve bilo vojnih jedinica, a kako su se jedinice zvale, ja ne znam.

Na osnovu svega što sam rekao imao sam utisak da starije vojske nijesu preduzele ni jednu mjeru prema nekom zbog ovog što se desilo u Kaluđerskom laz, a pratio sam da li će doći do toga. Dakle, nije bila nikakva mjera preduzeta od strane vojnih pravosudnih organa. Kažem da sam pratio. U prilog ovom je slučaj kada je oficir Tadić, mislim Radosav, negdje u maju 1999. godine došao u moju kancelariju i prijetio da će dovesti tenkove u Rožaje. To je bilo uoči nekog radnog sastanka koji se trebao održati u Beranama između mene i njega povodom predstojeće situacije.

Ja lično nijesam doživio nikakvu neprijatnost od strane vojske, a imam loše iskustvo kada je u pitanju paravojska.

Naprotiv, policija, niti ja lično, nijesmo stekli niti jedno saznanje koje bi se odnosilo na to da je neki vojnik povrijeđen, da kažem čak i ogreban. Tvrdim da takvih slučajeva nije bilo na području opštine Rožaje.

...

ZMAJEVIĆ

1999

Arment*
Kadriu

Predstavnik oštećene porodice Arment Kadriu. je u svojstvu svjedoka pred specijalnim tužiocem u Prištini (16.01.2017. godine) naveo, da je dana 30.03.1999. godine, negdje oko 13 h, njegov otac otišao da vrati ovce koje su pasle na livadi pored puta. Ovce su bile na udaljenosti od 500 metara od njihove kuće. Lično se nalazio ispred kuće i sa tog mjesta vidio je kamion, koji se kretao iz pravca granice sa Makedonijom, prema Gnjilanu. Kamion je sa zadnje strane bio otkriven i u njemu su bili vojnici jugoslovenske armije. Ubrzo je čuo pucnjavu iz automatskog oružja i odmah pomislio da mu se ocu nešto dogodilo. Osjećao je strah i nije odmah u tom pravcu krenuo, nego je sačekao par minuta i kada je stigao do mjesta gdje se nalazio njegov otac vidio je da leži na zemlji. Glava mu je bila okrenuta ka putu. Kleknuo je pored njega i kada ga je podigao uočio je da ima četiri rane od vatrenog oružja i dva uboda, za koje je pretpostavio, da su mu nanijeta nožem. Sve rane su bile u predjelu grudnog koša. Počeo je oca da povlači preko livade, u pravcu kuće i nakon 10 metara čuo je zvuk vozila, koje je dolazilo iz pravca sela Žegra pa se sakrio na mjestu sa kojeg je mogao da vidi da se radi o vojnom kamionu. Kada se kamion zaustavio čuo je da vojnici jedan drugom kažu "ovdje je bio neko i pomjerio je leš". Na osnovu tog razgovora pretpostavio je, da se radi o istom kamionu iz kojeg je pucano u njegovog oca. Poslije toga je pobjegao u kuću, presvukao se i nakon 15 minuta otišao za Makedoniju. U avgustu 1999. godine, nakon povratka na Kosovo, prijavio je ubistvo svoga oca policiji UMNİK-a, čija je komisija izašla na lice mjesta i pronašla leš njegovog oca.

Kroz odgovore na postavljena pitanja je pojasnio da je zaključak da se radilo o vojnicima JNA izveo na osnovu uniformi u koje su bili obučeni i da je kamion o kojem je pričao imao ceradu, koja je sa zadnje strane bila podignuta. Takodje je pojasnio da je kamion bio na udaljenosti od 50-tak metara

*Viši sud u
Podgorici, iz
spisa predmeta
Ks. br. 2/2017.

od mjesta gdje se on nalazio, a da je njegov otac otprilike bio udaljen oko 500 metara. Nalazio se na takvom mjestu odakle nije mogao da opiše šta se dešavalo u trenutku kada je čuo pucnjavu iz tog pravca. Pucnji su ga podsjećali na pojedinačno ispaljene projekte. Nije mogao da se sjeti broja ispaljenih projektila. Na mjestu gdje se njegov otac nalazio nije se zadržao duže od pet minuta, kada se ponovo pojavio kamion, i tada je pobjegao i sakrio se tamo gdje je to prethodno rekao. Siguran je da se radilo o istom kamionu, koji je prvi put došao iz pravca makedonske granice i kretao se pored njegove kuće u pravcu Gnjlana, a kada je drugi put naišao dolazio je upravo iz pravca Gnjlana". Po njegovom mišljenju karaula je od sela u kojem on živi udaljena oko 6 km i od karaule prema selu Žegra, i obratno, vodi samo jedan put.

Danijel*
Čolić

Svjedok Danijel Čolić je pred istražnim sudijom Vojnog suda pri komandi PRK, dana 18.04.1999. godine, naveo da je zajedno sa dobrovoljcima Zmajević Vladom, Đ.Ž., S.R., K.G., Đ.S., I.N. i N.D., dana 29.03.1999.godine, stigao u selo Žegra. U tom selu smješteni su u jedan fabrički hangar gdje su i prespavali. Sledećeg jutra je trebalo da se kamionima prebace do granice, ali je uočio da nedostaju Zmajević, D.N. i Ž.Dj.. Nakon izvjesnog vremena vratio se V.Z.. Primijetio je na njemu zlatni lanac koji do tada nije imao. Nakon njegovog dolaska, kamionima su krenuli ka granici. Nijesu sa njima pošli N. i Dj.. Čim su stigli na karaulu V.Z. je uperio pušku u njega i vozača kamiona i naredio im je da se vrate u selo Ž.. Kada su krenuli ka selu Ž., V.Z. im je rekao da se zaustave, na jednom mjestu, na kome je pored puta zapazio čobanina starijih godina. V.Z. je tada izašao iz kamiona, i pitao je čobanina "ko je i gdje će", pa kada mu je čobanin nešto rekao na šiptarskom jeziku, V.Z. je repetirao automatsku pušku i, kako

*Viši sud u
Podgorici, iz
spisa predmeta
Ks. br. 2/2017.

je on čuo, sa tri metka hladnokrvno ubio tog čobanina. I on i vozač kamiona su zbog takvog njegovog postupka doživjeli stres. Kada se vratio u vozilo, upitao ga je zašto je to uradio. Z. mu je odgovorio, zato što je čobanin šiptar.

Kada su se vratili u selo Ž., susreo je potpukovnika Dj. i majora za kojeg misli da se preziva S. ili S., i on im je tada samo rekao, da mu fale dva vojnika Ž.Đ. i D. N.. Nije im rekao šta je učinio V.Z., koji je ostao u selu, dok se on sa vozačem vratio na karaulu.

Tek je na karauli nekim vojnicima ispričao da je V.Z. hladnokrvno ubio čovjeka. U popodnevrim časovima na karaulu je stigao vojnik Dj.Ž., koji je prethodnog dana ostao u selu sa D.N.. Tu noć su prespavali na karauli. Ujutro je uočio vozilo marke "O.A.". Neko od vojnika mu je rekao da su se sa tim vozilom dovezli D.N. i V.Z.. Ponovo su krenuli ka selu Ž., jer je stigla takva naredba. To je bilo 31.03.1999. godine. Kada su stigli u selo presrela ih je civilna policija, koja je uhapsila vojnike.

Takodje, u vezi događaja sa ubistvom čobanina naveo je da je V.Z. rekao nekim vojnicima, koji su bili bili udaljeni oko 500 metara od mjesta događaja, da tijelo čobanina bace u potok. Pretpostavlja da su oni to i uradili, jer po povratku na karaulu nije vidio pored puta njegovo tijelo. Takodje je naveo da mu je V.Z. od 30.03.1999. godine, kada su krenuli na karaulu, djelovao kao da je lud ili drogiran, bio je pun sebe i stalno je ispoljavao agresivnost. Imao je utisak da je svima htio da utjera strah. što je i uspio, jer su ga se svi bojali. Od vojnika je čuo da je, po povratku iz sela Ž., Z. zajedno sa D.N., u noći 30.03.1999. godine, tukao nekog dobrovoljca. I nakon ubistva čobanina V.Z. se ludo ponašao, potpuno neprimjereno čovjeku zdravog razuma.

U iskazu koji je dao 21.10.2016. godine pred Višim sudom u Beogradu, svjedok Č.D. je naveo, da poznaje optuženog V.Z., jer su zajedno bili na Kosovu 1999. godine. Svjedok je bio rezervni starješina i imao je čin potporučnika. Dalje je naveo da su kritične prilike krenuli da se kamionom prebace do granice, gdje je na karauli došlo do incidenta između stariješine karaule i V.Z., nakon što je starješina poslije postrojanja odredio, ko će od njih da se vrati nazad. Ne sjeća se ko je vozio kamion, ali je on sjedio na mjestu suvozača. U povratku neko je u jednom trenutku počeo da viče stani, stani, i nakon što se vozilo zaustavilo, neko je od onih koji su sjedili pozadi iskočio iz vozila. Tada je uočio i jednog civila pored puta koji je bio sa ovcima. Z. je iskočio iz kamiona i počeo da viče i da kreće prema tom čovjeku – civilu. Nešto su pričali i onda je ovaj repetirao pušku i na udaljenosti od nekih 2 -3 metra je pucao na tog civila. Takodje je naveo, da je pitao Z. zašto je ubio tog čovjeka i da mu je on odgovorio, da je pobrkao, da je mislio da je šiptar, da sve koji imaju bijele kapice treba ubiti iako se po mišljenju svjedoka radilo o običnom seljaninu koji je čuvao ovce. Nakon ubistva Z. se popeo na kamion i krenuli su dalje. Ne može da se sjeti šta je bilo sa tijelom tog civila jer se nalazio u šoku, ali misli da je ostalo pored puta. Takodje nije mogao da se sjeti zbog čega su se zaustavili ispred Ž., i da je nakon toga Z. vidio tek u G., kada je privedena jedna grupa. Nije mogao da se sjeti da li mu je neko rekao da je Z. pobio neko troje ljudi. Takodje je rekao da se nikada nije vozio sa motornim vozilom marke „O.“ crvene boje i da se nije više vidio sa Z. poslije onog događaja sa civilom. Kada mu je predložen od strane istražnog sudije Vojnog suda iskaz koji je zapisnički konstatovan 18.04.1999.godine, svjedok je izjavio da je tačno sve što je tada rekao i da se na tom zapisniku nalazi njegov potpis.

Na glavnom pretresu svjedok se nije mogao sjetiti svega onoga što se dešavalo u selu Ž., zato što je proteklo 20 godina, pa je nakon čitanja iskaza koje je dao pred istražnim sudijom Vojnog suda pri Komandi PRK, br. Ki.14/99 od 18.04.1999.godine, izjavio je da je u potpunosti sve to tačno što je pročitano, kao i da je njegov iskaz koji je dao pred sudijom za prethodni postupak Višeg suda u Beogradu – Odjeljenja za ratne zločine, broj Pom. Uk2N-Po27/2016 od 21.10.2016. godine, te da su te razlike, na koje mu je ukazano i ovom prilikom od strane suda, rezultat toga, što mu je prilikom davanja prvog iskaza, kada je sve potpuniše ispričao, događaj bio znatno svježiji.

Na pitanje branioca optuženog, svjedok je izjavio da misli da je naknadno nekom od starješina koji se nalazio na karauli rekao to što je uradio Z., a da Komandu jedinice o ovom događaju nije obavijestio, zbog razlog koji su već konstatovani, te je takođe u vezi razlika koje su se odnosile na razloge zbog kojih se sa Z. vratio u selo Ž., ko je sve bio u kamionu, kakav je razmještaj bio u kamionu, kada je prvi put primijetio da mu fale vojnici Đ. i N., rekao da ostaje pri onome što je naveo kada je prvi put saslušan i kada mu je to citirano isto je saopštio, navodeći da mu je to tada sve bilo svježije u njegovom sjećanju. Naveo je da nema direktna saznanja da su Đ. i N. bilo kada koristili sedative ili pušili travu, te da povodom tih događaja nije dostavljao nikakav poseban izvještaj nekom iz komande.

Damir*
Nović

Svjedok Damir Nović je pred Višim sudom u Beogradu 21.10.2016. godine, naveo da je sa nerodjenim bratom Đ.Ž., kao dobrovoljac, nakon zaduženja uniformi u kasarni B. P. i naoružanja u N, otišao na Kosovo u selo Žegra. Optuženog Zmajević Vlada je upoznao u N, gdje su bili smješteni prije odlaska u selo Žegra i saznao je da je iz Crne Gore. Naglasio je da su municiju zadužili tek kada su autobusom stigli na granicu sa Kosovom i da je, po njegovoj ocjeni, od tada Zmajević počeo čudno da se ponaša. U selu Žegra su se smjestili u jedan hangar, gdje su prespavali, i tada im je rečeno da će ujutro biti prebačeni na karaulu, koja se nalazi na granici sa Makedonijom. Međutim, on nije pošao zajedno sa ostalom vojskom koja se bila ukrcala u kamione, jer je zbog stomaćnih problema otišao u WC i kada je izašao vidio je da je zajedno sa njim ostao i njegov brat Dj.Ž. Pošto mu je poznato da u tim nekim ratnim zonama vojska ima pravo da zaplijeni vozilo, na koje se u komandi stavlja naljepnica, na vidljivom mjestu i na osnovu toga se dobije benzin za potrebe jedinice, oni su pošli do komande da pitaju da li mogu da uzmu neko napušteno auto i da im daju tu naljepnicu. Iz komande su im rekli da bi to bilo u redu i da tako i urade, jer imaju i neku hranu da prebace za vojnike na karaulu.

Kada su se vraćali iz komande vidjeli su jedno vozilo "O.A.", na kojem je prethodno jedan vojnik razbio stakla, pa je on auto stavio u pokret, otišli su opet do komande kako bi im dali tu naljepnicu i gorivo. Dobili su gorivo ali naljepnicu nijesu, jer ih više nije bilo. Nakon toga su natovarili u auto tu hranu iz komande i krenuli su prema karauli. U toku vožnje sreli su Zmajevića koji se vraćao iz pravca karaule. Tada mu se Zmajević obratio rječima "Vozi ti mene dole, neću ja da idem tamo jer tamo nema gdje ni da se legne, postavili su nas na zemlji." Tada je on rekao Ž. da ide gore, a on će se sa V. vratiti u selo. Kada su stigli do tih hangara gdje su već bili, Zmajević je vidio

*Viši sud u
Podgorici, iz
spisa predmeta
Ks. br. 2/2017.

da tu niko nije ostao od vojske pa mu se obratio rječima "Tjeraj kod naših". Opet su krenuli iz pravca komande kroz centar sela ka karauli Dunav i vidjeli su jednog mladjeg momka koji je prošao pored njih i nešto je držao u kesi pa mu je Zmajević rekao da stane, a on je u tom momentu počeo da bježi, pa su oni krenuli za njim. Došli su do jedne uske ulice pa je Zmajević izašao iz auta i pošao je do jedne kuće na kojoj su bili visoki zidovi. Zmajević je prvi pošao i kad su ušli u dvorištu kuće vidio je na terasi dva muškarca, od kojih ni jedan nije bio onaj momak za kojim su jurili i jednu ženu. Zmajević je rekao jednom od ova dva muškarca "Oćeš da te ubijem", a zatim je u njega iz puške ispalio hitac i pogodio ga, pa je i drugog muškarca isto pitao "oćeš tebe" i pucao je u njega. Nakon toga Zmajević mu je rekao da udje u kuću da vidi da li je onaj momak u kući. Kad je ušao u kuću vidio je dječaka možda 14-15 godina, koji je stajao i kroz prozor uplakan sve ovo gledao. On mu je prstom pokazao put prozora, jer je smatrao ako je Zmajević njih ubio nije mu problem još jedna žrtva. On je pobjegao kroz prozor. Tada ga je Zmajević pitao jel momak u kuću, a on mu je rekao da ga nema. Zmajević je tada ušao u kuću i onu ženu oborio na krevet i vojničkim nožem je udario po čelu. Tada mu je rekao " Zmajeviću šta radiš idemo odatle". On mu je odgovorio «evo sad ću samo da ubijem babu». Molio ga je i preklinjao da to ne radi, a on mu je rekao «Izađi da je ubijem», a zatim je iz automatske puške pucao u ženu. Tek tada su krenuli ka komandi. Zmajević je rekao da tamo idu zbog benzina. Imao je benzina nego je išao da vidi da li ima ko od starijeh da se sa njim posavjetuje šta da radi, jer Zmajević očigledno nije bilo dobro. Osjećao je strah da će i njega ubiti. U komandi nije bilo nikoga i tada mu Zmajević govori da idu gore. On mu je rekao da je bolje da prespavaju u hangaru pa da ujutro krenu da ne bi rizikovali do karaule, da ih ne ubiju njihovi ili teroristi. Zmajević nije na to htio da pristane. Tada su krenuli, a V. mu je svo vrijeme držao pušku upe-

renu ka njemu. Naišli su na kamion koji se vraćao sa karaule i Zmajević otvara vrata i pita tog vojnika šta nose, a ovaj mu ogovara da nose hranu i Zmajević je uzeo neke nareske i hleb i nastavili su put. Tada je Zmajević otvorio narezak i na nož stavio parče i dao mu da pojede. Kada je narezak stavio u usta osjetio je ukus gvožđa i krvi. Rekao je

“Zmajeviću zar nisi mogao bar hleb...?” Našta je Zmajević uzeo taj nož oblizao tu krv i rekao “Slade je, slađi je narezak sa šiptarskom krvi”. Stigli su do mjesta koje je bilo niže od karaule i tu su ih njihovi vojnici smjestili u neku kućicu. Zmajević je odmah legao da spava. Svjedok je dalje naveo da je jedino svom bratu rekao da je Zmajević ubio one ljude, pa su se oni obratili starješini Č. i obavjestili ga o tome. Č. je na to samo rekao da on više ne želi da bude komandir voda. Ujutro, kada su se probudili Zmajević je počeo da udara jednog starijeg vojnika, jer je mislio, pošto je vojnik spavao pored njega, da mu je ukrao municiju. Nakon ovog događaja odlučili su da se vrate u selo Žegra. Njih osmoro su krenuli ka selu Žegra, ali su se zaustavili ispred jedne kuće, gdje su vidjeli više vojnika. Međutim i tu je Zmajević pokazao svoju agresivnost tako što je pucao u krave i ovce koje su se tu nalazile. Istog dana je njihova grupa uhapšena od strane policije.

...

Svjedok je takodje pojasnio da je tek nakon dolaska na karaulu bratu Ž. i misli da je tu bio komandir Č., rekao šta se desilo, te da je od nekog vojnika ili baš od Č.N. saznao da je Zmajević ubio i nekog čobanina. Vraćajući se sa karaule u selo naišli su na jedan punkt gdje su saznali da je jedan od vojnika otišao da telefonira, da se nije vratio i da su mislili da su ga iz šume ubili teroristi. Zamoljeni su da pretresu jednu kuću na proplanku i dok su vršili pregled začuo je pucnjavu.

Neko od vojnika je rekao da Zmajević ubija stoku. Kada mu je viknuo da podju, odgovorio mu je „Evo samo da ubijem ovih par komada“, pucajući u jednog bika. Kada su ušli u centar sela Žegra na jednoj raskrsnici sačekali su ih specijalci sa uperenim puškama i kada ga je nešto kasnije jedan stariješina upitao ko je izvršio ta ubistva, on mu je pokazao na Zmajevića. Tom prilikom Zmajević je prilikom izlaska iz auta opsovao jednog od policajaca koji je repetirao pušku, ali su oni uspjeli da ga smire. Ubrzo su lišeni slobode i odvezeni prvo u SUP Gnjilane, a potom i u zatvor u Prištini.

...

Vlado*
Zmajević

Optuženi Zmajević je u odbrani od 03.04.1999. godine, u prethodnom postupku, koji je vođen pred Vojnim sudom pri Komandi PRK, naveo da je u Gnjilane stigao kao dobrovoljac. Uniformu je zadužio u Bijelom Polju, a oružje u Nikšiću. U Gnjilanu se već nalazila jedna jedinica, kojoj se priključio sa ostalim dobrovoljcima. Nakon toga je sa grupom vojnika prebačen u selo Žegra. Smjestili su se u jednu fabričku halu. Jedan od potpukovnika, za koga je kasnije saznao da se zove Đ., pred strojem u kome se i on nalazio objasnio im je da se nalaze u selu u kome ima svega stotinak srpskih kuća, i da su ostale albanske kuće, te da budu posebno obazrivi, jer se preko rijeke nalaze teroristi. Takođe im je rekao da će srpski živalj obavijestiti da ispred svojih kuća izbace bijele peškire, zato što će u jutarnjim časovima krenuti u akciju likvidacije i hvatanja preostalih terorista. Iste večeri, počela je pucnjava, i kada su izašli iz hale, vidio je da vojska privodi neke „šiptare“, za koje se sumnjalo da su pucali sa

*Viši sud u
Podgorici, iz
spisa predmeta
Ks. br. 2/2017.

džamije. U toj fabričkoj hali su prespavali, a ujutro ih je straža obavijestila da se neki „šiptari“ nalaze u vinogradu, pa je sa dobrovoljcima N., Đ., Č. i Đ., krenuo u pretragu. Pretresli su 3 - 4 napuštene „šiptarske“ kuće na kraju sela. U jednoj od tih kuća je zatekao mrtvog čovjeka. Pretražujući jednu od ostalih kuća došlo je do rušenja jednog ormara iz kojeg je ispala kutija sa zlatnim nakitom. U kutiji se nalazilo više narukvica, zlatnih lanaca i prstenova koje je pokupio. Pokazao ih je ostalim vojnicima. Svako od njih je uzeo nakit po svojoj želji, a za sebe je zadržao jedan lanac dužine oko 2 metra, 1 zlatnu narukvicu i jedan zlatni prsten.

Nakon ove pretrage vratili su se kod fabričke hale, ukrcali u kamione, i otišli na granicu prema Makedoniji. Nije im saopšteno gdje tačno treba da odu, a kada su stigli rečeno im je da nedostaju vojnici Đ. i N. Nadalje je pojasnio da se on potom, sa Č. i još nekim vojnicima vratio u selo Žegra. Tamo je u vozilo marke "O.A." zatekao Đ. i N, sa kojima se odvezao niz ulicu, u pravcu centra tog sela. U jednom momentu je primijetio jednog civila - mladića, za koga je pretpostavio da je „šiptarske“ nacionalnosti, i koji je, nakon što ih je ugledao, počeo da bježi. Nešto je nosio u ruci. Pratili su ga vozilom sve dok nije skrenuo u jednu sporednu ulicu. Na uglu te ulice izašli su iz kola. Mladić je ušao u jednu kuću, iz koje su odmah izašla dva čovjeka.

Kako je padao mrak i bojeći se da ne upotrijebe oružje, odmah je zapucao i obojicu likvidirao. Potom je ušao u kuću u kojoj je zatekao jednu ženu. Pitao je gdje se nalazi mladić za kojim je trčao. Tvrdi da ga je odmah počela psovati i pljuvati, i da je nakon toga izvadio nož iz pojasa i dva puta je udario u predjelu glave. Ona ga je ponovo pljunula i tada je iz automatske puške, u nju ispalio jedan metak.

Nakon toga je izašao iz kuće i od nekih vojnika je saznao, da je mladić kojeg je jurio, preskočio ogradu i pobjegao. Tada je ponovo sjeo u auto i sa N. se vratio na granicu sa Make-donijom. Tamo su prespavali i sledećeg dana se sa ostalim vojnicima vratio u selo Žegra u kojem je uhapšen od strane vojne policije. Kod njega je pronadjen jedan zlatan lanac od 2 metra, jedna zlatna narukvica, zlatni prsten, kao i 100 DEM za koje tvrdi da se radilo o njegovom novcu. Tvrdi da kod njega nisu pronadjene ženske minduše, kao što je to navedeno u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima od 31.03.1999. godine. Na kraju je pojasnio da je dva civila ubio zato što se bojavao za svoju bezbjednost i da iz kuće u kojoj je lišio života i jednu ženu ni on, ni N. nijesu ništa uzeli. Takođe je pojasnio, da stvari koje su opisane u potvrdi o privremeno oduzetim predmetima od 31.03.1999. godine, ne pripadaju njemu, nego su samo nađene u vozilu kojim je upravljao N. Zbog tog razloga nije ni htio da potpiše tu potvrdu.

U odbrani koju je dao 14.04.1999. godine, u postupku istrage, koja je vođena pred Vojnim sudom pri Komandi PRK, on je ostao pri navodima prethodno iznijete odbrane, s tim što je ponovio da nikog drugog nije ubio 30.03.1999. godine, osim ta tri civila, što je priznao na tom zapisniku o njegovom saslušanju. U toj odbrani je negirao da je ubio bilo koga, dok je bio u društvu sa Č, ne sporeći da je, u povratku sa granice iz kamiona pucao u vazduh. Zlatni predmeti, koji su od njega oduzeti, potiču iz premetačine, koju je izvršio u prepodnevnom časovima 30.03.1999. godine, zajedno sa N.D., Ž.Dj, Dj.S. Ne zna pod kojim su okolnostima N.D. i Đ.Ž. došli u posjed automobila marke "O.A.", crvene boje, niti zna ko je ubio vlasnika tog vozila. Smatra da je proces koji se protiv njega vodio montiran, kako bi se opravdala ubistva, koja su počinjena prije njegovog dolaska u selo Žegra, a možda, i u toku njegovog boravka u tom selu, jer je vidio dosta ubijenih civila,

dok je boravio u tom selu. Na kraju je ponovo pojasnio da je ubio troje civila, nakon jurnjave za jednim civilom koji nije htio da se zaustavi. Kao što je već naveo dvojicu muškarca iz te kuće, je ubio zato što je pomislio da će oni ubiti njega iako nije odmah mogao da vidi, da li su naoružani ili nijesu, dok je ženu ubio, zato što ga je psovala i pljuvala, što ga je strahovito uvrijedilo, obzirom da je bio u uniformi Vojske Jugoslavije i kao pripadnik te vojske. Ponovio je da je proces koji se vodi protiv njega montiran, jer ga je inicirala policija da bi se opravdala ubistva koja su učinjena prije njegovog dolaska u selo Žegra, u kome je vidio dosta ubijenih civila za vrijeme njegovog kratkog boravka u selu.

...

